

3. Uluslararası Katılımlı Öğrenme Güçlüğü Kongresi

ÖZET KİTAPÇIK (TASLAK)

Bu özet kitapçık taslak olarak hazırlanmış olup bildiri sunumları tamamlandıktan sonra sadece sunumlarını gerçekleştiren bildirilerin özetlerini içerek şekilde editoryal düzenlemeler sonrasında yayımlanacaktır.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN YAZMA BECERİLERİNİN GELİŞİMİNDE RAFT UYGULAMALARININ ETKİSİ

Burçin Okumuş

Özel Eğitim Öğretmenliği Dokuz Eylül Üniversitesi
okumusburcin@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, Özel Öğrenme Güçlüğü olan ve Tipik Gelişim Gösteren dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanan 8 hafta, 16 saatlik RAFT stratejisinin öğrencilerin yaratıcı yazma, yazma eğilimi ve yazma öz-yeterliliklerine etkilerini araştırmaktır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, Denizli ilinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda dördüncü sınıfı tamamlamış, anadili Türkçe olan, üniversite hastanelerinden tanı almış, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından okuma ve yazma modüllerinden Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanılması uygun görülen öğrenciler ve tipik gelişim gösteren öğrencilerden oluşmaktadır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilere herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test ölçümleri RAFT stratejisinin öğrencilerin yaratıcı yazma tutumu, yazma eğilimi ve yazma öz-yeterliliklerine etkisi değerlendirilmiştir. Tüm veriler bilgisayarda SPSS programına kaydedilerek analiz edilmiştir. İki bağımlı değişken arası karşılaştırmada ise Wilcoxon test kullanılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi olarak Bonferroni testleri kullanılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, uygulanan müdahalenin deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama oturumları sonrasında öğrencilerin planlı yazma, bağımsız yazma, yazmada yetkinlik becerisinde gelişme olduğu görülmüştür. Ayrıca yazmaya yönelik tutum, öz yeterlilik ve yazma eğilimi değişkenlerinde de pozitif yönlü bir değişim saptanmıştır. Araştırma sonrasında deney grubunda yer alan öğrencilerin etkinlikleri sevdikleri ve uygulamaların devam etmesini istedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, RAFT stratejisi, yazma becerileri, disgrafi

Disgrafide Müdahale Aracı Olarak Oyunlaştırma: Araştırmalar Bize Ne Söylüyor?

Sema Uzun ^{1,*} & Özlem Ilker ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Beyoğlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Biruni Üniversitesi

semauzun33@gmail.com

Özet

Yazma becerisi, öğrencilerin akademik başarı ve iletişim yeterlilikleri açısından kritik bir beceridir. Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG); okuma (disleksi), yazma (disgrafi) veya matematik (diskalkuli) alanlarında ortaya çıkan ve zekâ, duysal yetersizlik ya da çevresel faktörlerle açıklanamayan kalıcı öğrenme güçlükleridir (American Psychiatric Association \[APA], 2013) ÖÖG kapsamında ele alınan disgrafi, öğrencilerin harfleri doğru yazma, yazı düzenini sürdürme ve düşüncelerini ifade etme gibi becerilerini olumsuz etkilemektedir (Berninger ve Wolf, 2009; MEB, 2018). Son yıllarda eğitim ortamlarında giderek yaygınlaşan oyunlaştırma uygulamaları, motivasyonu artırarak öğrenme sürecine aktif katılım sağlamada önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır (Deterding vd., 2011; Hamari vd., 2014). Bu bağlamda, oyunlaştırmanın disgrafi yaşayan öğrencilerin yazma becerilerine etkisinin sistematik olarak incelenmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, bir müdahale aracı olarak oyunlaştırmanın disgrafisi olan öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmedeki etkisini sistematik bir derlemeyle ortaya koymaktır. Araştırma, PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Google Scholar, ERIC, PubMed ve Scopus veri tabanlarında 2000–2025 yılları arasında yayımlanmış makale, tez ve bildiriler taranmış; “gamification”, “writing difficulties”, “dysgraphia”, “learning disabilities”, “writing skills” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Oyunlaştırma müdahaleleri dışındaki yöntemleri içeren, sadece okuma becerisine odaklanan ve tam metnine ulaşamayan araştırmalar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Dâhil etme ölçütlerine uyan 16 çalışma incelenmiştir.

Müdahalelerin mobil öğrenme platformlarına entegre edilmiş oyun mekanikleri (Rougoushooe vd., 2024), dijital oyunlaştırma öğeleri (Cattoni vd., 2019), kişiselleştirilmiş mobil uygulamalar (Kulasekara vd., 2025), mobil oyunlaştırılmış mekanikler (Dymora ve Niemiec, 2019), basınca duyarlı akıllı kalem (Rettinger vd., 2025), artırılmış gerçeklik destekli alfabe oyunları (Hussain vd., 2023), klinik testlerin oyun formatına dönüştürülmesi (Piazzalunga vd., 2023), bilişsel görevlerin oyunlaştırılması (Nevisi ve Tahmasbi, 2025), “Harflerin Üzerinden Geçme (Letter Tracing) oyunu (Dui vd., 2024), teknoloji destekli etkileşimli uygulamalar (Rahim ve Mat Diah, 2025), öğrenme-by-teaching senaryoları (Gargot vd., 2021), sanal öğrenme nesneleri (Lima vd., 2014), dijital eğitim oyunları (Aziz vd., 2024), mobil oyun tabanlı tarama-müdahale yaklaşımları (Kariyawasam vd., 2019) ve interaktif uygulamalar (Hopcan ve Tokel, 2021) gibi çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bunun yanında,

çocukların oyunlara yüksek ilgi göstermesi ve kullanıcı merkezli tasarımın önemine vurgu yapılmıştır (Rettinger vd., 2023). Bu müdahalelerle hedeflenen yazma becerileri; el-göz koordinasyonu ve şekil-zemin ayrımı (Rougoushoe vd.), okuma-yazma becerileri (Cattoni vd., 2019), harf biçiminin doğruluğu ve yazma hızı (Kariyawasam vd., 2019; Kulasekara vd., 2025), yazım hatalarının azaltılması (Dymora ve Niemiec, 2019), okunabilirlik, hizalama ve motivasyon (Rahim ve Mat Diah, 2025), özgüven ve stres yönetimi (Aziz vd., 2024), yazma gecikmesi riskinin önlenmesi (Dui vd., 2024), disgrafi riskinin erken tanısı (Nevisi ve Tahmasbi, 2025; Piazzalunga vd., 2023) ve genel yazılı anlatım becerilerinin desteklenmesi (Hopcan ve Tokel, 2021; Lima vd., 2014) şeklindedir. Sonuç olarak, oyunlaştırmaya ilişkin müdahalelerin yazma becerilerini geliştirmede, öğrenme motivasyonunu artırmada ve disgrafi riskini erken tanımda etkili ve umut vadeden araçlar olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disgrafi (yazma güçlüğü), oyunlaştırma, özel öğrenme güçlüğü, yazma becerileri

Özdüzenlemeli Strateji Geliştirme ve Öğrenme Güçlüğü Araştırmalarında Küresel Eğilimler: Bibliyometrik Analiz

Ceylan Cinal

Özel Eğitim Öğretmenliği İnönü Üniversitesi
ceylan.cinal@inonu.edu.tr

Özet

Öğrenme güçlüğü, bireylerin normal veya normalin üzerinde bilişsel kapasiteye sahip olmalarına rağmen okuma, yazma ve matematik gibi temel akademik becerilerin ediniminde zorlanmalarıyla tanımlanan ve eğitim süreçlerinde sık karşılaşılan bir durumdur. Bu zorluklar yalnızca akademik performansı değil, aynı zamanda sosyal-duygusal gelişimi de olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eğitiminde etkili, sistematik ve kanıta dayalı öğretim modellerine duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu modellerden birisi de öz düzenlemeli strateji geliştirme modelidir. Bu model, öğrencilerin bilişsel ve öz düzenleme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen bütüncül yapısıyla, özellikle yazma becerilerinde elde edilen başarılarla ön plana çıkmaktadır. Literatürde modelin etkinliğine ilişkin çok sayıda çalışma bulunsa da bu çalışmaların kapsamlı biçimde incelenmesi, araştırma eğilimlerinin ve entelektüel yapının ortaya konulması gerekmektedir.

Bu çalışma, öğrenme güçlüğü bağlamında öz düzenlemeli strateji geliştirme modeline ilişkin uluslararası literatürü sistematik olarak incelemek amacıyla bibliyometrik yöntem ile yürütülmüştür. Bibliyometri, belirli bir alandaki bilimsel üretimi nicel açıdan analiz etmeyi, araştırma eğilimlerini ortaya çıkarmayı ve işbirliği ağlarını görünür kılmayı sağlayan güçlü bir yöntemdir. Araştırma kapsamında, uluslararası geçerliliği yüksek iki veri tabanı olan Web Of Science ve Scopus taranmıştır. “self-regulated strategy development” (öz düzenlemeli strateji geliştirme) ve “srsd” kavramları, “learning disabilities” (öğrenme güçlüğü), “learning difficulties” (öğrenme zorlukları), “specific learning disorder” (özel öğrenme bozukluğu), “dyslexia” (disleksi) ve “dysgraphia” (disgrafi) anahtar kelimeleriyle birlikte kullanılarak veri seti oluşturulmuştur.

Elde edilen veriler, R programlama dili kullanılarak analiz edilmiştir. Bibliyometrik analizler için Bibliometrix paketi, görselleştirme ve raporlama süreçleri için ise paketin web tabanlı arayüzü olan Biblioshiny kullanılmıştır. Analiz kapsamında yıllara göre yayın eğilimleri, atıf dağılımları, en üretken yazarlar, kurumlar, ülkeler ve dergiler belirlenmiştir. Ayrıca, ortak yazarlık ilişkileri, işbirliği ağları, anahtar kelime eş-oluşumları ve ortak atıf analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu sayede öz düzenlemeli strateji geliştirme modeline ilişkin literatürün tematik kümeleri, araştırma odakları ve entelektüel yapıları haritalandırılmıştır.

Çalışma, öz düzenlemeli strateji geliştirme modelinin öğrenme güçlüğü bağlamında uluslararası düzeyde nasıl konumlandığını, hangi araştırma alanlarında yoğunlaştığını ve literatürdeki boşlukları ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, hem alandaki mevcut eğilimleri bütüncül biçimde görünür

kılmakta hem de gelecek araştırmalar için yönlendirici nitelikte sonuçlar sunmaktadır. Böylece öz düzenlemeli strateji geliştirme modeli üzerine yürütülecek yeni çalışmaların kuramsal ve uygulamalı düzeyde daha sağlam bir zemine oturtulmasına katkı sağlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öz Düzenlemeli Strateji Geliştirme, Öğrenme Güçlüğü, Bibliyometrik Analiz

Disleksi ve Disgrafi Tanılı Öğrencilere Yönelik Geliştirilen Dijital Uygulamaların İncelenmesi

Şeyma Özdil ^{1,*} & Tufan Bitir ²

¹ Türkçe Eğitimi İstanbul Aydın Üniversitesi

² Sınıf Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı

seymazdl@gmail.com

Özet

Bu araştırmada disleksi ve disgrafi tanısı almış öğrenciler için geliştirilen dijital uygulamaların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Araştırmanın aşamaları; “Dijital Uygulama Belirleme ve Seçme Aşaması”, “Veri Toplama ve Değerlendirme Aşaması” ve “Analiz ve Raporlama Aşaması” olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. “Dijital Uygulama Belirleme ve Seçme Aşaması”nda IOS ve Android işletim sistemlerindeki App Store ve Google Play mağazalarında disleksi ve disgrafi tanısı almış öğrencilere yönelik uygulamalar taranmış, seçim kriterleri doğrultusunda hangi uygulamanın araştırmaya dâhil edileceğine ön eleme ile karar verilmiştir. Bu süreçte uygulamanın tanıtım bilgileri, kullanıcı sayısı, ücret bilgileri gibi çeşitli kriterler ölçüt olarak incelenecektir. “Veri Toplama ve Değerlendirme Aşaması”nda uygulamaların genel ve teknik özelliklerini, disleksi ve disgrafinin temel düzeylerine hitap etme durumuna göre eğitsel ve pedagojik özelliklerini ve kullanıcı yorumlarını içeren, uzman görüşü ile hazırlanan “Dijital Uygulama Değerlendirme Formu” kullanılacak ve bu formdan elde edilen veriler değerlendirilip yorumlanacaktır. “Analiz ve Raporlama Aşaması”nda ise elde edilen veriler doğrultusunda uygulamaların güçlü ve zayıf yönleri, ortak temaları, kullanılabilirlikleri ve geliştirilebilir özellikleri gibi unsurlar karşılaştırılmalı tablolar hâlinde sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, disgrafi, dijital uygulama, okuma güçlüğü, yazma güçlüğü

Özel Öğrenme Güçlüğü'ne Yönelik Gerçekleştirilen Araştırmalarda Disgrafi (Yazma Güçlüğü)nin Yeri: Bir Sistemik Derleme Çalışması

Emine Seçil Karamuklu

Özel Eğitim Öğretmenliği Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
eminesecilkaramuklu@cumhuriyet.edu.tr

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG)'nü nöro-gelişimsel bir farklılık olarak tanımlamak mümkündür. ÖÖG tanısına sahip olan öğrencilerin çeşitli alanlarda akranlarına oranla güçlükler yaşadığı bilinmektedir. Disgrafi (Yazma güçlüğü) bu alanlardan bir tanesidir. ÖÖG tanılı öğrencilerin özellikle okuma ve okuduğunu anlama becerilerine yönelik alan yazında çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bununla birlikte ÖÖG tanılı öğrencilerin yazma becerilerine yönelik alan yazında kısıtlı çalışmanın gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu bağlamda bu araştırmanın gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Bu araştırmada ÖÖG'ye yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda disgrafi (yazma güçlüğü)'nin kullanımına yer verilmiştir. Araştırma, sistematik bir derleme çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında 2015-2025 yılları arasında yayımlanan ve Google Akademik (Google Scholar)'te yer alan makale çalışmaları incelenmiştir. Araştırma kapsamında, “Özel öğrenme güçlüğü”, “Disgrafi” ile “Yazma güçlüğü” anahtar kelimelerine ilişkin taramalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplam 21 çalışmaya ulaşılmış elde edilen çalışmaların 4 tanesi derleme çalışması olduğu için kapsam dışında bırakılmıştır. Nihai olarak 17 adet çalışma araştırmanın kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; araştırmaların büyük bir çoğunluğunda yazma güçlüğüne ilişkin öğretmenlerden görüşler alındığı, eylem araştırması olarak yazma güçlüğüne yönelik çalışmalar tasarlandığı, yazma güçlüğü olan öğrencilerde dik temel yazı ve eğik yazı ile yazma becerisi arasındaki farklılıkların araştırıldığı ayrıca ailelerin süreç içerisindeki katkılarının araştırıldığı çalışmalara ulaşılmıştır. Bununla birlikte, yazma güçlüğü olan öğrencilerde yazma kaygısı ile yazma güçlüğü görülen öğrencilerde el yazısı okunaklılık düzeylerinin artırılmasına yönelik deneysel araştırmaların da tasarlandığını ifade edebiliriz. Sonuç olarak yazma güçlüğü olan öğrenciler için daha fazla araştırmanın tasarlanması gerektiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Disgrafi, Yazma Güçlüğü, Sistemik Derleme, İçerik Analizi

Özgöl Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler İçin Hazırlanan Alfabetik Tabletlerle Fonolojik Farkındalık Programı (ALTAFON) Tanıtımı

Fadime Akgöl Çobanoğlu ^{1,*} & Banu Aktürkoğlu ²

¹ Sınıf Öğretmenliği Muş Alparslan Üniversitesi

² Sınıf Eğitimi Abd Hacettepe Üniversitesi

f.akgul@alparslan.edu.tr

Özet

Özet

Alfabetik Tabletlerle Fonolojik Farkındalık Programı (ALTAFON), özgöl öğrenme güçlüğü tanıli dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma performanslarını ve okuma tutumlarını geliştirmek amacıyla tasarlanmış, fonolojik farkındalık temelli bir müdahale programıdır. Program, ilk yazarın doktora tezinde deneysel olarak uygulanmış ve etkinliğı bilimsel yöntemlerle sınanmıştır. Programın temel unsurları sözcük listeleri, alfabetik harf tabletleri ve üzerinde çalışılan fonolojik farkındalık görevleridir. Sözcük listeleri, 2024-2025 Eğitim ve Öğretim yılında kullanılan 4.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki (MEB, Koza ve Özgün Yayınevi) kelimelerin morfolojik özellikleri, hece uzunlukları ve sayıları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Her bir sözcük listesi içerisinde 140 anlamlı sözcük bulunmaktadır. Bu sayı, Akyol ve ark. (2014)'ün uyarladığı, 4. sınıf düzeyinde öğrencilerin bir dakikada okumaları beklenen maksimum kelime sayısını temel almaktadır. Listelerdeki sözcükler hece sayısına göre çeşitlendirilmiştir: 1 heceli (6), 2 heceli (43), 3 heceli (49), 4 heceli (29), 5 heceli (10) ve 6 heceli (3). Hece çeşitliğinin sağlanmasında Ergöl ve ark. (2021)'in Okuma ve Yazma Değerlendirme Bataryası'ndan faydalanılmıştır. Toplam 63 kelime listesi hazırlanmıştır. Program içerisindeki alfabetik harf tabletleri ise Türk alfabesindeki 29 harfin dizinlerinden oluşmakta; her harf 4 cm boyutunda, tabla ise 30x20 cm ölçülerindedir. Harflerin tamamı öğrencilerin çalışmalar sırasında dikkatinin dağılmaması için siyah renge boyanmıştır. Kelime listelerinin öğrenciler tarafından okunması sırasında bir dakika süre tutulmuştur. Kelime listelerinde öğrencilerin yanlış okuduğı kelimeler üzerinde fonolojik farkındalık görevleri çalışılırken aynı harfe birden fazla kez ihtiyaç duyulacağından 10 adet büyük harf tableti ve 10 adet küçük harf tableti hazırlanmıştır. ALTAFON Programıyla çalışılan fonolojik farkındalık görevleri: Sözcüğü hecelerine ayırma, sözcüğün ilk ve son sesini bulma, ilk/son sesi çıkararak yeni sözcük oluşturma, ilk/son sesi değiştirerek yeni sözcük üretme, ilk veya son sesle yeni kelimeler üretme, sözcükteki sesleri tek tek söyleme ve sıralama ve sesleri karıştırarak yeni sözcük oluşturmaktır. ALTAFON programının uygulama sürecinde her oturum için torbadan rastgele iki kelime listesi seçilmiş; bunlardan biri öğrencilerin okuma performansını ön-son ölçümlerde değerlendirmek amacıyla, diğeri ise fonolojik farkındalık çalışmalarında kullanılmıştır. Çalışmalarda öğrencilerin yanlış okudukları kelimeler üzerinde çeşitli fonolojik farkındalık görevleri uygulanmış, harf dizinleri ayrı kaplarda düzenlenerek tabletlerin kullanımı kolaylaştırılmıştır. Öğrencilerin doğru okuma düzeyleri düzenli olarak kaydedilmiş, otuz oturum boyunca haftalık çizgi grafikler aracılığıyla gelişimleri takip edilmiştir. ALTAFON programının genel amacı, dördüncü sınıf düzeyindeki disleksili öğrencilerin

okuma becerilerini çok yönlü olarak geliştirmektedir. Program, öğrencilerin öncelikle okuma performanslarını artırmayı, ardından bu kazanımların kalıcılığını sağlamayı hedeflemektedir. Bunun yanında, yalnızca teknik becerilere değil, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmeye de odaklanmaktadır. Bu yönüyle ALTAFON, hem okuma becerisi boyutunda akademik başarıya hem de öğrencilerin okuma sürecine karşı olumlu tutum kazanmalarına katkı sunan yapılandırılmış bir müdahale programıdır.

Anahtar Kelimeler: ALTAFON Programı, alfabetik tabletler, fonolojik farkındalık, morfolojik farkındalık, disleksi, anlamlı sözcük

Öğretmenlerin Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Becerilerini Desteklemek için Kullandığı Yöntemlerin ve Gereksinimlerinin Belirlenmesi

Esra Akın ^{1,*}, Müslüm Yıldız ² & Özlem Ilker ³

¹ Özel Eğitim Bölümü Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı

³ Özel Eğitim Öğretmenliği Biruni Üniversitesi

Esraak762@gmail.com

Özet

Okuma becerisi, akademik başarı ve sosyal katılımın temel bileşenidir (Mihret ve Joshi, 2025); ancak özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan öğrenciler bu alanda önemli güçlükler yaşamaktadır (Cortiella ve Horowitz, 2014). Öğrenme güçlüklerinin en yaygın alt türü olan disleksi, vakaların yaklaşık %80'ini oluşturmaktadır (Kohli vd., 2018) ve akıcı okuma ile okuduğunu anlama güçlüklerinin kalıcı olarak görülmesiyle karakterize edilmektedir (International Dyslexia Association, 2021; Shaywitz ve Shaywitz, 2005). Disleksi olan öğrenciler genellikle; fonolojik farkındalık, harf-ses eşleştirmesi, akıcı okuma ve okuduğunu anlama alanlarında güçlük yaşamakta olup (Roberts vd., 2008; Shaywitz, 2008; Willcutt ve Pennington, 2000) bireyselleştirilmiş ve sistematik müdahalelere gereksinim duymaktadırlar (Kilpatrick, 2015).

Bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında gösterilen fonolojik farkındalık eğitimi, doğrudan öğretim (Albro, 2025), tekrarlı okuma (Steinle vd., 2022) ve eşli okumanın (Zimmerman vd., 2021) yaygın olarak okuma becerilerini geliştirmede etkili olmaktadır (National Center on Improving Literacy, 2023). Öğretmenlerden, öğrencilerin gereksinimlerine ve hedeflenen becerilere uygun bilimsel dayanaklı uygulamaları seçmeleri (Basckin vd., 2021) ve öğretimi öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerine göre uyarlamaları beklenmektedir (Archer ve Hughes, 2011; Spor ve Schneider, 1998). Uluslararası çalışmalar, öğretmenlerin mesleki gelişim, öğretimsel rehberlik ve materyal desteğine ihtiyaç duyduklarını vurgulamaktadır (Adao vd., 2023; McMaster vd., 2021). Türkiye’de ise araştırmalar genellikle tanılama, değerlendirme, program etkililiği (Akgün, 2023; Akın, 2024; Balıkcı, 2020; Görgün, 2018; Yılmaz, 2021) ve öğretmen algıları ile okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalara (Balcı, 2019; Kodan, 2020; Tosun vd., 2021) odaklanmıştır. Ancak öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamaları kullanma düzeyleri, strateji tercihleri ve karşılaştıkları güçlükler konusunda sınırlı bilgi bulunmaktadır (Karaer ve Melekoğlu, 2020).

Bu araştırmanın amacı, okuma güçlüğü olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin okuma becerilerini desteklemek için kullandıkları yöntemleri/stratejileri incelemek ve öğretmenlerin gereksinimlerini belirlemektir. Bu araştırma, ulusal alan yazınındaki sınırlılıkları gidermesi ve öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarına rehberlik edecek pratik öneriler geliştirmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada, öğretmen deneyimlerini derinlemesine incelemek amacıyla nitel durum çalışması deseni kullanılmıştır (Merriam, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2022). Katılımcılar, Konya ilinde en az bir yıl ÖÖG tanısı almış öğrencilerle çalışan ve ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen 28 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların 21'i kadın, 7'si erkek ve yaşları 21-45 arasındadır. Öğretmenlerin lisans mezuniyet alanları; Çocuk Gelişimi (n=9), Okul Öncesi Öğretmenliği (n=8), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (n=5), Özel Eğitim (n=2) ve diğer alanlardır (n=4). Katılımcıların mesleki deneyimleri 1-15 yıl arasında değişmektedir, %88'i (n=24) okuma güçlüğü eğitimi almıştır. Veriler, uzman görüşüyle geliştirilen 12 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, katılımcılarla Zoom programı üzerinden çevrimiçi görüşmeler yapılmış ve veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bulgular, öğrenciler için en zorlayıcı bileşenlerin akıcı okuma (f=11), fonolojik farkındalık (f=6), okuduğunu anlama (f=5) ve harfleri birleştirme (f=4) olduğunu göstermiştir. Öğretmenler en sık Disleksi Eğitim Müdahaleleri-Okuma (DEM-OKU) Programı kapsamındaki stratejileri (Model Okuma, Koro Okuma, Eko Okuma, Tekrarlı Okuma) (f=13) ve doğrudan öğretim yöntemini (f=9) kullandıklarını belirtmiştir. Yöntem seçimi çoğunlukla öğrencilerin bireysel özelliklerine dayandırılmıştır (f=23). Yöntemlerin etkililiği genellikle dakikada okunan kelime sayısı (f=9) ve Özgül Öğrenme Güçlüğü Klinik Gözlem Bataryası (ÖÖG-KG) (f=7) ile değerlendirilmektedir. En çok kullanılan materyaller DEM-OKU Programı materyalleri (f=5), kitap setleri/okuma metinleri (f=6) ve N.I.A.Y.S. ile Okuyorum Yazıyorum gibi dijital uygulamalardır; sekiz öğretmen ise hiç materyal kullanmadığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin öğretim sürecinde karşılaştıkları güçlükler; öğrencilerin düşük motivasyonu (f=16), öğretimde tekrar ihtiyacının fazla olması ve yavaş ilerleme (f=5), uygun yöntemi seçme konusunda güçlük yaşama (f=3), materyal eksikliği (f=2) ve aile desteğinin yetersizliği (f=2) olarak belirlenmiştir.. Ayrıca öğretmenler, rehberlik, öğretim materyalleri, uzman desteği ve mesleki atölye çalışmalarını içeren kapsamlı destek mekanizmalarına ihtiyaç duymaktadır (f=17).

Sonuç olarak, ÖÖG olan öğrenciler için okuma müdahaleleri bireyselleştirilmeli; öğretmenlere materyal desteği, dijital kaynaklar ve hizmet içi eğitim olanakları sağlanmalıdır. Ayrıca sistematik ölçme araçları ile motivasyon artırıcı stratejilerin kullanımı ve aile katılımı teşvik edilmelidir. Rehberlik, uzman desteği ve öğretim kaynaklarını içeren bütüncül destek mekanizmalarının geliştirilmesinin, öğretmenlerin okuma güçlüğü yaşayan öğrencileri destekleme kapasitelerini artırmada kritik bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, okuma güçlüğü, öğretim yöntemleri, öğretmen gereksinimleri

Disleksi-Okuma Güçlüğü Olan Bireyler için Lindamood-Bell (Seeing Stars) Müdahale Programı

Engin Yılmaz

Özel Eğitim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
enginyilmaz59@gmail.com

Özet

Gelişimsel disleksi, bireylerin kelime çözme, kelime tanıma ve yazmada zorluk çektiği ve bunların da okuduğunu anlama ve kelime dağarcığı gelişimi gibi diğer okuma becerilerini olumsuz etkileyebildiği nörobiyolojik temelli bir öğrenme güçlüğüdür (Krafnick vd., 2011; Lyon vd., 2003). Okul çağındaki gençlerde en sık görülen öğrenme güçlüğü olan gelişimsel disleksi, çocukların %5 ila %17'sini etkilemektedir (Donelly vd., 2019; Elliott ve Grigorenko, 2014). Disleksinin bu kadar yaygın olması ve akademik başarıda okumanın kritik rolü göz önüne alındığında, bu çocuklarda okuma becerilerinin geliştirilmesi eğitimciler, politika yapıcılar ve bilim insanları için önemli bir önceliktir (Krafnick vd., 2011). Disleksi olan öğrencilerin okuma becerilerini geliştirici ve destekleyici, etkililiği kanıtlanmış müdahale programları bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde disleksi olan bireyler için farklı müdahale programları bulunmaktadır (Effective Evidence-Based Dyslexia Intervention Programs, 2025; The Complete Guide to Evidence-Based Dyslexia Interventions: Transform Literacy Outcomes in 2025, 2025). Lindamood-Bell müdahale programı disleksi olan bireyler için etkililiği kanıtlanmış bir müdahale programıdır. Seeing Stars eğitim ve klinik ortamlarda sıklıkla kullanılan bir eğitim programı olarak tanımlanmaktadır (International Dyslexia Association, 2007). Alanyazında Lindamood-Bell müdahale programı ile ilgili yapılan araştırmaların incelendiği bir derleme çalışmasına rastlanmamıştır. Bu derleme çalışmasının Lindamood-Bell müdahale programının tanınması ve kullanımı konusunda faydalı olabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın bu önemi dikkate alındığında, Lindamood-Bell (Seeing Stars) müdahale programının kullanıldığı etkililik araştırmalarının sistematik bir derlemesinin yapılması amaçlanmıştır. Bu araştırmaya dâhil edilen araştırmalar; çalışmanın amacı, bağımlı değişkeni, bağımsız değişkeni, katılımcı/örneklem bilgileri ve sonuçları açısından incelenip değerlendirilmiştir.

Bu araştırma; disleksi olan bireylerin katılımcı olduğu, Lindamood-Bell (Seeing Stars) müdahale programı uygulanan araştırmaların sistematik bir derlemesidir. Sistematik derleme; belli bir konuda yapılan orijinal araştırmaların çok detaylı ve geniş bir biçimde taranıp, dışlanma ve dâhil edilme kriterleri kullanılarak, bulguların sentez edildiği bilimsel incelemedir (Aslan, 2018). Araştırma kapsamında dâhil etme ölçütlerini karşılayan 11 çalışma belirlenmiş ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Tarama Google Akademik veri tabanında ve programın resmi web sitesinde (www.lindamoodbell.com) gerçekleştirilmiştir. Bulunan çalışmaların hakemli ve akademik bir dergide yayınlanmış olması, disleksi olan bireylerle çalışmanın yapılması, Lindamood-Bell (Seeing Stars) müdahale programının uygulanması, bilimsel araştırma yöntemleri ile gerçekleştirilmiş olması dâhil etme ölçütleridir.

Çalışmanın dışlama ölçütlerinde ise; çalışmaların disleksi olan bireyle yapılmaması, farklı müdahale programları ile yapılması yer almaktadır. Dâhil etme ve dışlama ölçütlerine göre araştırmanın yazarı ve özel eğitim alanında uzman bir araştırmacı tarafından bağımsız bir şekilde bulunan çalışmalar karşılaştırılmıştır. Dâhil etme kriterlerini karşılayan 11 araştırma analiz edilmiştir. Çalışmanın güvenilirlik analizine göre de değerlendiriciler arası güvenilirlik analizi %91 olarak hesaplanmıştır.

Katılımcı/örneklem değerlendirildiğinde; 284 disleksi tanılı ve 24 tipik gelişim gösteren yaşları 6-13 aralığında değişen çocuk ile, 38 disleksi tanılı yetişkin birey bulunmaktadır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde; disleksi tanılı bireylere uygulanan genelde sekiz haftalık Lindamood-Bell (Seeing Stars) müdahale programının, katılımcıların; okuma becerilerinde (kelime okuma, okuduğunu anlama, sesbilgisel farkındalık, hızlı isimlendirme becerilerinde artış, sesli okuma akıcılığı, sembol imgelemede artış, kod çözme, akıcı okuma ve okuduğunu anlama) artışlar sağladığı, beyin yapısı işlevlerinde (beyindeki gri madde miktarında artış, sağ ve sol hemisferlerde aktivite artışı, V5/MT aktivitelerinde artış, kortikal kalınlaşma, beyindeki beyaz cevher maddesinde değişiklikler) olumlu anlamda değişikliklere neden olduğu, hareket duyarlılığını etkilemede etki ettiği, görsel hareket işlemede etki ettiği ve okuma öğrenmede kritik bir yaş dönemi olmadığı her dönemde öğretilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Sadece 1 çalışmada okuma müdahalesinin nöral ilişkilerini tespit etmede beyin görüntülemenin sınırlı olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, disleksi tanılı bireylere uygulanan Lindamood-Bell (Seeing Stars) müdahale programının, araştırmalara katılan katılımcılara okuma becerilerinin gelişimine farklı alanlarda katkı sağladığı, uygulanabilir ve kullanışlı bir müdahale programı olduğunu göstermektedir. Ayrıca okuma ile ilgili beynin ilgili bölgelerinde olumlu etkilerin olduğu belirlenmiştir. Disleksi olan bireylerin en temel problemi olan okuma becerilerinin geliştirilmesinde Lindamood-Bell (Seeing Stars) programının etkili bir müdahale programı olduğu görülmekte, ilerleyen dönemlerde programın Türkçe diline uyarlamasının yapılmasıyla ve uzmanların uygulayıcı eğitimi almalarıyla birlikte, Türkiye'deki disleksi olan bireylerin okuma becerilerinin desteklenmesinde/geliştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Disleksi, Lindamood-Bell (Seeing Stars), Müdahale Programı, Okuma Becerilerini Geliştirme

SOSYAL VE DUYGUSAL BOYUTLARIYLA DİSLEKSİ

Özge Sultan Balıkçı¹ & Muzaffer Tunahan Gedikçi^{1,*}

¹ Dil ve Konuşma Terapisi Ankara Medipol Üniversitesi
tunahangedikci09@gmail.com

Özet

Giriş

Disleksi, okuma, yazma ve yazılı dili işleme becerilerinde kalıcı güçlükler olan nörogelişimsel bir öğrenme bozukluğudur. Ancak disleksiye yalnızca akademik başarısızlık bağlamında ele almak yetersizdir. Araştırmalar, disleksi tanımlı çocuk ve ergenlerin duygusal ve sosyal gelişimlerinde belirgin riskler taşıdığını göstermektedir. Bu bağlamda disleksi, bireyin yaşamını çok boyutlu olarak etkileyen bir durumdur. Bu çalışmada disleksinin duygusal ve sosyal etkileri ele alınacak, güçlü yönler ve müdahale önerileri tartışılacaktır.

Yöntem

Bu çalışma, 2000 yılı sonrası yayımlanan ulusal ve uluslararası akademik çalışmaların PubMed, ASHAWire, YÖKTEZ ve GoogleScholar veri tabanlarında belirlenen anahtar kelimelerle, Disleksi ve duygusal-sosyal gelişim ilişkisini ele alan derleme betimsel taramasına dayalıdır. Makaleler, boylamsal araştırmalar ve nitel çalışmalar incelenmiştir. Bulgular, “duygusal etkiler”, “sosyal etkiler” ve “güçlü yönler” olmak üzere üç ana tema altında incelenmiştir.

Bulgular

Disleksi tanımlı çocuklar, ilkokuldan itibaren tekrarlayan başarısızlık deneyimleri nedeniyle düşük benlik saygısı geliştirebilmektedir. Özsaygı eksikliği, yoğun kaygı ve öğrenmeye yönelik olumsuz tutumlarla birleştiğinde depresif belirtiler ortaya çıkabilmektedir. Disleksi tanımlı çocukların akranlarına kıyasla daha yüksek düzeyde kaygı ve özgüven sorunları yaşadığı ortaya konulmuştur. Öğretmenlerin olumsuz geri bildirimleri ve etiketleyici tutumları bu durumu daha da pekiştirebilmektedir.

Disleksi, çocuğun akran ilişkilerini doğrudan etkileyebilmektedir. Okuma ve yazma güçlükleri nedeniyle çocuklar sosyal ortamlarda alay edilme, dışlanma riskiyle karşı karşıya kalabilirler. Bu deneyimler, sosyal çekingenlik ve izolasyona yol açabilir. Ergenlik döneminde, kimlik gelişiminin merkezinde yer alan akran kabulü, disleksi nedeniyle zedelenabilir. Disleksi tanımlı çocukların sosyal problem çözme becerilerinde zorluk yaşadığını ve sıklıkla yalnızlık duygusu hissettiklerini vurgulanmaktadır.

Disleksi tanımlı çocukların tümü aynı şekilde etkilenmemektedir. Bir kısmı, yaşadığı güçlükleri telafi etmek için alternatif bilişsel yollar geliştirmektedir. Disleksi tanımlı çocukların görsel-uzamsal becerilerde

başarılı olabildiklerini, bazı disleksi tanılı çocukların sözel olmayan özelliklerle sanat, mimarlık ve üç boyutlu düşünme gibi alanlarda daha yüksek performans sergileyebildikleri ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, görsel-uzamsal becerilerde bu olası güçlü yönler her alana genellenmemekte, bazen eşit ya da daha düşük performans görülmektedir. Dolayısıyla, disleksi ile görsel-uzamsal güçlü yönler arasındaki ilişki kesin bir üstünlükten ziyade, belirli bağlam ve görevlerde ortaya çıkan göreceli avantajlar olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca destekleyici aile ortamı, öğretmenlerin olumlu tutumları ve akran desteği, çocuğun sosyal uyumunu ve duygusal dayanıklılığını artırmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Disleksi, akademik güçlüklerin ötesinde, çocukların özsaygısını, duygu durumunu ve sosyal uyumunu derinden etkileyen bir durumdur. Erken dönemde fark edilmesi, uygun eğitsel desteklerle birlikte duygusal ve sosyal becerilerin de geliştirilmesi, çocukların yaşam kalitesini artırmada kritik rol oynamaktadır.

Duygusal ve sosyal etkilerin göz ardı edilmesi, çocuğun yalnızca akademik değil, psikososyal gelişiminde de zorluk yaşamasına yol açar. Bu nedenle, disleksiye yönelik müdahale programlarının yalnızca okuma ve yazma becerilerine değil; aynı zamanda sosyal becerileri güçlendirmeye, akran ilişkilerini desteklemeye ve duygusal dayanıklılığı artırmaya da odaklanması gerekir. Eğitimciler, dil ve konuşma terapistleri ve aileler, disleksi tanılı çocukların yalnızca öğrenme değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını da merkeze alan bütüncül yaklaşımlar geliştirmelidir.

Son yıllarda uygulanan okul temelli psiko-eğitim programları, akran destek grupları ve sosyal becerilere yönelik etkinlikler bu alanda umut verici sonuçlar vermektedir. Bu tür müdahaleler, bireyin yalnızca akademik performansını değil, aynı zamanda sosyal kabulünü ve özsaygısını da güçlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, Özgül öğrenme bozukluğu, Duygusal etkiler, Sosyal etkiler

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Okuma Güçlüklerini Desteklemeye Yönelik Yürütücü İşlev Temelli Müdahalelerin İncelenmesi

Müge Şen ^{1,*} & Macid Ayhan Melekoğlu ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı

² Eğitim Bilimleri Bölümü Boğaziçi Üniversitesi

mugeyillmaz@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan bireyler dinlediğini anlama, ifade edici dil, temel okuma becerileri (kelime tanımlama, fonolojik kodlama), okuduğunu anlama, yazılı ifade, matematiksel hesaplama ve matematiksel karar verme olmak üzere yedi öğrenme alanından herhangi birinde veya birkaçında problem yaşamaktadır. Son yıllarda araştırmacılar ÖÖG olan bireylerin bu yedi alana ek olarak yürütücü işlevler alanı kapsamında da sorunlar yaşadıklarını vurgulamaktadır. Yürütücü işlevler, öğrenme süreci içinde önemli olan becerilerdir ve okul başarısı için ön koşuldur. Bununla birlikte yürütücü işlevler, ÖÖG olsun/olmasın tüm öğrencilerin bilişsel, akademik ve sosyal becerilerde başarılı olabilmelerinde önemli rol oynamaktadır. Bilişsel becerilerin ve eksikliklerin öğrenme güçlükleri ile ilişkisini ortaya koyan nöro-psikolojideki son araştırmalar, yürütücü işlevlerinin özellikle ÖÖG olan bireyleri belirlemede kritik bir rolü olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda ÖÖG olan bireylerin yaşadıkları okuma güçlüklerinin desteklenmesinde yürütücü işlevleri kullanarak etkili müdahalelerin geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik yapılan çalışmaların incelenmesi önem teşkil etmektedir.

Bu çalışma, ÖÖG olan bireylerin okuma güçlüklerini desteklemeye yönelik yürütücü işlev temelli müdahale araştırmalarını, zaman sınırlaması olmaksızın nitel bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma verileri, doküman analizi yöntemi kullanılarak elektronik dökümanlardan, betimsel içerik analizi tekniği ile elde edilmiştir. Çalışmada yer alan makalelere Web of Science, SAGE, Tandfonline, Eric, Psycnet elektronik veri tabanları taranarak ulaşılmıştır. Yapılan taramalar sonucunda dahil etme ölçütlerini taşıyan 10 araştırma bu çalışmanın kapsamına alınmıştır. Çalışmanın son tarama tarihi 12.12.2021'dir. Dahil edilen araştırmalar yıllara göre dağılım, katılımcı özellikleri, ÖÖG ile ilişkili alan, veri toplama araçları, bağımlı değişken, bağımsız değişken, çalışılan yürütücü işlev becerisi, müdahale süresi, araştırma modeli, uygulama süresi olmak üzere 10 yönetsel özellik ve araştırma sonuçları açısından değerlendirilmiştir.

Tarama sonuçları ilk müdahale araştırmasının 1991 yılında yayınlandığı ve sonraki yıllarda da sınırlı sayıda müdahale araştırması olduğunu göstermektedir. Katılımcıların genel olarak 7-13 yaş aralığında yer aldığı, dört araştırmada ilkökul, beş araştırmada ortaokul, bir araştırmada ise her iki kademe düzeyinde öğrencilere müdahale uygulandığı belirlenmiştir. Araştırmalarda yer alan katılımcıların çoğunlukla erkek olduğu belirlenmiştir, bu bulgu alan yazında ÖÖG'nin erkeklerde daha sık görüldüğüne dair sonuçlar ile tutarlılık göstermektedir. İncelenen araştırmalarda okuma güçlüğü kavramlarının çoğunlukla gelişimsel disleksi ve disleksi kavramları ile ifade edildiği görülmektedir.

Araştırmaların dokuzunda yürütücü işlevlerden çalışma belleğinin (working memory) bağımlı değişken olarak ele alındığı, ek olarak tepki ketleme (response inhibition), planlama (planning), kendini izleme (self-monitoring) ve bilişsel esneklik (cognitive flexibility) becerilerine de yer verildiği görülmektedir. Bağımlı değişken okuma becerisi açısından ele alındığında okuma doğruluğu, okuma hızı, okuduğunu anlama, okuma performansı, kelime çözme, heceleme gibi okuma güçlüğü ile ilişkili farklı beceriler ele alınmıştır. Diğer araştırmalardan farklı olarak bir araştırmada postüral kontrolde düzelme ile ilgili olumlu etkilere dikkat çekilmiştir. Bağımlı değişkene ait bulgular genel olarak değerlendirildiğinde yürütücü işlev becerilerinden en çok çalışma belleğinin konu edildiği ve G olan çocuklarda yürütücü işlev becerilerinden özellikle çalışma belleğinin akademik başarı ile daha yakından ilişkili olduğu ifade edilebilir. Araştırmalarda farklı yürütücü işlevlere ilişkin uygulanan eğitim programları olduğu ve üç araştırmada müdahalenin bilgisayar destekli olarak sunulduğu görülmektedir. Araştırmaların tamamında nicel yöntemlerden deneysel desenin kullanıldığı ve incelenen araştırmalarda çoğunlukla kısa süreli müdahalelerin etkilerinin araştırıldığı görülmektedir.

Araştırmaların sonuçlarına göre, yürütücü işlev becerilerine yönelik müdahalelerin, özellikle çalışma belleği ele alındığında çeşitli okuma becerilerinde olumlu etkiler sağladığı grlmştr. Bununla birlikte bazı çalışmalarda yalnızca yürütücü işlevleri konu alan müdahalelerin tek başına yeterli olmadığı, okuma becerilerini hedefleyen müdahalelerle birlikte uygulandığında daha etkili sonuçlar verdiği rapor edilmiştir. Ayrıca 2021 yılına kadar ülkemizde konuya ilişkin müdahale çalışmasına rastlanmamış olması dikkat çekicidir. Bulgular yürütücü işlev temelli okuma müdahalelerin G olan bireylerin akademik başarılarını desteklemede önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel ğrenme Güçlüğü, Okuma Güçlüğü, Yürütücü İşlevler, alışma Belleği, Nitel Araştırma.

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Becerilerinin Desteklenmesinde Çalışma Belleği Destekli Okuma Müdahalesi: Araştırma Ön Bulguları

Müge Şen ^{1,*} & Macid Ayhan Melekoğlu ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı

² Eğitim Bilimleri Bölümü Boğaziçi Üniversitesi
mugeyillmaz@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan öğrencilerin okuma alanında yaşadıkları zorluklar onların sözcük tanıma ve çözümleme, akıcı okuma, var olan bilgilerini aktif hale getirme, sözcük bilgisi, strateji kullanımı, metin yapısı bilgisi, ana fikri ve detayları hatırlama, metinden çıkarım yapma ve çalışma belleği yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır. Alanyazında ÖÖG olan öğrencilerin okuma becerileri ve çalışma belleği yetersizlikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda araştırma bulunmakla birlikte, okuma becerilerini geliştirmeye yönelik müdahalelerin çalışma belleği desteği ile sunulduğu sınırlı sayıda müdahale araştırmasına rastlanmaktadır. Ancak mevcut bulgular, bu tür müdahalelerin okuma becerilerine ilişkin olumlu sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Ayrıca ulusal alanyazın incelendiğinde, ÖÖG olan öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmeye yönelik, çalışma belleği desteği ile sunulan okuma müdahalesinin olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı ÖÖG olan öğrenciler için çalışma belleği destekli bir okuma müdahalesi geliştirmek ve bu müdahalenin okuma becerileri üzerindeki etkisini belirlemektir.

Bu araştırma kapsamında müdahale programı, alanyazında yer alan metaanaliz sonuçlarına dayandırılarak kanıta dayalı okuma stratejileri ve çalışma belleği stratejilerinin bir arada kullanması ile geliştirilmiştir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden üç gruplu yarı deneysel desenle yapılandırılmıştır. Bu bildiri kapsamında araştırmanın yalnızca ön bulgularına yer verilmiştir.

Araştırmada öncelikle uygulanacak müdahale programı, alanyazında önerildiği biçimi ile oluşturulmak için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Müdahalede kullanılacak okuma ve çalışma belleği stratejileri araştırmacı tarafından seçilmiştir. Oturumlar için gerekli olan okuma metinleri, metinlere ait görseller, okuduğunu anlama soruları, ders planları araştırmacı tarafından geliştirilerek uzman görüşleri alınmış ardından gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Müdahale süreci öncesinde, pilot uygulama 2023-2024 eğitim öğretim yılında, ÖÖG tanısı olan iki öğrenci ile gerçekleştirilerek toplam 20 oturumda tamamlanmıştır. Pilot uygulama sonrasında gerekli düzeltmeler yapılarak müdahaleye son şekli verilmiştir. Ardından ana uygulamaya geçilmiştir. Ana uygulamada çalışma belleği destekli müdahalelerin etkisine ilişkin alanyazında önerildiği gibi iki deney ve bir kontrol grubu olmak üzere toplam üç grup oluşturulmuştur. Gruplar, araştırmanın önkoşulları karşılayan, ilkokul 3. ve 4. sınıfa devam eden toplam 30 öğrenciden oluşmaktadır. Deney1 grubu (n=10) çalışma belleği destekli okuma müdahalesi, Deney2 grubu (n=10) yalnızca okuma müdahalesi almış, Deney3 grubu (n=10) ise kayıtlı

oldukları okul programlarına devam etmişlerdir. Ana uygulama Deney1 için toplam 6 hafta, 59 oturum; Deney2 için toplam 5 hafta, 51 oturum sürmüştür. Uygulamalar öğrencilerin kendi okullarında, grup öğretimi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni çalışma belleği destekli okuma müdahalesi, bağımlı değişkenleri ise ÖÖG olan öğrencilerin akıcı okuma ve okuduğunu anlama performanslarıdır.

Veri toplama sürecinde, Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi II (SOBAT-II) ve Okuma testi olmak üzere iki farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Veriler JAMOVİ 2.6.44 istatistik paket programı kullanılarak araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

Müdahale öncesinde; Deney1, Deney2 ve Kontrol grupları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H Analizi bulguları, gruplar arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu bulgu tüm testlerde grupların okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama performanslarının benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Müdahale sonrasında, elde edilen veriler grup içi değişimleri belirlemek için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, gruplar arası karşılaştırmaları incelemek için ise Kruskal-Wallis H Analizi ile değerlendirilmiştir. Gruplar arası istatistiksel olarak anlamlılık saptanması halinde, müdahalenin hangi grupta daha etkili olduğunu belirleyebilmek için DSCF Post-Hoc analizleri kullanılmıştır. Genel sonuçlara göre, kanıta dayalı okuma stratejileri ile yapılandırılmış okuma müdahalesinin çalışma belleği stratejileri ile desteklenerek sunulmasının, ÖÖG olan öğrencilerin okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama performanslarını geliştirmede daha etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Okuma Güçlüğü, Çalışma Belleği, Okuma Müdahalesi, Akıcı Okuma, Okuduğunu Anlama, DeneySEL Desen.

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu, Özgöl Öğrenme Güçlüğü ve Komorbid Tanılı Çocuklarda WISC-R Alt Testleri ile Bilişsel Ayrışma Sendromu Profillerinin Karşılaştırılması

Seda Bozduman Çelebi ^{1,*}, Hande Kırışman Keleş ¹, Hülya Binokay ² & Fatma Topal ³

¹ Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi

² Biyoistatistik Bölümü Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi

³ Psikoloji Bölümü Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi

sedabozduman@gmail.com

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), özgöl öğrenme güçlüğü (ÖÖG) ve her iki tanının komorbid olarak görüldüğü çocuk ve ergenlerde WISC-R alt test profillerindeki farklılıkları saptamak ve Bilişsel Ayrışma Sendromu (BAS) ölçek puanlarını karşılaştırmaktır. Böylece, bu hasta gruplarına özgün nörobilişsel ve BAS profillerinin belirlenmesi, klinik değerlendirme süreçlerine katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışma, 01.05.2025–01.09.2025 tarihleri arasında Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi’nde yürütülmüştür. Katılımcılar; 65 çocuk ve ergenden oluşmaktadır. Tüm katılımcılara psikolog tarafından WISC-R testi uygulanmıştır. Hastaların ebeveynleri Barkley Çocuk Dikkat Anketi’ni doldurmuştur.

Bulgular: Çalışmaya 49’u erkek (%75.4) ve 16’sı kız (%24.6) olmak üzere toplam 65 çocuk ve ergen dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan çocuk ve ergenlerin yaş ortalaması 9.45 ± 2.85 ’dir, Katılımcıların 28’i yalnızca DEHB, 16’sı yalnızca ÖÖG ve 21’i DEHB+ÖÖG tanısı almıştır. WISC-R alt testleri açısından gruplar arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Özellikle Aritmetik ve Şifre alt testi puan ortalamaları ÖÖG grubunda, hem yalnız DEHB hem de DEHB+ÖÖG gruplarına göre daha yüksek bulunmuştur. Diğer alt testlerde anlamlı farklılık saptanmamıştır. Sözel, performans ve toplam zeka puan ortalamaları açısından gruplar arasında anlamlı fark görülmemiştir. Barkley çocuk dikkat ölçeğinde ise zihinsel yavaşlık, gündüz düşlerine dalma, enerji düşüklüğü ve toplam puan açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tartışma ve Sonuç: Elde edilen bulgular, ÖÖG grubunun dikkat ve işleme hızı ile ilişkili olan WISC-R aritmetik ve şifre alt testlerinde diğer gruplara göre daha iyi performans gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, DEHB tanısının bilişsel performans üzerindeki olumsuz etkilerinin ÖÖG’ye göre daha belirgin olabileceğine işaret etmektedir. BAS ölçeği puanlarındaki farklılığın anlamlı olmaması, bu ölçeğin ayırıcı bir tanı aracı olmaktan ziyade klinik tabloyu destekleyici bir nitelik taşıdığını göstermektedir. BAS değerlendirilmesinin klinik görüşme ve ek testlerle desteklenerek yapılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, Disleksi, Öğrenme Güçlüğü, Bilişsel Ayrışma Sendromu

Interdisciplinary Collaboration in the Early Identification of Dyslexia: The Georgian Experience

Maia Shashviashvili

Psychology and Educational Sciences Georgian Dyslexia Research Center
maia.shashviashvili@tsu.ge

Özet

Reading difficulties occur more frequently than often assumed, as emphasized by expert Nicola Wolf Nelson (Nelson, 2016). Statistical data from developed countries confirm this trend. According to the European Dyslexia Association, dyslexia affects approximately 9–12% of the European population (European Dyslexia Association [EDA], n.d.). Thus, early identification is of critical importance, as it improves students' academic skills, self-esteem, and social integration. Research has shown that students who are assessed late tend to have significantly lower self-esteem (Tamboer, Vorst, Oort, & Schijf, 2016).

My professional interest in dyslexia also began with assessment. About ten years ago, while working as a school psychologist, I noticed that students with dyslexia were often labeled as “lazy.” Teachers, special educators, speech-language therapists, and psychologists lacked appropriate tools to assist them in identifying dyslexia. Consequently, I decided to develop an early identification checklist for children aged 6–11 as part of my doctoral dissertation.

In Georgia since 2004, the state has prioritized supporting these children and began implementing an inclusive education reform. This shift would not have been possible without interdisciplinary collaboration, which remains the “gold standard” of inclusive education. As Shaywitz (2003) and Catts and Kamhi (2017) argue, interdisciplinary collaboration—integrating teachers, special educators, psychologists, and neuropsychologists—is the gold standard for early detection and management of dyslexia. Evidence further indicates that interdisciplinary teamwork enhances diagnostic accuracy, reduces multifactorial risks, and supports the implementation of individualized intervention strategies (Snowling & Hulme, 2022; Lyon, Shaywitz, & Shaywitz, 2003).

It became clear to me that the checklist I developed required the active involvement of all these professionals within the school system, both during and after its implementation, making it a practical tool for their work. The checklist was piloted with 305 students, and data analysis using SPSS confirmed its reliability. While it does not provide a formal diagnosis, it ensures 98% accuracy in early identification.

Prior to developing this instrument, I reviewed 11 international checklists and found that their diversity was determined not only by students' age but also by the target users—whether parents, clinical psychologists, or teachers. Practical experience demonstrates that interdisciplinary collaboration not only strengthens diagnostic accuracy but also fosters shared responsibility among professionals.

Beyond its practical benefits, the interdisciplinary approach raises important ethical considerations. Specialists must work under principles of confidentiality and equality to prevent stigmatization of children (Snowling & Hulme, 2022).

In conclusion, the Georgian experience demonstrates that interdisciplinary collaboration is not merely a theoretical ideal but a practically effective strategy. The integration of the checklist into schools has already led to improved communication among teachers and specialists, as well as greater parental involvement, thereby enhancing the effectiveness of early intervention.

References

- Catts, H. W., & Kamhi, A. G. (2017). *Language and reading disabilities* (3rd ed.). Pearson.
- European Dyslexia Association. (n.d.). About dyslexia. <https://www.eda-info.eu>
- Lyon, G. R., Shaywitz, S. E., & Shaywitz, B. A. (2003). A definition of dyslexia. *Annals of Dyslexia*, 53(1), 1–14. <https://doi.org/10.1007/s11881-003-0001-9>
- Nelson, N. W. (2016). *Language and literacy disorders: Infancy through adolescence*. Pearson.
- Shaywitz, S. (2003). *Overcoming dyslexia: A new and complete science-based program for reading problems at any level*. Knopf.
- Snowling, M. J., & Hulme, C. (2022). *The science of reading: A handbook* (2nd ed.). Wiley.
- Tamboer, P., Vorst, H. C. M., Oort, F. J., & Schijf, E. (2016). Self-concept, creativity, and developmental dyslexia in university students: Effects of age of assessment. *Learning and Individual Differences*, 47, 48–55. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2015.12.010>

Anahtar Kelimeler: interdisciplinary collaboration, dyslexia, early identification checklist, Georgian practice

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde Hareket Temelli ve Çoklu Duyusal Öğretim Yaklaşımlarının Okuma Becerilerine Etkisi: Bir Vaka Çalışması

Esma Akbana ^{1,*}, Esma Akbana ¹ & Murat Balcı ²

¹ Okul Öncesi Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi
esmaakbana34@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) tanısı alan öğrenciler, özellikle disleksi türünde, ses ayırt etme, heceleme, okuma doğruluğu ve akıcılığında güçlükler yaşamaktadır. Literatürde çoklu duyusal ve hareket temelli öğrenme yaklaşımlarının, öğrencilerin okuma becerilerini ve öğrenme motivasyonunu geliştirdiği vurgulanmaktadır (Skulmowski & Rey, 2018; Hillman et al., 2014). Bu çalışma, ÖÖG tanılı bir 3. sınıf öğrencisiyle 5 ay süreyle, haftada 2 ders yürütülen bireysel eğitim uygulamalarını kapsamaktadır.

Uygulanan Yöntem ve Materyaller

Sihirli Kelime Tekniği: Haftanın kelimesi belirlenmiş, sonraki derste hatırlatılarak uzun süreli bellek ve dikkat desteklenmiştir.

Hareketli Etkinlikler: Tahtada yazma, zıplama, kelime kartı oyunları gibi fiziksel aktivitelerle motivasyon ve dikkat artırılmıştır.

Yanlış/Doğru Hecceleme Oyunları: Hecceleme hatalarını düzeltmeye yönelik oyunlaştırılmış etkinlikler uygulanmıştır.

Boşluk Tamamlama ve Cümle Kurma Çalışmaları: Kelimelerin bağlam içindeki kullanımını pekiştirmek için cümle tamamlama ve üretme çalışmaları yapılmıştır.

Renkli Heceli Metinler: Heceleri renkli vurgulanmış kısa ve orta uzunlukta metinler ile okuma becerileri gözlemlenmiş ve desteklenmiştir.

Bulgular

Derslere katılım, özellikle hareket içeren etkinliklerde belirgin biçimde artmıştır.

Sihirli kelimeleri sonraki haftalarda hatırlama oranı yüksek olup, dikkat ve hafıza becerilerinin geliştiği gözlenmiştir.

Hecceleme hatalarında azalma, doğru okuma oranında artış sağlanmıştır.

Öğrencinin başlangıçta kısa ve basit cümlelerle sınırlı kalan üretimi süreç içinde daha anlamlı, bağıntılı ve bağlamlı hâle gelmiştir.

Motivasyon ve özgüvende artış; öğrencinin derse katılımını ve öğrenme isteğini olumlu yönde etkilemiştir.

Okuma becerilerinin gelişimi yalnızca teknik bir ilerleme olarak kalmamış, aynı zamanda öğrencinin duygusal ve sosyal kazanımlarını da desteklemiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu vaka çalışması, hareket temelli ve çoklu duyuşal öğretim stratejilerinin ÖÖG’li öğrencilerde okuma becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle ses farkındalığı, heceleme doğruluğu, okuma doğruluğu ve anlamlı cümle kurma alanlarında gözlenen ilerlemeler; akademik gelişimin yanı sıra motivasyon ve özgüveni de desteklemektedir.

Hareket temelli etkinliklerin öğrenme sürecine entegrasyonu, dikkat süresini uzatmakta, bellek performansını güçlendirmekte ve öğrencinin kendi öğrenme kapasitesine olan güvenini pekiştirmektedir. Bu sayede öğrenci, derslere daha aktif katılım göstermekte ve okuma görevlerini daha istekli tamamlamaktadır.

Öneriler:

Benzer uygulamaların daha geniş öğrenci gruplarında ve farklı yaş düzeylerinde uygulanması, bulguların genellenebilirliğini artıracaktır.

Sistemik değerlendirme araçları, rubrikler ve veli-öğretmen gözlemleri ile veri toplamak, etkilerin daha nesnel biçimde ölçülmesini sağlayacaktır.

Uzun vadeli takipler ile okuma becerilerinde sürdürülebilir gelişim incelenebilir.

Hareket temelli ve oyunlaştırılmış öğretim stratejilerinin diğer akademik alanlarla entegrasyonu araştırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Disleksi, Hareket Temelli Öğretim, Çoklu Duyuşal Öğrenme, Okuma Becerileri

Türkçede Morfolojik Farkındalık Çalışmaları: Okuma Güçlüğü Açısından Bir Derleme

Burak Öncü ^{1,*} & Zerrin Akşak Ertay ²

¹ Sınıf Öğretmenliği Yıldız Teknik Üniversitesi

² Öğretmen Milli Eğitim Bakanlığı

brkoncu01@gmail.com

Özet

Morfolojik farkındalık, yazılı ve sözlü dildeki kelimeleri oluşturan en küçük anlamsal birimler olan morfemleri tanıma ve bunları uygun biçimde kullanma yetisi olarak tanımlanır (Goodwin, 2016). Bu yeti, yeni veya çok bileşenli sözcüklerle karşılaşıldığında kök ve ekleri ayırt etme, türetme, ilişkilerini kavrama ve çekim eklerinin işlevini çözme yoluyla sözcük çözümlemesini kolaylaştırırken, bilişsel kaynakların metnin anlamsal içeriğine aktarılmasına da imkân verir (Carlisle, 2003; Ramirez, Walton ve Roberts, 2014). Buradan hareketle morfolojik farkındalık becerisinin okumanın başarılı bir şekilde yürütülmesinde önemli bir bileşen olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, morfolojik farkındalık yalnızca okuma performansını değil, aynı zamanda okuma güçlüğü riskini de belirleyen bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Morfolojik farkındalık düzeyi düşük olan bireylerde, özellikle Türkçe dilinin morfolojik açıdan zengin bir dil oluşu göz önüne alındığında uzun ve karmaşık kelimeleri çözümlemede zorluğa neden olabilir. Bu durum okuma akıcılığını ve anlama becerisini de riske atan bir unsur olduğundan, Türkçe’de morfolojik farkındalık eksiklikleri, okuma güçlüğü’nün önemli bir belirleyicisi olarak değerlendirilebilir. Bu araştırma Türkiye’de 2000-2025 yılları arasında morfolojik farkındalık ve okuma ilişkisini inceleyen araştırmaları derleyerek, okuma güçlüğü açısından bu becerinin önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Mevcut araştırma nitel araştırma yöntemlerinden sistematik doküman analizi kullanılarak yürütülmüştür. Bu araştırma için YÖK Tez Merkezi, Google Akademik (Google Scholar) ve ULAKBİM veri tabanlarında “morfolojik farkındalık”, “disleksi”, “okuma güçlüğü” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Araştırma ölçütlerini karşılayan çalışmalar sistematik doküman analiziyle incelenmiştir. Araştırma sonuçları okumanın bilişsel faktörlerin yanı sıra dilbilimsel faaliyetlerin de etkili bir şekilde yürütülmesini zorunlu kılan bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda Türkçe’nin ortografik açıdan saydam, morfolojik açıdan zengin yapısı düşünüldüğünde morfolojik farkındalığın okuma güçlüğü’nün giderilmesinde kritik bir beceri olduğu söylenebilir. Ulaşılan sonuçlara bağlı olarak, okuma güçlüklerinin nedenleri üzerinde ayrıntılı şekilde durulması, ilgili nedenlerin morfolojik unsurları işaret etmesi durumunda müdahale programlarının bu unsurlar doğrultusunda şekillendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: morfolojik farkındalık, okuma güçlüğü, disleksi

Yetişkin Bireylerde Disleksi

Murat Balcı ^{1,*}, Rusen Meylani ², Hadiye Küçükkaragöz ³ & Özge Işık ⁴

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

² Department of Educational Sciences - Ziya Gokalp Faculty of Education Dicle University

³ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık İstanbul Aydın Üniversitesi

⁴ Okul Öncesi Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

muratbalci@aydin.edu.tr

Özet

Disleksi, yaşam boyu devam eden nörogelişimsel bir öğrenme güçlüğü olup, yalnızca çocukluk döneminde değil yetişkinlikte de bireylerin akademik, mesleki ve sosyal yaşamını önemli ölçüde etkilemektedir. Yetişkin bireylerde disleksi; okuma hızında yavaşlık, yazılı ifadede hatalar, kelime tanımada güçlük ve işitsel-görsel işleme zorluklarıyla kendini göstermektedir. Bu durum, bireylerin yükseköğrenim başarısından iş yaşamındaki performanslarına kadar geniş bir yelpazede sorunlar yaşamasına yol açmaktadır. Ayrıca, yetişkin disleksisi yalnızca bilişsel alanı değil, benlik saygısı, öz yeterlik ve psikososyal uyum gibi duygusal boyutları da etkilemektedir. Yapılan çalışmalar, yetişkin disleksisi olan bireylerin iş yaşamında telafi stratejileri geliştirdiklerini, teknoloji destekli araçlar (ör. sesli kitaplar, yazılım programları ve öz düzenleme becerileri sayesinde performanslarını artırebildiklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, üniversitelerde ve iş yerlerinde sağlanan destek hizmetlerinin yetersizliği, yetişkin disleksisinin göz ardı edilen bir sorun olmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, yetişkin bireylerde disleksiye anlamak, uygun müdahale ve destek mekanizmaları geliştirmek, bireylerin yaşam kalitesini artırmak açısından kritik önem taşımaktadır. Disleksiye yönelik araştırmaların yalnızca erken çocukluk dönemine odaklanması yerine yetişkinlikteki yansımalarını da ele alması, alan yazında önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin Disleksisi, Öğrenme Güçlüğü, Müdahale

Disleksiye İlişkin Podcast İçeriklerinin Analizi

Özgür Bozdağ^{1,*} & Mümüne Merve Parlak²

¹ Dil ve Konuşma Terapisi Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

² Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
dktozgurbozdag@gmail.com

Özet

Giriş

Disleksi, nörogelişimsel kökenli bir öğrenme güçlüğü olup; bireylerin okuma, yazma ve dil işleme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Türkiye’de disleksiye ilişkin farkındalığın artmasıyla birlikte bilimsel yayınların yanı sıra popüler platformlarda da bilgi üretimi çoğalmaktadır. Podcast belirli bir konuya odaklanan ve internet üzerinden düzenli olarak yayınlanan dijital medya içeriğidir. Podcastler, disleksi farkındalığının yaygınlaşması ve toplumun bilgilendirilmesi açısından etkili bir araçtır. Bu çalışma, çeşitli podcast yayınlarının içeriklerini inceleyerek disleksiye dair sunulan bilgilerin literatürle uyumunu ve farklı meslek gruplarının yaklaşımlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Çalışmaya 2020-2025 zaman aralığında yayınlan podcast “disleksi” ve “öğrenme güçlüğü” anahtar kelimeleri ile Spotify platformunda arama yapılmıştır. Çalışmaya dahil edilme kriterleri; içeriğin doğrudan disleksi konusunu ele alması, uzman ya da deneyim sahibi bireylerin katılımıyla hazırlanması ve Türkçe dilinde sunulması olarak belirlenmiştir. Disleksinin yalnızca yüzeysel olarak ele alınması, ana odağın farklı konular olması ve Türkçe dışındaki dillerde hazırlanmış olması dışlama kriteri olarak kabul edilmiştir. Her bir podcastin transkripti otomatik transkripsiyon araçları ile çıkarılmış ve nitel içerik analizi ile tematik olarak sınıflandırılmıştır. Literatürle karşılaştırmalı olarak transkriptlerin değerlendirmeleri yapılmıştır. Analiz sürecinde disleksinin tanımı, etiyolojisi, belirtileri, eş tanımlar, müdahale yöntemleri ve toplumsal algı konuları odak noktası olarak incelenmiştir.

Bulgular

Arama sonucunda 36 podcast çıkmıştır. 28’i disleksi konusunu doğrudan ele almaması ve uzman ya da deneyim sahibi bireyler tarafından hazırlanmamış olması nedeniyle dışlanmıştır. Toplam 8 podcast dahil edilmiştir. Bu podcastlerin 1’i çocuk ve ergen psikiyatristi, 1’i psikolog, 1’i dil ve konuşma terapisti, 1’si özel eğitim uzmanı, 1’i sinir bilim uzmanı ve 3’ü yazarlar ile yapılmıştır.

Podcast içerikleri, genel olarak literatürle uyumlu şekilde disleksinin bilişsel yetersizlik ile ilişkili olmadığını, genetik ve nörolojik temellere dayandığını ve erken tanı ile özel eğitimin önemini vurgulamıştır. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile sık eş tanı ilişkisine dikkat çekilmiştir.

Özel eğitim, dil ve konuşma terapisi, ergoterapi ve multidisipliner yaklaşımlar öne çıkan müdahale yöntemleri arasında yer almıştır. Ayrıca multidisipliner yaklaşımın, erken tanının ve bireyselleştirilmiş eğitimin önemi tüm podcastlerde vurgulanmıştır. Bununla birlikte bazı podcastlerde literatürle uyumsuz bulgular tespit edilmiştir. Örneğin, göç artışının disleksi sıklığını artırdığına dair bilimsel temeli zayıf iddialar yer almış; dislekside duyu bütünleme terapilerinin kesin tedavi yöntemi gibi sunulması akademik bulgularla örtüşmemiştir. Ayrıca literatürde kanıtı olmayan hızlı okuma kurslarının disleksi için çözüm olabileceği yönündeki görüşlerinde belirtildiği görülmüştür.

Sonuç

Ulaşılan veriler, Türkiye’de disleksiye dair bilgi üretiminin farklı meslek gruplarının bakış açısıyla multidisipliner yaklaşım ve erken tanının vurgulanarak çeşitlendiğini göstermektedir. Podcastlerde bilimsel doğrulara dayanan açıklamalar yoğunlukta olmakla birlikte, bazı programlarda kişisel gözlemler veya spekülatif iddialar literatürle çelişmektedir. Bu durum, toplumun doğru bilgiye ulaşmasında kafa karışıklığı yaratabilir. Bu bağlamda, podcastlerin akademik bilgiyle uyumlu içeriklerle desteklenmesi ve bilimsel bilgi ile kişisel deneyimlerin sınırlarının daha net çizilmesi toplumun disleksiye yönelik daha sağlıklı bir bakış geliştirmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle tanı ve müdahale süreçlerinin yalnızca uzman görüşüne dayanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bunun yanında, podcastlerin disleksi farkındalığının artmasına önemli katkı sağladığı, ailelerin deneyimlerini paylaşma ve toplumsal duyarlılığı geliştirme açısından değerli olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, podcast, öğrenme güçlüğü, multidisipliner yaklaşım, erken tanı

Türk Disleksili Bireylerin Okuma Becerilerinde Mobil Uygulama

Özhan Güven

Türkçe Öğretmenliği Antalya Bilim ve Sanat Merkezi
deniz00779@gmail.com

Özet

Gelişimsel Disleksi, okuma, heceleme ve yazma gibi temel becerilerde güçlüklerle karakterize edilen nörogelişimsel bir farklılık olmakla birlikte, küresel literatürdeki çalışmaların büyük çoğunluğu İngilizce gibi **opak (derin)** alfabeye sahip dillerin fonolojik işleme sorunlarına odaklanmış, her harfin bir sese karşılık geldiği **şeffaf** ve eklerin kelime köklerine eklendiği **aglutinatif** bir dil yapısına sahip olan **Türkçenin** disleksi popülasyonu üzerindeki özgün bilişsel talepleri ve buna yönelik etkili müdahale stratejileri eksik kalmıştır. Türkçenin bu morfolojik açıdan zengin yapısı, okuma ediniminde geleneksel fonolojik kod çözme yerine **morfemlerin (biçimbirimlerin)** hızlı ve doğru tanınması ve ayrılması gibi farklı ve daha karmaşık bilişsel stratejileri ön plana çıkardığından, geleneksel eğitim yöntemleri Türkiye'deki disleksili bireylerin ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememekte, bu da özelleştirilmiş, bilimsel temelli araçlara olan ihtiyacı doğurmaktadır. Bu çalışma, disleksili bireylerin eğitiminde **dijital öğrenme teknolojilerinin kritik önemini** vurgulamakta ve Türkçenin kendine has dilsel yapısına göre sıfırdan tasarlanmış, **Flutter tabanlı "Disleksi Uygulaması 7-12 yaş** aralığındaki disleksili çocukların okuma becerilerinde disleksi eğitiminin temel ilkeleri doğrultusunda, görsel destek, sesli komutlar, renkli ve etkileşimli modüller gibi **kişiselleştirilmiş öğrenme** yaklaşımlarını merkeze alarak çocukların öğrenme sürecine katılımını ve motivasyonunu maksimize etmiştir. Projenin temel bilimsel tasarımı, alandaki en güncel bilgileri sentezlemek amacıyla **dilbilim, nörolog, nöropsikolog, özel eğitim uzmanları ve dil ve terapi uzmanları** ile yürütülen detaylı görüşmelerden elde edilen disiplinlerarası uzmanlık bilgisi üzerine kurulmuştur. Uygulamanın geleneksel eğitim araçlarından ayrılan ve bilimsel katkısını artıran en önemli yeniliği ise, müdahale süresince aktif olan **nörobilişsel mekanizmaları nesnel olarak ölçmek** için çocukların okuma sırasında gösterdikleri **göz sabitleme süreleri, sıçrama mesafeleri ve bilişsel yük** gibi okuma dinamikleri analiz edilmiştir. Yürütülen **uygulama sonrası bulgularımız**, Türkçenin aglutinatif yapısına odaklanan morphem temelli okuma ve akıcılık modüllerini içeren bu mobil platformun, uzman görüşlerinden alınan verilere göre etkili ve faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma, disleksili bireylerin eğitiminde dijital, bireyselleştirilmiş ve dilin spesifik yapısına duyarlı mobil uygulamaların geleneksel yöntemlere kıyasla üstün bir destek sağladığını kanıtlamakta, Türkiye'deki disleksi popülasyonu için **bilimsel temelli, ölçülebilir ve yenilikçi bir çözüm** sunarak, şeffaf ve aglutinatif dil yapılarına sahip diğer diller için de benzer dijital müdahale modellerinin geliştirilmesine öncülük edecek bir model teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, Okuma becerileri, dijital öğrenme

Dijital Öğrenme Araçlarının Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okuma Becerilerinin Geliştirilmesine Katkısına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Abdurrahman Gürbüz ^{1,*} & Ahmet Kurnaz ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı

² Özel Eğitim Bölümü İstanbul Aydın Üniversitesi

dr.gurbuz@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, dijital öğrenme araçlarının özel gereksinimli öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik öğretmen görüşlerini incelemektir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, özel gereksinimli öğrencilerin derslerine giren toplam 14 öğretmen oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış, elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%79), öğrencilerin metni anlama ve yorumlama sürecinde zorlandığını, kelime tanıma ve telaffuz sorunlarının (%71) ve akıcı okuma güçlüklerinin (%64) yaygın olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin anlam kurma ve özgüven eksikliği nedeniyle içe kapanma ya da motivasyon kaybı yaşadıkları ifade edilmiştir. Okuma öğretiminde sesli okuma, model olma, şiir ve tekerleme etkinlikleri (%57), kısa metinlerle 5N1K, soru-cevap ve BASARA yöntemlerinin (%64) sıkça kullanıldığı; dijital içeriklerin (akıllı tahta, video, sesli masal, görsel destek) anlamayı kolaylaştırdığı (%79) belirlenmiştir. Öğretmenlerin neredeyse tamamı (%93), akıllı tahta, tablet ve bilgisayar gibi araçları düzenli olarak kullandıklarını ve bunların öğrencilerin dikkatini çektiğini ifade etmiştir. Ancak ekran bağımlılığı ve dikkat dağınıklığı gibi riskler (%50) de vurgulanmıştır. Katılımcıların çoğu (%71), dijital destekli bir okuma programının öğrencilerde okuma alışkanlığı kazandırma, özgüveni artırma ve bireyselleştirilmiş öğrenme sağlama açısından yararlı olacağını belirtmiştir. Bulgular, dijital öğrenme araçlarının özel gereksinimli öğrencilerin okuma becerilerini desteklemede güçlü bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: dijital öğrenme araçları, özel eğitim, öğretmen görüşleri, okuma becerisi, içerik analizi

Özel Öğrenme Güçlüğü Tanısı olan İlkokul Öğrencilerinde Sayı Duyarlılığı: Panamath Testi ile Weber Değeri Analizi

Elife Tuğrul Kalaç

Atatürk Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Marmara Üniversitesi
elife.tugrul@marmara.edu.tr

Özet

Giriş

Matematik güçlüğü (diskalkuli), öğrencilerin sayı kavramı ve işlemlerinde yaşadığı güçlüklerle karakterizedir. Sayı duyarlılığı aritmetik başarıyla yakından ilişkili olduğu ve bu becerideki zayıflığın matematik güçlüğü (MG) ile bağlantılı olduğunu göstermektedir (Butterworth, 2005). Sayı duyarlılığı, matematik başarısı ile yakından ilişkili olup yaklaşık sayı sistemi (Approximate Number System-ANS) ile bağlantılıdır. Yaklaşık sayı sistemi (ANS), özellikle erken yaşlarda matematiksel performansın güçlü bir yordayıcısı olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, Panamath testi kullanılarak özel öğrenme güçlüğü olan (ÖÖG) ilkokul öğrencilerinin sayı duyarlılığı incelenmiştir.

Amaç

Türkiye’de ÖÖG tanısı olan öğrencilerde Weber değerlerinin sistematik olarak incelendiği çalışmalar sınırlıdır. Bu araştırma, ilkokul 3. ve 4. sınıf düzeyinde ÖÖG tanısı olan öğrencilerin Panamath testi performanslarını inceleyerek sayı duyarlılığına ilişkin mevcut durumu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem

- **Katılımcılar:** İlkokul 3. ve 4. sınıfa devam eden, özel öğrenme güçlüğü tanısı almış
- **N = 80** öğrenci.
- **Araç:** Panamath testi (Halberda, Mazzocco & Feigenson, 2008) kullanılmıştır. Test, öğrencilerin iki nokta kümesi arasında daha büyük olanı seçmesine dayalıdır.
- **Değerlendirme Ölçütleri:**
 - Weber fraksiyonu (sayı duyarlılığının ölçütü)

Weber fraksiyonu, öğrencilerin doğruluk (accuracy) ve tepki süresi (reaction time) değerlerinden hareketle hesaplanmaktadır. Daha düşük Weber değerleri daha güçlü sayı duyarlılığına işaret ederken, yüksek değerler sayı duyarlılığında zayıflığı göstermektedir.

Bulgular

ÖÖG tanısı olan öğrenciler arasında önemli bireysel farklılıklar olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık %40’ı normal veya güçlü sayı duyarlılığına sahipken, %60’ı sınırdan da riskli düzeylerde yer

almıştır. Bu sonuçlar, ÖÖG tanılı öğrencilerde sayı duyarlılığının heterojen bir yapıya sahip olduğunu ve erken tarama ile hedeflenmiş müdahalelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Elde edilen bulgular, MG olma riski yüksek olan öğrencilerin sayı duyarlılığında belirgin sınırlılıklar yaşadığını desteklemektedir. Ülkemizde MG’i tanılamada yeterli ölçme aracı olmasa da, Panamath testinin bu öğrenci grubunda tarama, tanılama ve müdahale planlamasında kullanılabilecek yararlı bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: özel öğrenme güçlüğü, matematik güçlüğü, matematik öğrenme güçlüğü, diskalkuli, sayı duyarlılığı, Panamath testi, Weber fraksiyonu

Öğrenme Güçlüklerinde Ebeveyn Sinir Sistemi Regülasyonu Temelli Destek Model Önerisi

Aslı Alnıaçık

Nörobilim Yüksek Lisans Üsküdar Üniversitesi
asli@alniacik.com

Özet

Öğrenme Güçlüklerinde Ebeveyn Sinir Sistemi Regülasyonu Temelli Destek Model Önerisi

Özet

Öğrenme güçlükleri yalnızca akademik beceri eksikliklerinden ibaret değildir; çocuğun duygusal, bilişsel ve sosyal gelişiminde rol oynayan çok katmanlı etkenlerin etkileşimi ile ortaya çıkar. Nörobilim, gelişim psikolojisi ve travma bilgisi alanlarındaki çalışmalar; öğrenmenin, çocuğun zihinsel kapasitesi kadar, bakım verenle kurduğu ilişkiye ve bu ilişkinin nörofizyolojik temellerine dayandığını ortaya koymaktadır (Porges, 2011; Perry, 2021; Siegel, 2012; Slade, 2005). Özellikle ebeveynin sinir sistemi regülasyon düzeyi; çocuğun dikkatini sürdürme, yürütücü işlevlerini organize etme, motivasyonu koruma ve duygusal dengeyi sağlama becerileri üzerinde belirleyici bir rol oynar.

Bu çalışma, **Polivagal Teori**, **Ortak Regülasyon** ve **Mentalizasyon** yaklaşımlarını bütünleştirerek, öğrenme güçlükleri yaşayan çocuklarda **ebeveyn sinir sistemi regülasyonunu** merkeze alan yenilikçi bir model önermektedir. “Ebeveyn Sinir Sistemi Regülasyonu Temelli Öğrenme Destek Modeli” adını taşıyan bu yaklaşımın temel varsayımı şudur: Ebeveynin nörofizyolojik güven ve duygusal eşduyum kapasitesi arttığında, çocuğun hem bilişsel hem de duygusal işlevlerinde anlamlı iyileşmeler görülebilir. Böylece öğrenme süreci yalnızca çocuğun bireysel performansına değil, ebeveyn–çocuk arasındaki **fizyolojik uyuma** da odaklanır.

Kuramsal Temeller

- **Polivagal Teori (Porges, 2011)**
Çocuğun güven hissinin, bakım verenin sinir sistemi durumu ile doğrudan bağlantılı olduğunu açıklar. Nörofizyolojik güven, öğrenmenin önkoşulu olarak ele alınır.
- **Ortak Regülasyon (Tronick, 1989)**
Çocuğun regülasyon becerisinin, öncelikle bakım verenin birlikte regülasyon kapasitesine dayandığını vurgular.
- **Mentalizasyon (Fonagy & Target, 2002; Slade, 2005)**
Ebeveynin, çocuğun zihinsel durumlarını anlama ve yansıtma kapasitesinin, çocuğun bilişsel dayanıklılığı, motivasyonu ve öz-düzenleme becerileri ile ilişkisini ortaya koyar.
- **Nörogelişimsel Perspektif (Perry, 2021)**
Beynin katmanlı gelişim süreci, güvenli bağlanma ilişkileri ile beslenir. Kronik stres veya ilişkisel kopukluk, öğrenme ile ilişkili beyin bölgelerinin işlevselliğini düşürür.

- **Zihin–Beyin İlişkisi (Siegel, 2012)**
Ebeveynin kendi içsel deneyimlerini düzenleyebilmesi, çocukta beynin bütünleşme süreçlerini destekler.

Ebeveyn Eğitim Bileşenleri
Bu modelde ebeveyn çalışmaları yalnızca “farkındalık” düzeyinde kalmaz; yapılandırılmış, kuramsal temelli ve uygulamalı bir eğitim programı olarak planlanır.

- **Sinir Sistemi Farkındalığı ve Polivagal Haritalama**
- **Ortak Regülasyon Stratejileri**
- **Mentalizasyon Becerilerinin Geliştirilmesi**
- **Stres Anında Beden–Zihin Senkronizasyonu**
- **Evde Öğrenme Anlarına Nörofizyolojik Güven Entegrasyonu**
- **Ebeveyn–Öğretmen İş Birliği Yöntemleri**

Yöntem Önerisi

Araştırma, **ön test – son test** tasarımına dayalı olarak planlanacaktır.

Nicel Boyut:

- **Ebeveynlerde:** Duygu durum farkındalığı, bedensel düzenleme becerileri ve sinir sistemi regülasyon düzeyi değerlendirilecektir.
- **Çocuklarda:** Dikkat, yürütücü işlev, öğrenme isteği ve akademik performans; standart testler ile ölçümlenecektir.

Nitel Boyut: Program öncesi ve sonrası yarı yapılandırılmış görüşmeler ve doğal gözlemler ile ebeveyn–çocuk etkileşimleri, stresli anlarda verilen tepkiler ve öğrenme sırasındaki birlikte düzenleme (ortak regülasyon) analiz edilecektir.

Bu sayede, programın **ebeveyn regülasyon becerileri ile çocukların bilişsel ve duygusal gelişimi üzerindeki olası etkileri** karşılaştırmalı olarak ortaya konacaktır.

Beklenen Katkılar

- **Aile Danışmanlığı:** Ebeveyn regülasyon becerilerini artırarak çocuklarda dolaylı akademik ve duygusal iyileşme sağlamak.
- **Eğitim Ortamları:** Öğretmen–veli iş birliğinde fizyolojik güven ortamı oluşturmak için pratik rehberler geliştirmek.
- **Klinik Uygulamalar:** Çocuk terapilerinde ebeveynin aktif fizyolojik katılımını içeren bütüncül müdahale protokolleri oluşturmak.

Sonuç ve Kongre Çerçevesi

Bu model, öğrenme güçlüklerinin çözümünde yalnızca çocuğun bireysel gelişimine değil, ebeveyn–çocuk sisteminin fizyolojik ve ilişkisel bütünlüğüne odaklanır. Polivagal Teori’nin nörofizyolojik güven kavramı, mentalizasyonun ilişki temelli bakışı ve nörogelişimsel perspektifin yapılandırılmış uygulamaları bir araya getirilerek, sahada uygulanabilir, bilimsel temelli bir çerçeve sunulur.

Öğrenme Güçlükleri Kongresi bağlamında, bu öneri; uygulayıcılara, eğitimcilere ve ailelere, yalnızca akademik becerilerin değil, öğrenmenin **beyin–beden–ilişki üçgenindeki derin köklerini** dönüştürmeyi hedefleyen, **bilimsel olarak temellendirilmiş ve sahada uygulanabilir** bir model sunmaktadır. Sinir sistemi regülasyonu, ortak regülasyon ve mentalizasyon becerilerini merkeze alarak; öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların yalnızca performanslarını değil, **öğrenmeye dair güven, motivasyon ve öz yeterlik duygularını** da güçlendiren bir yaklaşım geliştirmektedir. Bu yönüyle model, mevcut destek programlarının ötesine geçerek hem çocuk hem de ebeveyn için **uzun vadeli gelişim ve sürdürülebilir ilerleme** sağlayabilecek bütüncül bir yol haritası ortaya koymaktadır.

Not: Bu özet yalnızca öneri niteliğindedir, henüz uygulanmamıştır. Modelin tüm hakları saklıdır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlükleri, ebeveyn sinir sistemi regülasyonu, Polivagal Teori, ortak regülasyon, mentalizasyon, nörofizyolojik güven, ebeveyn–çocuk ilişkisi, yürütücü işlevler, dikkat, motivasyon

Öğrenme Güçlüğüne Sıradışı Bir Bakış: Bağlanma Kuramı

Yasemin Karahan

Çocuk Gelişimi İstanbul Gedik Üniversitesi

yasemin.karahan@gedik.edu.tr

Özet

Öğrenme güçlüğü, bireyin zekâ düzeyi normal ya da normalin üzerinde olmasına rağmen, okuma, yazma, matematik gibi akademik alanlarda yaşadığı kalıcı güçlüklerdir. DSM-5'te “Özgül Öğrenme Bozukluğu” olarak tanımlanan bu durumun nedenleri tam olarak bilinmemekle birlikte biyolojik, genetik, çevresel ve psikososyal etmenlerin etkileşimi sonucu ortaya çıktığı kabul edilir. Psikososyal etmen olarak, aile içi ilişkiler, ebeveyn tutumları öğrenme güçlüklerini tetikleyebilmektedir. Bu noktada, John Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramı, erken çocukluk döneminde oluşan ilişkilerin bireyin sosyal ve bilişsel işlevselliği üzerindeki etkilerini açıklamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden literatür taramasına dayalı bu incelemede, bağlanma stillerinin özgül öğrenme güçlüğü (ÖÖG) ile olan ilişkisi ele alınmıştır. Çalışmanın örneklemi; “bağlanma”, “öğrenme güçlüğü”, “yürütücü işlevler”, “bilişsel beceriler” anahtar kelimelerini içeren, YÖKTEZ’de yer alan tezler ve DERGİPARK’ta yer alan makaleler oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda, bağlanma-zihinsel işleyiş arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Öğrenme güçlüğü ile bağlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda ise, sebep-sonuç bağlamında anlamlı bir ilişki bulunamamış olsa da, bağlanmanın beyin gelişimine etkisi inkar edilemeyeceğinden daha kapsamlı çalışmalar önerilmiştir. Ancak, sağlıklı bağlanma ilişkilerinin genel anlamdavyöğrenme süreçlerini olumlu etkilediği, güvensiz bağlanmanın ise dikkat, bellek ve yürütücü işlevlerde zayıflığa neden olabileceği vurgulanmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalar, özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların önemli bir kısmının güvensiz bağlanma stilleri sergilediğini göstermektedir. Örneğin Karagöz ve arkadaşları (2023), bilişsel gelişiminde gerilik olan çocukların annelerinde görülen bağlanma biçimlerinin çocukların zihin kuramı becerilerini etkilediğini saptamıştır. Aynı şekilde Eroğlu ve Yakşı (2023), aile yanında ya da kurum bakımında yetişen çocukların bağlanma stillerinin, öğrenme performansları ve sosyal becerileriyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Bir başka çalışma ise (Fidan & Namıduru, 2024), ÖÖG tanılı çocukların annelerinin bağlanma biçimlerinin çocukların okuma, yazma ve dikkat becerilerini etkileyebileceğini öne sürmektedir. Bağlanma kuramı kapsamında psikolojik sağlamlık ve öz-düzenleme becerileri de öğrenme performansını etkileyen diğer değişkenlerdir (Atık, 2013). Bağlanma stilleri, bireyin duygusal düzenleme kapasitesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu kapasite ise öğrenmede dikkat, planlama ve problem çözme gibi yürütücü işlevlerin temelini oluşturur. Sonuç olarak, “bağlanma kuramı” öğrenme güçlüğü’nün sadece bilişsel değil, aynı zamanda ilişkisel ve duygusal bir boyutu olduğunu ortaya koymaktadır. Güvenli bağlanma ilişkileri, çocuğun öğrenme süreçlerine daha esnek ve motive şekilde katılmasını sağlarken, güvensiz bağlanma ise öğrenme sürecinde kaygı, dikkat dağınıklığı ve öz-yeterlik inancında zayıflık gibi olumsuzluklara yol açabilir. Bu nedenle ÖÖG tanılı çocukların değerlendirilmesinde bağlanma örüntülerinin göz önünde bulundurulması önemlidir. Bu

gerçeğın ışığında, aile-çocuk arasında sağlıklı bağlanmayı sağlamaya ve güçlendirmeye yönelik erken müdahale programlarının geliştirilmesi ve uygulanması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Güçlüğü, Bağlanma, Bilişsel İşlevler, Erken Müdahale Programları, Aile Eğitimi Programları

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklarda Dislali

Murat Balcı ^{1,*}, Nergis Ramo Akgün ², Ersin Ateş ¹ & Nur Melike Şimşek ³

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

³ Okul Öncesi Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

muratbalci@aydin.edu.tr

Özet

Özel Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG), normal veya normalin üzerinde zekâyâ sahip bireylerin okuma, yazma, konuşma, dinleme, problem çözme, düşünme, kendini ifade etme, alıcı ve ifade edici dil, dili yazılı ve sözlü kullanma ve matematik gibi akademik becerilerde belirgin güçlük yaşamaları ile karakterize edilen nörogelişimsel bir durumdur. ÖÖG'ye sahip bireylerin öğrenme süreçlerinde yalnızca akademik değil, aynı zamanda dil ve iletişim alanlarında da çeşitli zorluklarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu bağlamda, **dislali** (artikülasyon bozukluğu) özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerde sık gözlemlenen bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Dislali; seslerin doğru çıkarılamaması, yer değiştirmesi, atlanması ya da bozulması ile kendini göstermektedir. Özellikle /r/, /s/, /k/ gibi fonemlerde yaşanan bozukluklar, çocuğun konuşma akıcılığını, anlaşılabilirliğini ve iletişim becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Konuşma seslerindeki bu tür sorunlar, dilin konuşulmasının öğrenilmesinin yanı sıra yazılı dil öğrenimini de doğrudan etkileyerek okuma-yazma sürecinde yanlış öğrenmelere ve kalıcı akademik güçlüklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu bildiride, özel öğrenme güçlüğü ve dislali arasındaki etkileşim çok yönlü olarak ele alınacaktır. Dislaliye sahip ÖÖG'li çocuklarda karşılaşılan tipik öğrenme güçlükleri, erken tanı ve müdahale süreçleri, öğretmen ve aile işbirliğinin önemi, bireyselleştirilmiş eğitim planlarının (BEP) öğrencilerin akademik başarı ve sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki olumlu etkileri ortaya konulacaktır.

Sonuç olarak, dislali ile birlikte seyreden özel öğrenme güçlüğü'nün erken dönemde fark edilmesi, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması ve eğitimsel çözümlerle desteklenmesi, bireylerin hem akademik hem de sosyal yaşamda daha etkin bir şekilde yer almalarını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Dislali, Aile Eğitimi

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Akademik Başarılarında Aile Katılımının Rolü

Murat Balcı ^{1,*}, Nergis Ramo Akgün ² & Çisil Elif Altay ³

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

³ Okul Öncesi Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

muratbalci@aydin.edu.tr

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG), öğrencilerin zeka düzeyleri normal veya normalin üzerinde olmasına rağmen okuma, yazma, matematik ve dikkat süreçlerinde kalıcı zorluklar yaşamalarıyla tanımlanan bir durumdur. Bu zorluklar, yalnızca akademik başarıyı değil aynı zamanda öğrencilerin özgüvenini, motivasyonunu ve sosyal uyumunu da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Araştırmalar, ÖÖG olan öğrencilerin eğitim süreçlerinde aile katılımının kritik bir destek unsuru olduğunu ortaya koymaktadır. Ailelerin çocuğun öğrenme sürecine aktif şekilde katılımı, hem evde düzenli çalışma alışkanlıklarının oluşmasını sağlamakta hem de çocuğun okulda öğrendiği becerilerin pekiştirilmesine katkı sunmaktadır. Özellikle ödev takibi, öğrenme materyallerinin hazırlanması, öğretmenlerle iş birliği kurulması ve çocuğun duygusal olarak desteklenmesi, akademik başarıyı doğrudan olumlu yönde etkilemektedir. Bunun yanında, ailelerin eğitim sürecine katılımı yalnızca öğrencinin başarısını değil, aynı zamanda okul-aile iş birliğinin güçlenmesini ve eğitim ortamlarının daha kapsayıcı hale gelmesini de sağlamaktadır. Ailelerin bilinçlenmesi, özel eğitim hizmetlerine erişimi kolaylaştırmakta ve erken müdahale sürecini hızlandırmaktadır. Ancak ailelerin yoğun iş temposu, bilgi eksikliği veya duygusal yük gibi nedenlerle sürece etkin katılım sağlayamadıkları da görülmektedir. Bu nedenle, rehberlik hizmetleri, aile eğitim programları ve öğretmenler tarafından yürütülen bilgilendirme çalışmaları büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, aile katılımı, özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin akademik başarılarını artırmada vazgeçilmez bir faktördür. Eğitim politikalarının, okul-aile iş birliğini teşvik edecek şekilde yapılandırılması, bu öğrencilerin hem akademik hem de sosyal gelişimlerine önemli katkılar sunacaktır. Ayrıca gelecekte yapılacak çalışmaların, farklı sosyoekonomik düzeylerdeki ailelerin katılım biçimlerini incelemesi ve uygulamaya yönelik model önerileri geliştirmesi, alana daha geniş bir perspektif kazandıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Aile Eğitimi, Özel Gereksinimli Birey

Özel Eğitim Anaokuluna Devam Eden Çocukların Annelerinin Gerçekleştirdikleri Erken Okuryazarlık Çalışmalarının Belirlenmesi

Elif Cansel Yıkmış

Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi
cansel_yikmis@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada özel eğitim anaokuluna devam eden özel gereksinimli çocukların annelerinin erken okuryazarlık konusunda evde yaptıkları çalışmaların belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma amaçlarını gerçekleştirmek için nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Düzce özel eğitim anaokuluna devam eden çocukların (toplam 130 çocuk) 19 tanesinin anneleri oluşturmaktadır. Çalışmaya sadece katılım için gönüllü olan anneler dahil edilmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda annelerle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşmeler her bir anne ile bireysel olarak okul yöneticisinin odasında yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler; annelerin görüşlerine göre çocukların erken okuryazarlık döneminde ilgi duyduğu konu ve alanlara ilişkin bulgular, erken okuryazarlık sürecinde anneler tarafından çocukların dil ve iletişim becerilerinin desteklenmesine yönelik gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin bulgular, erken okuryazarlık sürecinde anneler tarafından çocukların okuma ve yazma becerilerine hazırlık amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin bulgular, çocukların okuma ve yazma becerilerini desteklemek için kullanılan materyallerin tür ve özelliklerine ilişkin bulgular, anneler tarafından çocuklara okuma ve yazmayı sevdirmek ve teşvik etmek için yapılan müdahalelere ilişkin bulgular, erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesi sürecinde annelerin karşılaştıkları sorunlar ve müdahalelere ilişkin bulgular olmak üzere 6 alt kategoriye ayrılmış ve raporlaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, özel eğitim, erken okuryazarlık, anneler

Özel Öğrenme Güçlüğünde Aile Desteği

Hadiye Küçükkaragöz ^{1,*} & Murat Balcı ²

¹ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık İstanbul Aydın Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi
hadiyekucukkaragoz@aydin.edu.tr

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG), bireyin zekâ düzeyi normal ya da normalin üzerinde olmasına rağmen, okuma, yazma, matematik gibi akademik alanlarda belirgin güçlük yaşamasıyla karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluktur. Literatürde, ÖÖG'nin bireyin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi üzerinde uzun vadeli etkiler doğurabildiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, erken müdahale kadar, ailelerin sunduğu psiko-sosyal destek de müdahale süreçlerinin başarısında kritik bir rol oynamaktadır. Ailelerin bilgi düzeyi, farkındalığı ve katılımı, çocuğun eğitim sürecine uyumunu artırmakta; akademik başarı, benlik algısı ve sosyal yeterlik gibi gelişimsel alanlarda olumlu çıktılar sağlamaktadır. Bu çalışmada ÖÖG tanısı almış bireylerin eğitsel destek süreçlerinde ailelerin oynadığı rol, koruyucu faktörler bağlamında ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan güncel çalışmaların analizine dayanarak, etkili aile desteğinin bileşenleri (duygusal destek, yapıcı iletişim, ev temelli öğrenme ortamı, profesyonellerle iş birliği) tartışılmıştır. Bulgular, aile merkezli müdahale modellerinin geliştirilmesinin ve ailelerin güçlendirilmesinin, öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların uzun vadeli gelişiminde belirleyici bir unsur olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, özel öğrenme güçlüğü ile mücadelede ailelerin pasif birer gözlemci değil, aktif birer paydaş olarak sürece katılmaları önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, aile desteği, eğitim, psiko-sosyal müdahale, gelişimsel riskler.

Özel Öğrenme Güçlüğü Tanısının Aileler Üzerindeki Etkileri: 2015–2025 Dönemi Araştırmalarının Betimsel Analizi

Irem Çiftçi

Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı
iremciftci203@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) tanısı alan bireylerin ebeveynleri, yaşamın farklı alanlarında çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Tanı, yalnızca bireyi değil aynı zamanda aileyi de psikososyal açıdan etkilemektedir. Ailenin, özel öğrenme güçlüğüne ele alışı ve farkındalıkları ailenin yaşamını ve tutumlarını da etkilemektedir. Aileler, çocuklarının tanı almasından ve akademik-sosyal yaşantılarında karşılaştıkları güçlüklerden ötürü suçluluk, kaygı ve stres gibi duygular yaşayabilmekte; bu süreçte destek hizmetlerine duyulan ihtiyaç belirginleşmektedir. Son on beş yılda yapılan araştırmalar, tipik gelişim gösteren bireylerin ailelerine kıyasla ÖÖG tanılı bireylerin ailelerinde daha yoğun stres, aile içi çatışma, kaygı ve depresyon belirtilerine rastlandığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, ailelere sağlanacak sosyal çevre desteği ve eğitsel-psikolojik danışmanlık hizmetleri büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, ÖÖG tanısı almış bireylerin aileleri üzerine yapılmış araştırmaları inceleyerek tanının aileler üzerindeki etkilerini betimsel olarak analiz etmektir. Araştırmada nitel yöntemlerden doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. 2015–2025 yılları arasında YÖK Tez, DergiPark ve Google Akademik veri tabanlarında “özel öğrenme güçlüğü, aile, özgül öğrenme güçlüğü, ebeveynlerde yaşam kalitesi, sosyal destek, tanı ve değerlendirme” anahtar kelimeleriyle yapılan taramalar sonucunda 23 çalışma incelenmiştir. Bu çalışmaların 9’u yüksek lisans tezi, 14’ü bilimsel makaledir.

Analiz sonucunda, ailelerin yaşadığı güçlüklerin ekonomik durum, eğitim düzeyi ve sosyal çevre gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur. Yüksek gelir ve güçlü sosyal çevreye sahip ailelerin stres ve kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu, ÖÖG tanısı alan bireylerin annelerinin babalara göre sosyal destek algısının daha yüksek seviyede olduğu; uzman desteğine erişimin ve RAM’nde verilen eğitsel farkındalık ve bilgilendirme çalışmalarının ise ailelerin psikolojik süreçlerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bulgular, ailelere sağlanacak maddi desteklerin yanı sıra danışmanlık, aile eğitimi ve sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. ÖÖG tanısı alan bireyler ve aileleri aynı mikrosistem içinde yaşadığından, yalnızca birey değil aile dinamiklerinin de araştırmalarda dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, aile, sosyal destek, psikolojik etkiler, betimsel analiz, yaşam kalitesi, ebeveyn deneyimleri.

Aile Desteğinin Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrencilerin Akademik Gelişimine Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Örnek Olay İncelemesi

Övgü Coşgun

İlkokul Odtü Geliştirme Vakfı Ankara Okulu
ovgucosgun@odtugvo.k12.tr

Özet

Öğrenme güçlüğü, öğrencilerin akademik becerilerde yaşlıtlarına kıyasla geride kalmasına yol açan, farklı şiddet düzeylerinde ortaya çıkan bir durumdur. Türkiye’de öğrenme güçlüğü tanısı genellikle Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından konulmaktadır. Ancak aileler, çocuklarının etiketlenmesi endişesi veya çevresel baskılar nedeniyle tanıyı kabul etmekte zorlanabilmektedir. Bu durum, öğrencilerin akademik gelişimini destekleyici müdahalelerin uygulanmasını güçleştirmektedir. Bu çalışma, aile desteğinin öğrenme güçlüğü yaşayan ilkökul öğrencilerinin akademik gelişimindeki etkisini incelemek amacıyla iki öğrenciyi karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Birinci öğrenci (Öğrenci A), ailesinden düzenli destek almış ve akademik başarı göstermiş; ikinci öğrenci (Öğrenci B) ise aile desteği almamış ve belirgin bir ilerleme kaydedememiştir. Araştırma, aile desteğinin akademik başarı üzerindeki etkisini ve disiplinler arası iş birliğinin önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay (case study) deseni kullanılmıştır. Katılımcılar, öğrenme güçlüğü belirtileri gösteren iki ilkökul öğrencisidir. Öğrenci A’ya ailesi tarafından birebir destek sağlanmış, günlük tekrarlar, ödev takibi ve ek materyaller kullanılmıştır. Öğrenci B ise yalnızca okul ortamında öğrenme fırsatlarına erişmiş, evde ek destek almamıştır. Veriler, öğretmen gözlemleri, öğrencilerin dönemsel akademik performansları ve ailelerin yürüttüğü çalışmalar üzerinden toplanmıştır. Bulgular, içerik analizi ve karşılaştırmalı değerlendirme yöntemleriyle çözümlenmiştir.

Bulgular, aile desteği alan Öğrenci A’da okuma hızında artış, matematikte temel işlemlerin daha hızlı ve doğru yapılması, derslere katılımı yükselme ve özgüvende belirgin bir gelişme olduğunu göstermiştir. Buna karşın, aile desteği almayan Öğrenci B’nin okuma ve matematik becerilerinde ilerleme kaydedilmemiş, ders katılımı ve özgüveninde değişiklik gözlenmemiştir. Bu sonuçlar, aile desteğinin öğrencilerin akademik ve sosyal gelişiminde kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Öğrenci A’nın ilerlemesi, düzenli birebir çalışmanın motivasyon ve beceri gelişimine katkısını yansıtırken, Öğrenci B’nin yerinde sayması, yalnızca okul ortamına bağlı kalmanın yetersizliğini vurgulamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2023 verilerine göre, Türkiye’de özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenci sayısı 450 bini aşmıştır. Bu durum, öğretmen, aile, psikolojik danışman ve özel eğitim uzmanlarının iş birliğini içeren disiplinler arası bir yaklaşımın gerekliliğini desteklemektedir.

Bu karşılaştırmalı örnek olay çalışması, aile desteğinin öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin akademik gelişiminde belirleyici bir faktör olduğunu doğrulamaktadır. Uzun vadeli ve sürdürülebilir başarı için ailelerin bilinçlendirilmesi, profesyonel destek sağlanması ve disiplinler arası iş birliğinin teşvik

edilmesi önerilmektedir. Eğitim politikalarında, ailelerin destek süreçlerine etkin katılımını sağlayacak programların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışma, öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin potansiyellerini gerçekleştirmelerinde aile desteğinin dönüştürücü etkisini vurgulamakta ve eğitim sistemlerinde aile odaklı yaklaşımların güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, aile desteği, akademik gelişim, örnek olay, karşılaştırmalı

Disleksi Tanılı Çocukların Ailelerinin Yapay Zeka Destekli Eğitim Araçlarına Yönelik Tutumları

Özgür Bozdağ^{1,*}, Mümüne Merve Parlak² & Mete Orçun Bayrakdar³

¹ Dil ve Konuşma Terapisi Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

² Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

³ Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

dktozgurbozdag@gmail.com

Özet

Giriş

Disleksi, okumada belirgin güçlüklerle seyreden bir öğrenme güçlüğü olup çocukların akademik ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Son yıllarda yapay zekâ (YZ) tabanlı eğitim araçları, kişiselleştirilmiş öğrenme ve sürekli geribildirim gibi avantajlarıyla öne çıkmaktadır. Bu araçların etkili kullanımında ailelerin tutumları belirleyici olduğundan, disleksi tanılı çocukların ailelerinin YZ destekli eğitim araçlarına yaklaşımlarının incelenmesi önemlidir. Bu çalışmada, disleksi tanılı çocukların ailelerinin YZ destekli eğitim araçlarına yönelik tutumlarını belirlemek ve bu tutumların eğitim sürecine olası yansımalarını ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmacılar tarafından iki bölümden oluşan 27 soruluk anket oluşturulmuştur. Anket formu Google Forms aracılığıyla ve kartopu örnekleme yöntemi ailelere ulaştırılmıştır. Formun ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin 7 soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise YZ destekli eğitim araçlarına yönelik tutumları değerlendirmeye yönelik 5'li likert tip 20 soru bulunmaktadır.

Bulgular

Çalışmaya yaş ortalaması $38,0 \pm 7,1$ yıl olan 32 (17 kadın, 15 erkek) ebeveyn katılmıştır. Katılımcıların %40,6'sı (n=13) lise, %31,3'ü (n=10) üniversite, %21,9'u (n=7) ortaokul ve %6,3'ü (n=2) lisansüstü mezunudur. Çalışmaya katılan ailelerin çocuklarının yaş ortalaması ise $11,7 \pm 3,7$ yıldır. Çocukların eğitim düzeyleri; %43,8'i (n=14) ilkokul, %37,5'i (n=12) lise ve %18,8'i (n=6) ortaokul öğrencisidir. Çocukların disleksi tanısı alma yaş ortalaması $7,6 \pm 1,5$ yıldır.

Ailelerin %56,2'si (n=18) YZ destekli eğitim araçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Ancak %75'i (n=24) YZ destekli eğitim araçları hakkında daha fazla bilgi edinmeye istekli olduklarını bildirmiştir. Ailelerin %68,7'si (n=22) çocuğu için YZ destekli eğitim araçlarını kullanmayı düşündüğünü ve ancak YZ destekli eğitim araçlarının güvenilirliği için kararsız olduğunu aktarmıştır. Ailelerin %87,5'i (n=28) bu araçları kullanmadan önce uzman görüşüne ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Ailelerin %62,5'i (n=20) bu araçların eğitimde kullanımının artmasının genel olarak disleksi tanılı

çocuklara katkı sağlayacağını, %71,9'u (n=23) YZ eğitimde kullanılmasının geleneksel yöntemlere kıyasla daha etkili olabileceğini ve %75'i (n=24) YZ destekli araçların çocuğunun öğrenme sürecinde motivasyonunu arttırabileceğini belirtmiştir.

Sonuç

Bu çalışmanın bulguları, disleksi tanılı çocukların ailelerinin önemli bir kısmının YZ destekli eğitim araçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını, ancak bu araçlara yönelik merak ve öğrenme isteğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük bir kısmının uzman görüşüne ihtiyaç duyması, ebeveynlerin teknoloji kullanımında güven faktörünü ön planda tuttuklarını ve profesyonel rehberliğe gereksinim duyduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca ailelerin büyük çoğunluğunun bu araçları kullanmaya istekli olması, YZ tabanlı çözümlerin disleksi alanında kabul görebileceğine işaret etmektedir. Ailelerin bilgi eksikliğini giderecek bilgilendirme programları ve uzman rehberliğinde sunulacak eğitimler, bu teknolojilerin güvenilir ve etkili kullanımını destekleyebilir. Bu çalışma, YZ tabanlı eğitim araçlarının disleksi alanında kullanım potansiyelini vurgularken, gelecekte yapılacak araştırmalarda daha geniş örneklemelerle ailelerin deneyim ve beklentilerinin incelenmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, Disleksi, Öğrenme güçlüğü, Aile tutumları, Eğitim teknolojileri

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN OKUL ÖĞRETMEN VE AKRAN KAVRAMLARINA YÖNELİK METAFORİK ALGILARI

Ömer Sarıkaya ^{1,*} & Hakan Özak ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Hendek Ram

² Özel Eğitim Öğretmenliği Düzce Üniversitesi
omersarikayaogretmen@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okul, öğretmen ve akran kavramlarına yönelik algılarını metaforlar yoluyla belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) kullanılmıştır. Araştırma, Sakarya ili bir ilçesinde bulunan on yedi ilkokul, otuz beş ortaokul, on sekiz lise öğrencisi olmak üzere toplam 70 öğrenme güçlüğü tanıılı öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Veriler araştırma ile ilgili çeşitli cümleleri tamamlamaları ile elde edilmiştir. Araştırma verileri nitel veri analizi türlerinden olan içerik analizi ile çözümlenmiştir. Elde edilen veriler kodlandıktan sonra birbiriyle ilişkili olan kodlar temalara ayrılmış ve düzenlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler okul kavramına ilişkin 36, öğretmen kavramına ilişkin 46, sınıf arkadaşı kavramına ilişkin ise 47 metafor üretmişlerdir. Öğrencilerin %77'si okulu olumlu bir kavram olarak algılamakta ve güvenli bir ortam olarak görmektedirler. Öğrencilerin öğretmen kavramına ilişkin ürettikleri metaforların %89'u olumludur ve öğretmen şefkat gösteren ve koruyucu biri olarak ifade edilmektedir. Öğrencilerin %81'i ise sınıf arkadaşı kavramını olumlu algılamış, en çok güvenilen ve sevilen biri olarak görmüşlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, Metafor, Okul, Öğretmen, Akran

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ RİSKİ OLAN 60 AY ÜSTÜ ÇOCUKLARIN ÖĞRETMEN VE EBEVEYNLERİNİN GÖZÜNDEN ALDIKLARI EĞİTİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Elveda Kuyucak ^{1,*} & Belma Tuğrul ²

¹ Çocuk Gelişimi Kırklareli Üniversitesi

² İstanbul Aydın Üniversitesi

elveda.kuyucak@klu.edu.tr

Özet

Öğrenme güçlüğü tanısı genellikle çocukların ilk olarak yoğun akademik çalışmalara maruz kaldıkları ilkokulun ilk yıllarından sonra konulmaya başlanmaktadır. Bu tanıyla beraber özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaya başlayan çocuk zorluk gurubuna göre çeşitli destekler alırken tanı alma öncesinde bazı belirtiler gösterse de devlet destekli özel eğitim hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Ancak öğrenme güçlüğü dışında öğrenme güçlüğü risk grupları olarak da bilinen bazı engel guruplarından tanılar alması sebebiyle özel devlet destekli eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi mümkün olmaktadır. Oysaki bu tanıları alan çocukların eğitimleri öğrenme güçlüğü'nün beraberinde getirdiği çoklu zorluğa yönelik desteklerden ziyade daha çok kendi tanılarına yönelik destekleri içermektedir. Bu durum, öğrenme güçlüğüne yönelik kapsamlı bir erken müdahalenin önüne geçmektedir. Bu sebeple ilkokulla beraber tanılanan çocuklar erken yılların iyileştirici etkilerinden yeterince faydalanamamakta öğrenme güçlüğü'nün beraberinde getirdiği zorluklar akademik yoğunlukla beraber çocuğun hayatını daha da fazla olumsuz yönde etkilemeye başlamaktadır. Öğrenme güçlüğü risk guruplarından tanı almış ya da tanı almasa da öğrenme güçlüğü riski olduğu düşünülen çocukların zaman kaybetmeden erken çocukluk eğitimi veren kurumlarda ve özel eğitim kurumlarında öğrenme güçlüğü'nün risk durumlarını ve nasıl müdahale edebileceğini bilen yetkin eğitimciler yoluyla fark edilerek desteklenmesi gerekmektedir. Bu konuda hem eğitimcilere, hem ebeveynlere, hem kanun yapıcılara hem de toplumun tümüne önemli görevler düşmektedir. Öğrenme güçlüğü riski olduğu düşünülen çocuklara doğru eğitim desteklerinin sunulabilmesi için mevcut durumun iyi bir şekilde analiz edilerek değerlendirilmesi ve belirlenen eksiklerin giderilmesi gerekmektedir. Bu açıdan durumun bizzat içinde bulunan öğrenme güçlüğü riski olduğu düşünülen ilkokula başlamamış 60 ay üstü çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşleri önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı; ilkokula başlamamış 60 ay üstü öğrenme güçlüğü riski olduğu düşünülen çocukların aldıkları eğitimlerin ebeveyn ve öğretmenleri tarafından değerlendirilmesidir. Bu sayede, mevcut durumdaki yapıda, öğrenme güçlüğü riski olan çocukların eğitimlerine yönelik engellerin anlaşılması ve gerekli önlemlerin alınması mümkün olabilecektir. Araştırma nitel bakış açısıyla tasarlanmış bir özel durum çalışmasıdır. Özel öğrenme güçlüğü riski olduğu düşünülen okul öncesi 60 ay üstü çocukların öğretmen ve ebeveynleri çalışmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri görüşme tekniği yoluyla toplanmıştır. Öğrenme Güçlüğü Belirti Listesi Öğretmen-Ebeveyn Formu, Öğretmen ve Ebeveyn-Çocuk Kişisel Bilgi Formu ile Öğretmen ve Ebeveyn Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Kurum idarecileri yardımıyla bir özel eğitim ve rehabilitasyon

merkezinde eğitim almış ya da almakta olan özel öğrenme riski olduğu düşünülen 60 ay üstü okul öncesi çocuklar belirlenmiştir. Bu çocukların ebeveyn ve öğretmenlerine uygulanan Öğrenme Güçlüğü Belirti Listesi Öğretmen-Ebeveyn Formu değerlendirmesinden sonra özel öğrenme güçlüğü riski olduğu tespit edilen çocukların ebeveyn ve öğretmenleriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin ardından görüşme kayıtlarının yazılı dökümleri alınmıştır. Dökümü alınan veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda; “Özel Eğitim Alma Sebepleri”, “Kaynaştırmada Öğretmen Yetkinlikleri”, “Kaynaştırmayı Kolaylaştıran Etmenler” ve “Kaynaştırmayı Zorlaştıran Etmenler” şeklinde dört ana temaya ulaşılmıştır. Çalışmada öğrenme güçlüğü riski olan okul öncesi çocuklarının özel eğitim almalarına sebep olan durumların, öğretmenlerin yetkinliklerini etkileyen durumların, kaynaştırmayı kolaylaştıran ve zorlaştıran durumların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmadan yola çıkarak sonraki çalışmalarda özel öğrenme güçlüğü riski olduğu düşünülen okul öncesi çocuklar için kapsamlı eğitim programlarının geliştirilerek uygulanması ve test edilmesi önerilmektedir. Ayrıca öğrenme güçlüğü riski olan çocuklara uygun eğitim ortamlarının sağlanması ve eğitimcilerin yetiştirilmesi için eğitim ortamlarının onların ihtiyaçlarına yönelik düzenlenmesi ve öğretmen ve diğer personelin yetiştirilmesine yönelik programların geliştirilerek test edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü riski, Erken çocukluk, Öğretmen yetkinlikleri, Eğitim programları.

İlkokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerini Geliştirmede Akran Destekli Okuma Stratejileri: Araştırma Ön Bulguları

Zekiye Tunç ^{1,*} & Macid Ayhan Melekoğlu ²

¹ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Milli Eğitim Bakanlığı

² Eğitim Bilimleri Bölümü Boğaziçi Üniversitesi

zekiyetunc@gmail.com

Özet

Ülkemizde okuma güçlüğü olan öğrencilere yönelik birçok araştırma ve müdahale gerçekleştirilmiş olmasına rağmen genel eğitim sınıflarında hem tipik gelişim gösteren hem de özel gereksinimleri olan öğrencilerin okuma becerilerini destekleyen sınıf çaplı yapılandırılmış müdahale programlarına gereksinim olması bu araştırmanın problemi oluşturmıştır. Bu kapsamda Akran Destekli Öğrenme Stratejileri (Peer Assisted Learning Strategies [PALS]) müdahale programı model alınarak Türkçeye Akran Destekli Okuma Stratejileri olarak uyarlanmış ve Müdahaleye Tepki Modelinin 1. aşaması kapsamında sınıf çaplı bir müdahale programı olarak uygulanmıştır.

Bu araştırma karma yöntem araştırması olarak desenlenmiştir. Bu bildiri kapsamında araştırmanın yalnızca okuma ve okuduğunu anlama becerilerine yönelik ön bulguları ele alınacağından bu aşamalarda kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen ön bulguların sunulması planlanmıştır.

Bu araştırmanın ilk aşamasında PALS programı temel alınarak uyarlama yapılması için gerekli izinler alınmıştır. Kılavuzun Türkçeye çevirisi yapılarak öğretmenler için uygulama kılavuzu hazırlanmıştır. Pilot aşamada 2023-2024 eğitim öğretim yılında ilkokul 4. sınıfa devam eden 30 öğrencinin eğitim aldığı bir sınıfta uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Pilot aşamadan elde edilen verilerden yola çıkarak kılavuzda düzenlemeler yapılmıştır. Ana uygulama aşamasında araştırmanın çalışma grubunu; deney grubunda ilkokula devam eden 4. sınıf düzeyindeki altı sınıfın yer aldığı toplam 207 öğrenci, kontrol grubunda ise 4. sınıf düzeyinde bir sınıfın dahil edildiği 40 öğrenci oluşturmıştır. Ayrıca bu öğrenci gruplarından okuma performansına göre hedef öğrenciler belirlenmiştir. Bu kapsamda okuma performansları açısından riskli grupta olduğu belirlenen hedef öğrenciler için daha kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştır. Bu öğrencilerin sayısı deney grubunda 55, kontrol grubunda ise 12 olarak belirlenmiştir. Ana uygulama 12 hafta sürmüştür. Araştırmanın bağımsız değişkeni Akran Destekli Okuma Stratejileri müdahalesidir, bağımlı değişkenleri ise müdahalenin öğrencilerin okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama beceri düzeylerine etkisidir.

Araştırmanın veri toplama sürecinde katılımcıların bir dakikalık okuma performansını belirlemek için okuma metni kullanılmıştır. Bu performansa göre belirlenen hedef öğrencileri

kapsamlı değerlendirmek amacıyla ise Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi II (SOBAT-II) kullanılarak veriler toplanmıştır. Veriler JAMOVİ 2.6.44 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Deney ve kontrol grubunda yer alan tüm öğrencilerin okuma metni akıcı okuma puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi analizi bulgularına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görölmüştür. Ayrıca okuma performansı açısından riskli grupta olan hedef öğrencilerin okuma metni akıcı okuma puanlarının gruplar arası anlamlılığını değerlendirmek için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi analiz sonuçları istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Deney ve kontrol gruplarında okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama becerileri açısından riskli grupta olan hedef öğrencilerin SOBAT II Testi akıcı okuma (okuma hızı, doğru okuma, akıcı okuma), okuduğunu anlama ve sesli okuma puanlarına ilişkin ön bulguları incelenmiştir. Bu kapsamda öntest sontest puan farklarının gruplar arası anlamlılığını değerlendirmek için yapılan Mann Whitney U testi analiz sonuçlarına göre tüm alt testlerde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görölmüştür. Sonuç olarak uygulanan müdahale programından elde edilen ön bulgular müdahalenin hem sınıf çapında hem de okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama becerileri açısından riskli olduğu belirlenen hedef öğrenciler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Okuma Güçlüğü, Akran Destekli Okuma Stratejileri, Müdahaleye Tepki Modeli

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Homojen Sınıflarda Eğitimi: Akademik ve Sosyal Yansımalar

Ferhat Kurt ^{1,*}, Nergis Ramo Akgün ¹ & Murat Balcı ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

ferhatkurt2110@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan çocuklarda okuma, yazma ve matematik gibi temel akademik becerilerde güçlük yaşayan, ancak normal zekaya sahip öğrencilerde görülen bir durumdur, günlük yaşam becerilerini, sosyal etkileşimleri ve öğrenme süreçlerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda var olan öğretim hızına yetişmekte güçlük yaşayan özel öğrenme güçlüğüne sahip çocuklar için homojen sınıf fikrini güçlendirmekte. Bu sınıfların bazı avantajları; zorbalığa uğrama risklerini azaltma, kendi hızlarında öğrenme fırsatı, özgüven ve benlik algısı kazanmalarına, akademik olarak daha başarılı olmaları olarak sıralanabilir.

Bu çalışmada, benzer özellikte öğrencilerin homojen sınıflarda eğitimin çocuklar üzerindeki etkilerini inceleyen bilimsel yayınlar sistematik olarak taranmış ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Literatürde yer alan incelemeler, sınıfların, akademik başarıda artış, sosyal etkileşim ve davranışsal uyum üzerinde olumlu etkiler olduğunu göstermektedir. Fakat çalışma gruplarının fazlalığı, araştırma süreleri, öğretim yöntemleri gibi etkenler, genel geçer sonuçlara ulaşmayı güçleştirmektedir. Çalışmanın , homojen sınıfların öğrenme güçlüğüne yaşayan , çok sayıda gelişim alanında , bir müdahale yöntemi olabileceğini göstermekte ; Uzun vadeli araştırmalara ihtiyaç duyulduğu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, homojen sınıflar, bireyselleştirilmiş öğretim, akademik başarı, sosyal-duygusal gelişim, literatür taraması.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli- Çoklu Yabancı Dil Eğitim Modeli Çerçevesinde 5. Sınıf İngilizce Dersi Destekleme Etkinliklerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Bağlamında İncelenmesi

Ebru İlman

İngilizce Öğretmenliği Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
ebruilman@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında yer alan Çoklu Yabancı Dil Eğitim Modeli'nin 5. sınıf İngilizce dersi destekleme etkinliklerini, özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) yaşayan öğrenciler açısından incelemektir. Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmış; 2025 İngilizce dersi öğretim programında yer alan etkinlikler, uluslararası literatürde ÖÖG öğrenciler için öne çıkan ölçütlere (yapılandırılmışlık ve basitlik, çoklu duyuşsal destek, tekrar ve pekiştirme, somuttan soyuta geçiş, motivasyon ve oyunlaştırma, işbirlikli öğrenme, bireysel farklılıklara uyum, duyuşsal destek ve anlamlı dil girdisi) göre değerlendirilmiştir.

Bulgulara göre programın çoklu duyuşsal destek, tekrar ve pekiştirme, motivasyon, işbirlikli öğrenme ve anlamlı dil girdisi konularında oldukça güçlü olduğu; buna karşın bireysel farklılıklara uyum ve öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için somut uyarılama örneklerinin sınırlı olduğu belirlenmiştir. Yapılandırılmışlık ilkesine genel olarak uyulsa da, içerik yoğunluğu bazı öğrenciler için bilişsel yük oluşturabilecek düzeydedir. Duyuşsal destek boyutunda ise olumlu sınıf atmosferi öngörülmüş ancak ÖÖG'ye özgü stratejilere yer verilmemiştir.

Sonuç olarak, programın genel olarak kapsayıcı bir yapıya sahip olduğu, ancak öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için uyarlamaların daha çok öğretmen inisiyatifine bırakıldığı görülmektedir. Araştırma, programın bu öğrenci grubuna yönelik erişilebilirliğini artırmak için etkinliklerin daha sadeleştirilmesi, görsel-destekli materyallerin çeşitlendirilmesi ve bireysel farklılıklara yönelik somut örnekler geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, yeni öğretim programlarının kapsayıcı eğitim yaklaşımı bağlamında değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Çoklu Yabancı Dil Eğitimi, İngilizce Öğretim Programı, Özel Öğrenme Güçlüğü, Kapsayıcı Eğitim

İngilizce Derslerinde Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrencilerin Dil Öğrenme Becerilerine İlişkin Öğretmen Deneyimlerinin İncelenmesi

Semiha Karaköse ^{1,*} & Mehmet Emin Öztürk ²

¹ İngilizce Öğretmenliği Selçuk Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Erciyes Üniversitesi

semihakarakose@gmail.com

Özet

Öğrenme güçlüğü'nün eğitim ve öğretimdeki yeri eğitimin tarihi ile başlamaktadır. Bireylerin eğitim hayatları ve öğrenme süreçleri devam ettikçe öğrenme güçlüklerinin eğitim ve öğretim meselelerinde önem arz edeceği görülmektedir. İçinde bulunduğumuz dönemlerde de eğitimde farklılaştırma ve bireyselleştirme gibi olguların önem kazanmasıyla kapsayıcı eğitim kavramı güçlenmiş, öğrenme güçlüğü'nün de dahil olduğu kaynaştırma gruplarının eğitsel ihtiyaçları daha da önem kazanmıştır. Eğitim tüm bireyler için uzun soluklu ve ayrıştırma olmadan devam etmesi gereken bir süreçtir. Bireylerin alacakları örgün eğitimin ayrılmaz bir parçası olan yabancı dil eğitimi ise yine içinde bulunduğumuz dönemin de etkisiyle ayrıca değerlendirilmiş, ülkemizde okullarda zorunlu olarak verilen İngilizce dili ise sürecin önemli bir paydaşı olmuştur. Öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerin diğer branşlar gibi İngilizce dersine de erişim ve katılımları onların eğitim hakkı için gereklidir. İngilizce derslerinin öğrenme güçlüğüne sahip öğrenciler için verimli geçmesi adına dersin öğretmenlerine büyük bir görev düşmektedir. Bu araştırma, İngilizce öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencileri ile dil öğrenme becerilerine ilişkin deneyimlerinin analizini kapsamaktadır. İngilizce dilini öğretirken kelime ve dil bilgisinin yanında dört temel dil becerisinin, okuma, yazma, dinleme, konuşma, derslere içkin bir şekilde sunulması gerekir. İngilizce öğretmenlerinin dil öğretim süreçlerinin öğrenme güçlüğüne sahip öğrencileri ile nasıl sürdürüldüğü dört temel dil becerisine vurgu yapılarak araştırmada sunulmuştur.

Araştırmada, yöntem olarak nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırma, Kayseri'de Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında aktif olarak görev yapan 10 İngilizce öğretmeni ile yarı yapılandırılmış on soruluk bir mülakat aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler ise tematik analizle çözümlenmiştir.

Verilerin analizi sonucunda altı ana tema bulunmuştur; öğretmen motivasyonu, öğrenci motivasyonu, öğretme stratejileri, aktif öğrenme, akran öğretimi ve öğretmen yeterliği. Bulgular sonucunda, İngilizce öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrenme güçlüğüne sahip öğrencileri konusundaki motivasyonları hazır materyal ihtiyacı ve öğrencileriyle etkileşimlerine dayanmaktayken öğrencileri derse dahil etme ve dil becerilerini aktif olarak kullanmada ise bireysel ve alan yeterliklerinde kırımlar olduğu görülmüştür.

Araştırma bulguları, öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerin yabancı dil eğitiminde kapsayıcı uygulamaların önemini vurgulamaktadır. İngilizce öğretmenlerinin hem motivasyonlarının hem de

öğretim stratejilerinin geliştirilmesi, bu öğrencilerin dil becerilerinden etkin biçimde yararlanabilmeleri için gereklidir. Bu bağlamda öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin artırılması, materyal desteğinin sağlanması ve sınıf içi uygulamaların çeşitlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, İngilizce öğretimi, kaynaştırma eğitimi, dil becerileri

DİSLEKSİLİ ÜNLÜLER DÂHİ OLABİLİYORLAR: İKİ KERE FARKLI BİREYLER

Fadime Akgül Çobanoğlu

Sınıf Öğretmenliği Muş Alparslan Üniversitesi
f.akgul@alparslan.edu.tr

Özet

İki kere farklılık bir veya birden fazla alanda üstün yetenek, başarı veya üretkenlik gösterirken başka alan ya da alanlarda da güçlüğe sahip olma durumu olarak betimlenmektedir. Disleksili bireylerin de normal veya normalüstü zekâya ek olarak öğrenme güçlükleri vardır. Bu gerekçeyle disleksili bireyler de iki kere farklı olarak bilinirler (Neihart, 2008). Bu bilgiler ışığında disleksili ünlülerin yaşadıkları öğrenme güçlüklerinin yanında sahip oldukları üstün özellikler merak edilmiş; araştırılması amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda, You Tube platformunda ünlülerin disleksiyle ilgili söylemlerini ve onların dislektik olmalarını konu eden videolar incelenmiştir. Çalışmada geçmişte paylaşılan video ve kayıtların incelenip çözümlenmesine imkân tanıyan doküman incelemesi yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2016) kullanılmıştır. Yapılan incelemede öğrenme güçlüğüne sahip olmanın yanında Ebru Cündübeyoğlu'nun tiyatroya, mandala çizimi ile boyamaya, resme, Aslı Enver'in tiyatroya, Albert Einstein'ın fiziğe, Walt Disney'in hayal gücü sayesinde çizgi film dünyasına yön verdiğine, Steven Spielberg'in ünlü bir yönetmen ve kuvvetli hikâye anlatımcısı olduğuna, Whoopi Goldberg'in üstün özgüveniyle filmlerde ve talk şovlardaki başarısına, Pablo Picasso'nun renkleri ve şekilleri sıra dışı algılayarak dünyaca ünlü bir ressam olmasına, Muhammed Ali'nin boksörde başarılı olduğuna, Richard Branson'un Virgin Group'un kurucusu yani liderlik vasfı olduğuna, Keira Knightley'in ünlü bir oyuncu, Tom Cruise'un ünlü bir oyuncu, Agatha Christie'in polisiye roman yazarı, Orlando Bloom'un başarılı bir aktör, Cher'in müzik ve sinema dünyasında başarılı olduğuna, Anderson Cooper'in ünlü bir televizyon sunucusu olduğuna, Jay Leno'un komedyen olduğuna, Henry Winkler'in oyuncu, Octavia Spencer'in akademi ödüllü bir oyuncu, Jamie Oliver'in ünlü bir şef, Salma Hayek'in farklı düşünme tarzlarına sahip bir oyuncu, Justin Timberlake'in müzik ve oyunculukta üstün yetenekleri olduğuna dair sonuçlara erişilmiştir.

Abstract

Being twice as different is defined as demonstrating superior talent, success, or productivity in one or more areas while also having difficulties in other areas. Dyslexic individuals also have learning disabilities in addition to normal or above-normal intelligence. For this reason, dyslexic individuals are also known as twice as different (Neihart, 2008). In light of this information, we were curious about the learning disabilities experienced by dyslexic celebrities, and aimed to investigate their superior characteristics. For this purpose, videos on YouTube, which featured celebrities' statements about dyslexia and their dyslexia, were examined. The study employed a document review method (Yıldırım & Şimşek, 2016), which allows for the review and analysis of previously shared videos and recordings.

In the examination that was carried out, in addition to having a learning disability, Ebru Cündübeyoğlu was interested in theater, painting with mandala drawing, painting, Aslı Enver was interested in theater, Albert Einstein was interested in physics, Walt Disney shaped the world of cartoons thanks to his imagination, Steven Spielberg is a famous director and a strong storyteller, Whoopi Goldberg is successful in movies and talk shows with her superior self-confidence, Pablo Picasso became a world-famous painter with her extraordinary perception of colors and shapes, Muhammed Ali was a successful boxer, Richard Branson is the founder of the Virgin Group, that is, he has leadership qualities, Keira Knightley is a famous actress, Tom Cruise is a famous actress, Agatha Christie is a crime novel writer, Orlando Bloom is a successful actor, Cher is successful in the music and cinema world, Anderson Cooper is a famous television presenter, Jay Leno is a comedian, Henry Winkler is an actor, Octavia Spencer is an academy award-winning actress, Jamie Oliver is a famous chef, Salma It has been concluded that Hayek is an actor with different ways of thinking and that Justin Timberlake has superior talents in music and acting.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, Öğrenme, Farklılık, Dâhilik, Ünlülük

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklara Yönelik Aileleri Aracılıyla Sunulan Ev-Temelli Olumlu Davranış Müdahaleleri ve Desteği Aile Eğitim Modelinin (Ev-ODAD) Etkililiği: Bir Karma Yöntem Araştırması

Meral Melekoglu ^{1,*}, Mine Sönmez Kartal ¹, Zerrin Bölükbaşı Macit ², Zehra Atbaşı ³ & Kürşat Öğülmüş ⁴

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

² Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

³ Necmettin Erbakan Üniversitesi

⁴ Özel Eğitim Öğretmenliği Kırıkkale Üniversitesi

meralm@ogu.edu.tr

Özet

Olumlu Davranış Müdahaleleri ve Destek (ODD) Yaklaşımı uygulamalarında çocuklara uygun davranış, sosyal ve öz düzenleme becerileri kazandırmak için ailelerin katılımı çok önemlidir. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarının eğitimine katılımıyla ilgili ODD uygulamalarına olan ihtiyaç artmaktadır.

Bu çalışma, ilkokulun 3. ve 4. sınıflarına devam eden öğrenme güçlüğü olan çocukların problem davranışlarını azaltarak olumlu davranışlarını artırmayı ve sosyal becerilerini ve öz düzenleme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma, karma yöntem araştırması olarak tasarlanmıştır. İlk olarak, öğrenme güçlüğü olan çocukların öz düzenlemeli öğrenme becerileri ve öz düzenlemeli sosyal-davranışsal becerilerle ilgili ihtiyaçlarını belirlemek için iki ölçek geliştirilmiştir. Ardından, çoklu nicel ve nitel veri toplama araçları ile katılımcıların ihtiyaçları belirlenmiştir. Bu ihtiyaçlar, uygulama öncesinde çocukların problem davranışları, sosyal beceri ve öz düzenleme beceri düzeyleri, ebeveynlerin stres düzeyleri, işlevsel ebeveynlik davranış düzeyleri ve aile içi iletişim düzeyleri başlıkları altında incelenmiştir. Çalışma, bu altı ihtiyaç bağlamında ev temelli bir ODD müdahale paketi geliştirilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen verilere göre, öğrenme güçlüğü olan çocuklar ve ebeveynleri ev ortamlarında ODD birinci ve ikinci aşama müdahalelerine ihtiyaç duymaktadır.

Bu çalışma üç yıllık bir projedir ve hazırlanan müdahale paketinin etkinliği değerlendirilmiştir. Araştırmanın belirlenen hedefler üzerinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, 121K780 nolu bu proje Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından finanse edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Olumlu Davranış Desteği, Aile Eğitimi, Öğrenme Güçlüğü, Uyumsal Davranış Becerileri

7-14 Yaş Arası DİSLEKSİ Tanılı Çocukların Zihin Kuramı Becerilerinin İncelenmesi

Burcu Kaya

Özel Eğitim Öğretmenliği Çilek Çocuk
burcu.kaya.uzmananne@gmail.com

Özet

Bu çalışma, zihin kuramı uygulamalarının özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) tanısı almış çocukların sosyal becerilerinin gelişimine etkisini incelemeyi hedeflemektedir. Zihin kuramı, bireylerin başkalarının düşünce ve niyetlerini anlama yeteneğini ifade eder ve sosyal etkileşimlerin temelini oluşturur. ÖÖG'li çocuklar, genellikle bu bilişsel becerilerde zorluk yaşadıkları için sosyal beceri geliştirmekte güçlük çekmektedirler. Araştırma, zihin kuramı temelli bir eğitim programının etkilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Eğitim programı, çocukların empati, sosyal iletişim, işbirliği ve problem çözme becerilerini hedef alacak şekilde tasarlanmıştır. Çalışmanın katılımcıları, ÖÖG tanısı almış çocuklardan oluşmaktadır ve sosyal becerilerinin gelişimi, bir anket aracılığıyla ölçülmüştür. Veriler, SPSS yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, zihin kuramı temelli müdahalelerin sosyal beceriler üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymuştur. Eğitim programı, çocukların sosyal etkileşim yeteneklerinde anlamlı bir iyileşme sağladığını ve sosyal beceri alanlarında belirgin gelişmeler yarattığını göstermektedir. Bu bulgular, zihin kuramı uygulamalarının ÖÖG'li çocuklar için etkili bir sosyal beceri geliştirme aracı olabileceğini göstermektedir. Çalışma, özel eğitim stratejileri geliştiren akademisyenler ve uygulayıcılar için önemli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: DİSLEKSİ, öğrenme güçlüğü, sosyal beceri, zihin kuramı

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARDA OYUNUN ÖNEMİ

Müslüm Yıldız ^{1,*} & İbrahim Aydın ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı

² Spor Bilimleri Milli Eğitim Bakanlığı

muslummyildiz@gmail.com

Özet

Günümüzde teknolojinin insanoğlunun temel yaşam kaynaklarından biri haline gelmesi ve eğitimden sağlığa, ulaşımdan iletişime tüm yaşamı etkisi altına alması bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu olumsuzlukların başında hareketsiz yaşam tarzının gittikçe yaygınlaşması gelmektedir. Teknolojinin yerini dijitalleşmeye bırakması ise insanlara sanal bir dünyanın kapısını açmıştır. Çocukların oynadığı oyunlar değişmiş ve çocuklar geleneksel oyunlardan sanal oyunlara yönelmeye başlamışlardır. Bu durum geleneksel oyunlarda ön planda olan yaratıcılık ve sosyal etkileşim gibi becerilerin sergilenme düzeyini en aza indirmekte ve çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarının daha fazla desteklenmesini sınırlandırmaktadır (Hazar vd., 2017).

0-6 / 8 yaş aralığını kapsayan ve erken çocukluk olarak adlandırılan, gelişimin en hızlı olduğu, çocukların birçok beceriyi öğrenmeleri için hazır oldukları dönemdir (Birkan, 2001). Bu dönemde oyun oynamak oldukça önemlidir. Bu yaş aralığında bulunan çocukların özgürce, içten güdülenmiş bir şekilde aktif katılım sağlayarak ve eğlenerek öğrenmelerinin sağlandığı oyun etkinlikleri ile ileriki yaşlarda karşılaşmaları muhtemel bazı problemlerin önlenmesinin veya azaltılmasının mümkün olabileceği düşünülmektedir (Bardak ve Topaç, 2019).

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, özellikle nesnel oyun davranışlarında yetersizliği olan çocuklarla tipik gelişim gösteren çocuklar arasında bazı farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırmalar, yetersizliği olan çocukların, tipik gelişim gösteren çocuklara oranla aynı oyun ortamında daha az sayıda ve daha az karmaşık (yani daha basit) oyun davranışları sergilediğini ortaya koymuştur (Barton ve Wolery, 2010; Blasco vd., 1993; Kasari vd., 2013). Özellikle oyunun eğlenme ve fazla enerjiyi atma amacı dışında öğretim amaçlı kullanıldığı durumlarda oyuna başlamadan önce çocuğun gelişimsel özelliklerine göre hangi oyun düzeyinde olduğu ve belirlenen oyunun çocuğa uygun olup olmadığına karar verilmelidir. Bu hususlara dikkat edilerek oynanacak oyun etkinliklerinde çocukların, oyundan keyif alabilecekleri ve oyuncaklarla oynarken güçlük yaşamayacakları değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra uygun öğrenme ortamının da oluşturulması sağlanabilecektir (Özen, 2019).

Özel öğrenme güçlüğü, normal veya üzeri zihinsel kapasiteye sahip bireylere gerekli desteğin sunulmasına rağmen bu bireylerin en az altı ay süreyle; sözcük okuma, okuduğunu anlama, yazma, yazılı anlatım, sayı algısı, akıl yürütme alanlarında yaşadıkları güçlükleri tanımlamak amacıyla kullanılan bir terimdir. Özel öğrenme güçlüğü'nün belirtileri genelde akademik becerilerin yoğunlaştığı okul yıllarında

fark edilebilmektedir (American Psychiatric Association [APA], 2013). Bu anlamda, özel öğrenme güçlüğü bakımından risk durumunda bulunan bireylerin erken dönemde belirlenerek bu dönemdeki çocuklar için planlanacak eğitsel müdahaleler kapsamına oyun gibi çocukların eğlenerek öğrenmelerini sağlayan yöntemlerin yer almasının, çocukların çok yönlü gelişimlerini olumlu olarak etkileyebileceği düşünülmektedir.

Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaba ve ince motor becerilerinin değerlendirildiği bir çalışmada, bu öğrencilerin; el tercihinde geciktikleri, yap-boz, küp, lego gibi oyun materyalleri ile oynarken güçlük çektikleri belirlenmiştir (Demirci ve Toptaş-Demirci, 2016). Bu araştırma bulgusundan hareketle, özel öğrenme güçlüğü olan veya bu güçlük bakımından risk durumunda bulunduğu değerlendirilen öğrenciler ile yap boz, küpler, lego gibi motor becerilerin gelişimini destekleyecek materyalleri içeren oyun etkinliklerinin gerçekleştirilmesinin bu öğrencilerin motor becerilerine ek olarak kalem tutma, yazı yazma gibi temel akademik becerilerinin gelişimini de destekleyeceği düşünülmektedir.

Alanyazında özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ile gerçekleştirilen öğretim süreçlerinde zekâ oyunları gibi öğrencilerin güdülenmelerini arttırabilecek uygulamaların etkililiğini inceleyen çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların birinde matematiksel zekâ oyunlarından yararlanılarak özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilmesi sonucunda, bu öğrencilerin matematiksel becerileri öğrenmelerinin gerçekleştiği ve bu öğrenmelerin kalıcılığının arttığı dolayısıyla matematik başarılarının olumlu yönde etkilendiği ortaya konmuştur (Sağlam vd., 2021). Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler, yaşadıkları güçlükleri dışsal etmenlerle ilişkilendirdikleri için zekâ oyunları, teknoloji destekli eğitsel oyunlar gibi uygulamaların ders süreçlerinde kullanılmasının bu öğrencilerin ilgili derslere olan motivasyonlarını arttırabileceği düşünülmektedir. Nitekim, birçok çalışmada (Castro vd., 20014; Wilson vd., 2006) görsel içerikli oyunların özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özellikle matematikle ilgili becerilerini olumlu yönde etkilediğine yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Bu alanda çalışmalar gerçekleştiren araştırmacıların birçoğu, oyun etkinliklerinin, özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin öğrenme süreçlerinde olumlu etkilerinin olduğunu ileri sürmüştür (Evans, 2007; Lock, 1997; Pareto, 2012).

Anahtar Kelimeler: özel öğrenme güçlüğü, oyun

Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Özel Öğrenme Güçlüğü Eğitim Programının Etkililiği: Karma Yöntemli Yarı Deneysel Bir Çalışma

Fatma Akfırat

Özel Eğitim Öğretmenliği Yeditepe Üniversitesi
fatma.akfırat@yeditepe.edu.tr

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerine yönelik hazırlanan 20 saatlik özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) eğitim programının, öğretmenlerin ÖÖG'ye ilişkin alan bilgisi yeterliklerine etkisini incelemektir.

Yöntem: Araştırma, karma yöntem desenlerinden açıklayıcı sıralı desenle yürütülmüştür. Nicel kısımda öntest–sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmış, nitel kısımda ise yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nicel veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ve Deniz & Sarı (2019) tarafından geliştirilen ÖÖG Alan Bilgisi Yeterlik Ölçeği ile toplanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının öntest–sontest puanları eşleştirilmiş t-testi ve bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiş; etki büyüklükleri (Cohen's d, Hedges' g) raporlanmıştır. Nitel veriler, uzman görüşüyle oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Katılımcılar: Çalışmaya gönüllü olarak katılan 24 sınıf öğretmeni deney (n=12) ve kontrol (n=12) gruplarına rastgele atanmıştır. Deney grubundan 6 öğretmen nitel görüşmelere katılmıştır. Deney grubunun yaş ortalaması 42.75 (SS=7.90), hizmet yılı ortalaması 20.17 (SS=7.63); kontrol grubunun yaş ortalaması 37.00 (SS=6.35), hizmet yılı ortalaması 13.75 (SS=5.40)'dır. Her iki grupta da 10 kadın ve 2 erkek öğretmen yer almıştır.

ÖÖG Eğitim Programı: Öğretmenlerin ihtiyaç analizine dayalı olarak hazırlanan program, 10 hafta boyunca haftada bir gün 2 saat olmak üzere toplam 20 saat sürmüştür. İçerikte ÖÖG'nin tanımı, tanılama süreci, karakteristik özellikler, okuma–yazma–matematik güçlükleri ve öğretim stratejileri, algısal becerilerin geliştirilmesi ve BEP hazırlama gibi konulara yer verilmiştir.

Sonuç: Nicel bulgular, programın öğretmenlerin ÖÖG alan bilgisi yeterliklerini artırmada anlamlı ve güçlü etki yarattığını; nitel bulgular ise öğretmenlerin programı yararlı bulduğunu ve mesleki farkındalıklarının geliştiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, öğrenme güçlüğü, sınıf öğretmenleri, özel öğrenme güçlüğü alan bilgisi yeterlilikleri, özel öğrenme güçlüğü eğitim programı

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Çocuk Gelişimi Mezunlarının Özel Öğrenme Güçlüğü Alanındaki Yeterlik Algılarının Demografik ve Mesleki Faktörlere Göre İncelenmesi

Tuğçe Sünbül Akbaş ^{1,*} & Nefise Semra Erkan ²

¹ Çocuk Gelişimi İstanbul Gelişim Üniversitesi

² Çocuk Gelişimi Bölümü İstanbul Gelişim Üniversitesi

tugcesakbas@hotmail.com

Özet

Bu çalışmanın temel amacı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğretmenlik yapan çocuk gelişimi mezunlarının özel öğrenme güçlüğü konusundaki yeterlik algılarını incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2023-2024 eğitim-öğretim yılında bu merkezlerde görev yapan 200 çocuk gelişimi mezunu öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama aşamasında Kişisel Bilgi Formu ve Özel Öğrenme Güçlüğü Alanı Öğretmen Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Veri dağılımına göre hem parametrik hem de parametrik olmayan istatistiksel testler uygulanmıştır. Veri analizinde t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Post-Hoc testlerinden faydalanılmıştır. Araştırma bulguları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan çocuk gelişimi mezunu öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü alanındaki yeterlik algılarının yüksek olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, çocuk sayısı ve mesleki deneyim süreleri ile özel öğrenme güçlüğü alanındaki yeterlik algıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, Çocuk gelişimi, Öğretmen

Öğretmen Adaylarının Öğrenme Güçlüğüne Yönelik Tutumları ve Öz-Yeterlilik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Berfin Genç^{1,*} & Umut Birkan Özkan²

¹ Okul Öncesi Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

² Eğitim Bilimleri İstanbul Aydın Üniversitesi

berfing@stu.aydin.edu.tr

Özet

Başarılı bir kaynaştırma eğitiminin temel unsurlarından biri, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik sahip olduğu olumlu tutum ve mesleki yeterliliktir. Bu noktadan hareketle bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğüne yönelik tutumlarını ve öz-yeterlilik algılarını belirlemek ve bu iki temel değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Çalışma grubunu, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Türkiye'deki bir vakıf üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören ve kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 55 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler, demografik bilgi formu ile araştırmacılar tarafından geliştirilme aşamasında olan "Öğrenme Güçlüğüne Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Öğrenme Güçlüğüne Yönelik Öz-Yeterlilik Algısı Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma) ve değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğüne yönelik tutum puanlarının ortalamasının (Ort. = 23,61) olumluya yakın olduğu, öz-yeterlilik algısı puanlarının ortalamasının ise (Ort. = 20,00) orta düzeyde olduğu saptanmıştır. İki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda ise, öğretmen adaylarının tutumları ile öz-yeterlilik algıları arasında pozitif yönlü, zayıf ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur ($r = .179$, $p > .05$).

Bu bulgu, öğretmen adaylarının teorik düzeyde edindikleri olumlu ve kapsayıcı bakış açısının, öğrenme güçlüğü olan bir öğrenciyle çalışmaya yönelik pratik yeterlilik hissine doğrudan dönüşmediğini göstermesi açısından önemlidir. Tutumun olumlu olmasına karşın öz-yeterliliğin orta düzeyde kalması ve aradaki ilişkinin anlamlı çıkmaması, hizmet öncesi öğretmen eğitiminde teorik bilgiden uygulamaya geçişin güçlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Sonuçlar, öğretmen yetiştirme programlarında öğrenme güçlüğü konusundaki teorik derslerin yanı sıra, adayların pratik becerilerini ve dolayısıyla öz-yeterlilik algılarını artıracak uygulamalı eğitimlere, vaka analizlerine ve sınıf içi staj imkânlarına daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, öğretmen adayı, tutum, öz-yeterlilik, öğretmen eğitimi

Dil ve Konuşma Terapistlerinin Disleksi ile Çalışmaya İlişkin Tutum ve Çalışma İstekliliklerinin İncelenmesi

Mete Orçun Bayrakdar ^{1,*}, Mümüne Merve Parlak ² & Özgür Bozdağ ³

¹ Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

² Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

³ Dil ve Konuşma Terapisi Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

morcunnn@gmail.com

Özet

Giriş:

Disleksi, akıcı ve doğru okuma becerilerinde güçlüklerle seyreden nörogelişimsel temelli bir öğrenme güçlüğüdür. Dil ve konuşma terapistleri (DKT), disleksiye eşlik eden fonolojik işleme ve dil temelli güçlüklerin değerlendirilmesi ve müdahalesinde kritik rol üstlenir. Ancak, terapistlerin bu alanda çalışma istekleri ve motivasyonları, tutumlarını ve bu alandaki uygulamalarını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu araştırma, terapistlerin disleksiye yönelik çalışma tutumlarını ve çalışma istekliliklerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem:

Araştırmacılar tarafından Google Forms kullanılarak oluşturulan anket, DKT'lerden oluşan gruplara WhatsApp platformu üzerinden gönderilmiştir. Onam sorusu haricinde 30 sorudan oluşan anket, çoktan seçmeli ve likert tipi ölçek sorularını içeren karma bir yöntemle oluşturulmuştur. İki bölümden oluşan anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin 10 soru yer alırken, ikinci bölümde katılımcıların disleksi ile çalışmaya yönelik tutum ve istekliliklerini incelemeye yönelik 20 soru yer almaktadır.

Bulgular:

Ankete toplam 34 DKT katılım sağlamıştır. Katılımcıların %55,9'u (n=19) daha önce disleksi alanında çalışma deneyimine sahip olduğunu belirtirken, %44,1'i (n=15) böyle bir deneyim yaşamadığını ifade etmiştir. Disleksi tanısı olan bireylerle karşılaşma sıklığına bakıldığında, %47,1'i (n=16) "ara sıra", %35,3'ü (n=12) "nadiren" ve %17,6'sı (n=6) ise "hiç" yanıtını vermiştir. Mesleki geleceklerine yönelik planlar incelendiğinde, yalnızca %5,9'u (n=2) mesleki anlamda disleksi üzerine yoğunlaşmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Öte yandan, disleksi terapisinin DKT'lerin yetkinlik alanına girdiği görüşüne katılanların oranı %55,9 (n=19), bu görüşe kesinlikle katılanların oranı ise %26,5'tir (n=9). Katılımcıların %50,0'si (n=17), disleksi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu belirtmiştir. Disleksi tanısı alan çocukların dil ve konuşma terapisine ihtiyaç duyduğunu düşünenlerin %47,1'i (n=16) bu ifadeye katıldığını, %38,2'si (n=13) ise kesinlikle katıldığını bildirmiştir. Ayrıca, %52,9'u (n=18) disleksi alanına yönelik daha fazla eğitim verilmesi gerektiğini savunurken, disleksi konusunda uzmanlaşmayı planlayanların oranı %26,5'te (n=9) kalmıştır.

Sonuç:

Bu çalışma, DKT'lerin disleksiye ilişkin tutumlarının hem olumlu yaklaşımlar hem de farklı eğilimler içerdiğini göstermektedir. Katılımcıların büyük bölümü, disleksinin mesleki yeterlilik alanlarına dâhil olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların yarısı disleksiye ilişkin bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu belirtmiş olsa da, yarıdan fazlası bu konuda ek eğitime ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir. Bununla birlikte, disleksi alanında uzmanlaşma ya da kariyer yönelimlerini bu doğrultuda şekillendirme konusunda daha isteksiz bir tutum sergilemişlerdir. Bu tereddütlerin ortadan kaldırılabilmesi için, mesleki eğitim olanaklarının artırılması, uygulama olanaklarının artırılması ve destekleyici programların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Böylelikle terapistlerin disleksi alanında daha güvenle çalışmaları ve mesleki uygulamalarında bu alana etkin bir şekilde katkı sunmaları mümkün hale gelebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, Dil ve Konuşma Terapisi, Tutum, Çalışma İstekliliği

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklarda Dil ve Konuşma Bozuklukları: Bilişsel ve Akademik Etkileşimler

Yağmur Karaman ^{1,*}, Murat Balcı ² & Nergis Ramo Akgün ³

¹ Dil ve Konuşma Terapisi Ankara Medipol Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

³ Özel Eğitim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

yagmurrkaraman26@gmail.com

Özet

Öğrenme güçlüğü, bilişsel kapasitesi normal olan çocukların okuma, yazma ve matematikte beklenen başarıyı gösterememesiyle tanımlanır. Bu çocuklarda dil ve konuşma bozuklukları sık görülür. Dil gelişimindeki aksaklıklar okuma-yazmayı, konuşma bozuklukları ise iletişim ve akademik katılımı olumsuz etkiler. Bu çalışmanın amacı, öğrenme güçlüğü olan çocuklarda dil ve konuşma bozukluklarının sıklığını, bilişsel süreçlerle ilişkisini ve eğitimsel sonuçlarını incelemektir.

2000–2024 yılları arasında PubMed, Web of Science, Scopus ve ULAKBİM’de “learning disabilities”, “language disorders”, “speech disorders”, “phonological awareness” ve “reading difficulties” anahtar sözcükleriyle yapılan taramada vaka raporları dışlanmış, hakemli çalışmalar dâhil edilmiştir. Bulgular, bu çocukların yaklaşık %40–60’ında dil bozukluğu bulunduğunu göstermektedir. Dil problemi özellikle okuma güçlükleriyle doğrudan ilişkilidir. Çalışma belleği ve işlem hızı düşük olanlarda hem dil hem akademik performans zayıftır. Dil bozuklukları konuşma çeşitliliği artikülasyon ve akıcılık alanında yoğunlaşmaktadır. Bu problemler akran güvenliği ve motivasyonunu olumsuz etkilemektedir.

Türkiye’de de benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Demir ve ark. (2021) dil yeteneklerinin matematik gelişimiyle ilişkisini, Yılmaz (2023) fonolojik bilginin okuma akıcılığını güçlü biçimde yordadığını bildirmiştir. Ancak dil ve konuşma bozukluklarının yalnızca okuma-yazmayı değil, geniş akademik alanları da etkilemektedir. Dolayısıyla tanınma ve müdahalede dil-konuşma terapistleri ile özel eğitim uzmanlarının iş birliği içerisinde çalışması önem arz etmektedir. Çocuğa dair planlamalarda dil özelliklerini geliştirmeye yönelik stratejiler, öğrenme güçlüğüne sahip olduğu alanların etkisini azalttığı gibi akademik ve sosyal uyumunu artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü Dil bozuklukları Konuşma bozuklukları Fonolojik farkındalık Okuma güçlüğü Akademik başarı Çalışma belleği İşlem hızı Artikülasyon Akıcılık bozuklukları Özel eğitim Dil ve konuşma terapisi

Türkiye’de İlkokul Düzeyindeki Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanılı Öğrencilerin Okuma-Yazma Becerilerinin Değerlendirilmesinde Kullanılan Ölçme Araçları

Fadime Akgül Çobanoğlu ^{1,*} & Tamer Aydemir ²

¹ Sınıf Öğretmenliği Muş Alparslan Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Pamukkale Üniversitesi

f.akgul@alparslan.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, özgül öğrenme güçlüğü tanılı ya da öğrenme güçlüğü riski taşıyan öğrencilerin okuma ve yazma becerilerinin değerlendirilmesinde Türkiye’de kullanılan ölçme araçlarının karşılaştırmalı olarak incelemesi yapılmıştır. Çalışmanın verileri ölçme araçlarının tanıtıldığı araştırma makaleleri üzerinden toplanmıştır. Ölçme araçlarının geliştirenleri, kullanım amaçları, hitap ettiği yaş grubu, geçerlik ve güvenilirlik bilgileri ve içerikleri ölçütleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışmada, incelenen dokümanlar üzerinde herhangi bir müdahale yapılmadan var olan durum ortaya konulmaya çalışıldığından betimsel tarama yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2016) kullanılmıştır. Özgül öğrenme güçlüğü, okuma, yazma ve/veya matematik becerilerinde kalıcı güçlükler yaşanmasıyla açıklanan ve bu durumun akademik başarının düşmesine neden olmasıyla tasvir edilen nörogelişimsel bir güçlüktür (American Psychological Association [APA], 2013). Özgül öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin tanılanma ve değerlendirme süreçleri tıbbi ve eğitsel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Öğülmüş, 2021). Ülkemizde, özgül öğrenme güçlüğü’nün okuma ve yazma türlerinin eğitsel değerlendirilmesine dair geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş birçok ölçme aracı bulunmaktadır. Araçların kullanımı için geliştirenler tarafından dernekler aracılığıyla eğitici eğitimleri de yürütülmektedir (Tutuş ve Ülküer, 2023). Yapılan literatür incelemesi sonucu Türkiye’de bu kapsamda en yaygın kullanılan ölçme araçlarının “Çalışma Belleği Ölçeği-ÇBÖ (Ergül vd., 2018); Hızlı İsimlendirme Testi-HİT (Ergül ve Demir, 2022); Türkçe Okul Çağı Dil Gelişim Testi-TODİL (Güven vd., 2015); Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi-SOBAT (Melekoğlu vd., 2019); Okuma Yazma Değerlendirme Bataryası-OYAB (Ergül vd., 2021); Bütünleşmiş Dil ve Okuryazarlık Testi-TILLS (Nelson, 2016); B1D1 Özel Öğrenme Güçlüğü Bilişsel Değerlendirme Bataryası (Akademi Disleksi, 2023) olduğu görülmektedir. İncelenen ölçekler, çocukların bilişsel, dil ve okuryazarlık becerilerini farklı boyutlarda değerlendirmeyi amaçlayan kapsamlı araçlardır. Çalışma Belleği Ölçeği, 5–10 yaş aralığındaki çocukların sözel ve görsel kısa süreli bellek ile çalışma belleği performanslarını ölçmekte; geçerlilik analizleri (kapsam, yapı, ölçüt) ve yüksek düzeyde güvenilirlik katsayılarıyla desteklenmiştir. Okuma Yazma Değerlendirme Bataryası (OYAB), 1–4. sınıf öğrencilerinin okuma, yazma ve okuduğunu anlama becerilerini incelemekte, alt testleriyle bu alanları çok boyutlu ele almakta; geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarıyla standardize edilmiştir. Hızlı İsimlendirme Testi (HİT), okul öncesinden 4. sınıfa kadar çocukların nesne, renk, harf ve rakam isimlendirme hızlarını ölçerek okuma güçlüğü riskini erken belirlemeyi hedeflemekte; güçlü test–tekrar test korelasyonlarıyla güvenilir bulunmuştur. Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi (SOBAT), 7–11 yaş aralığında okuma akıcılığı ve anlama becerilerini

ölçmekte, farklı uzunlukta metinler ve çoktan seçmeli sorularla uygulanmakta; geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yüksek düzeyde desteklenmiştir. Bütünleşmiş Dil ve Okuryazarlık Becerileri Testi (TILLS), 6–18 yaş arası çocukların dil ve yazılı anlatım becerilerini 15 alt testle değerlendirmekte, hem tanı hem de gelişim takibi için kullanılmakta; Türkiye’de standardize edilip norm tablolarıyla güvenilirliği sağlanmıştır. Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL) ise 6–12 yaş çocuklarda tipik ve atipik dil gelişimini ayırt etmeyi amaçlamakta, alıcı ve ifade edici dil alt testlerini içermekte; geçerlilik-güvenirlik çalışmaları sonucunda yüksek tanısallık doğruluk göstermiştir. Son olarak, B1D1 Bataryası, 7–12 yaş çocukların bilişsel–algısal süreçleri ile 9–12 yaş grubunun düşünme stratejilerini ölçmekte, öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların güçlü/zayıf yönlerini ortaya koyarak bireyselleştirilmiş eğitim programları için temel oluşturmaktadır. Genel olarak tüm ölçekler, amaçlarına uygun yaş gruplarını hedefleyen, kapsamlı içeriklere sahip, geçerlilik ve güvenirlikleri kanıtlanmış araçlar olup; biri daha çok bellek süreçlerini (ÇBÖ), diğerleri okuma-yazma ve dil becerilerini (OYAB, SOBAT, TILLS, TODİL), diğeri ise bilişsel strateji ve hız süreçlerini (HİT, B1D1) odak noktasına almaktadır.

not: Türkçe özet kısmında kısaltma yapıldığında bilgi eksikliğine yol açılacağından kısaltma yapılamadı bu nedenle İngilizce özet kısmı bu alana eklenemedi. İhtiyaç halinde ve kabul alması durumunda mail ile iletilebilir.

Anahtar Kelimeler: özgül öğrenme güçlüğü, değerlendirme, ölçme araçları, ilköğretim çağı.

Özgöl Öğrenme Bozukluğu, Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu ve Tipik Gelişim Gösteren Çocuklarda WISC-IV Bilişsel İndekslerindeki Farklılıklar: Kesitsel Bir Değerlendirme

Elif Bilge Alimoğlu¹, Emel Karakaya¹, Mehmet Okur^{2,*}, Zekai Alper Alp³ & Veysel Aksoy⁴

4

¹ Odyometri Erciyes Üniversitesi

² Özel Eğitim Bölümü Kafkas Üniversitesi

³ Özel Eğitim Erciyes Üniversitesi

⁴ Engelliler Araştırma Enstitüsü Anadolu Üniversitesi

okurmt@gmail.com

Özet

Amaç: Bu çalışma, Özgöl Öğrenme Bozukluğu (ÖÖG) ve Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanılı çocuklar ile tipik gelişim (TG) gösteren akranlarının WISC-IV bilişsel indeksleri açısından performans farklılıklarını incelemeyi; her grubun bilişsel güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeyi ve bu profillerin ebeveyn eğitim düzeyi ile ilişkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Kesitsel karşılaştırmalı tasarımda yürütülen araştırmaya 7–13 yaş aralığında toplam 130 çocuk dâhil edilmiştir (ÖÖG n=56; DEHB n=42; TG n=32). Katılımcılara WISC-IV uygulanmış, ebeveyn eğitim düzeyi demografik bilgi formu aracılığıyla belirlenmiştir. Gruplar arası farklılıklar tek yönlü ANOVA ve/veya Kruskal-Wallis testleri ve uygun post-hoc prosedürlerle değerlendirilmiştir. Ebeveyn eğitimi ile bilişsel performans arasındaki ilişkiler Pearson korelasyonu ve tanı × ebeveyn eğitimi etkileşimini içeren çoklu regresyon analizleri ile incelenmiştir. İndeksler Sözel Kavrama (SKİ), Algısal Akıl Yürütme (AAİ), Çalışma Belleği (ÇBİ) ve İşleme Hızı (İHİ) olarak ele alınmış ve Genel zekâ (FSIQ) ayrıca raporlanmıştır.

Bulgular: Tanı grupları arasında tüm WISC-IV indekslerinde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. ÖÖG grubunun SKİ, AAİ, ÇBİ, İHİ ve FSIQ’da en düşük puanları sergilediği; DEHB grubunun özellikle ÇBİ’de belirgin düşük performans sergilediği; TG grubunun ise genel olarak en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir (SKİ, AAİ, ÇBİ, İHİ, p.05).

Sonuç: Bulgular, tanılara özgü bilişsel profil farklılıklarının hem tanısal değerlendirmede hem de bireyselleştirilmiş eğitim ve müdahale planlarının yapılandırılmasında dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca ebeveyn eğitim düzeyinin—özellikle anne eğitiminin—çocukların genel zekâ ve sözel-akıl yürütme performansını tanıdan bağımsız biçimde destekleyici bir değişken olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, DEHB, WISC-IV, bilişsel profil, çalışma belleği

Dijital Oyunların Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Çocukların Motivasyonu Üzerindeki Etkisi: Bir Meta Sentez Analizi

Gülpınar Bilecen

Çocuk Gelişimi Kto Karatay Üniversitesi
glpınarb@gmail.com

Özet

Bu çalışma, “Dijital Oyunların Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Çocukların Motivasyonu Üzerindeki Etkisi: Bir Meta-Sentez Analizi” başlığı altında yürütülmüştür. Günümüzde dijital teknolojilerin eğitim süreçlerine entegrasyonu, öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için yeni fırsatlar sunmaktadır. Özellikle motivasyon, bu öğrencilerin öğrenme süreçlerindeki en kritik unsurlardan biridir. Çünkü öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler, geleneksel yöntemlerde sıklıkla dikkat dağınıklığı, düşük öz yeterlik algısı ve başarısızlık kaygısı gibi faktörlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda dijital oyunların, eğitsel içeriklerle bütünleştğinde motivasyonu artırıcı bir araç olup olamayacağı önemli bir araştırma sorusu olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın temel amacı, 2000 yılından günümüze kadar ulusal ve uluslararası literatürde yayımlanan çalışmaları sistematik bir biçimde inceleyerek, dijital oyunların öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların motivasyonu üzerindeki etkisini meta-sentez yöntemiyle ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, farklı bağlamlarda yürütülmüş nitel, nicel ve karma desenli araştırmalar bir araya getirilerek ortak temalar, benzerlikler ve farklılıklar analiz edilmiştir. Araştırmada, oyun temelli öğrenme, dijital oyun tabanlı müdahale programları, eğitsel yazılımlar ve mobil oyun uygulamaları üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Meta-sentez yaklaşımı, yalnızca mevcut bulguları özetlemekle kalmayıp, aynı zamanda farklı araştırmalardan elde edilen sonuçların bütüncül bir perspektifle yeniden yorumlanmasını sağlamaktadır. Bu kapsamda öncelikle çalışmalarda kullanılan yöntemler, örneklem büyüklükleri, oyun türleri ve motivasyon boyutları (içsel motivasyon, dışsal motivasyon, öğrenmeye yönelik ilgi, öz yeterlik algısı vb.) kodlanmıştır. Daha sonra bu veriler, tematik analiz yoluyla sentezlenmiş ve çocukların öğrenme motivasyonlarını artırmaya yönelik dijital oyunların hangi koşullarda daha etkili olduğuna dair çıkarımlar yapılmıştır.

Araştırmanın ön bulgularına göre, dijital oyunların görsellik, etkileşim, geri bildirim mekanizmaları ve ödül sistemleri aracılığıyla öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların dikkatini toplamada ve öğrenme süreçlerine aktif katılımlarını sağlamada önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca, oyunlaştırma unsurları sayesinde öğrencilerin öz düzenleme becerileri gelişmekte ve öğrenme ortamına daha olumlu bir bakış açısı kazanmaktadır. Bununla birlikte, bazı çalışmalarda dijital oyunların aşırı kullanımının dikkat dağınıklığını artırabileceği veya öğrenme içeriğiyle uyumlu tasarlanmaması durumunda motivasyon üzerinde sınırlı etkiye sahip olabileceği de rapor edilmiştir.

Bu çalışmanın özgün katkısı, farklı araştırmalardan elde edilen bulguları bir araya getirerek dijital oyunların motivasyonel etkilerini bütüncül bir şekilde ortaya koymasıdır. Elde edilen sonuçların, eēitim programı geliştiricileri, özel eēitim ēretmenleri ve dijital oyun tasarımcıları için önemli bir yol haritası sunması beklenmektedir. Çalışma ayrıca, gelecekte yürütülecek araştırmalara yön verecek şekilde, oyun tabanlı ērenme ortamlarının daha etkili nasıl tasarlanabileceēine ilişkin öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital oyunlar, ērenme glē, motivasyon, meta-sentez analizi, oyun temelli ērenme, özel eēitim, ērenci motivasyonu, oyunlaştırma.

Türkiye'de Öğrenme Güçlüğü'nün Tanılanmasında Kullanılan Araçların İncelenmesi

Şeyma Al ^{1,*} & Sertan Talas ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı

² Özel Eğitim Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

seymaal072@gmail.com

Özet

Bu çalışmada Türkiye’de öğrenme güçlüğü’nün tanılanmasında kullanılan araçlara ilişkin yapılmış araştırmalar derlenmiştir. Alan yazında yer alan makaleler ve tezler incelenmiş, tanılama sürecinde öne çıkan ölçme araçları, modeller ve uygulamalar değerlendirilmiştir. Bulgular, tanılama sürecinde hem eğitsel değerlendirme hem de psikometrik ölçümlerin kullanıldığını, ancak uygulamada çeşitli sınırlılıkların bulunduğunu göstermektedir. Çalışmanın, alanda yapılacak yeni araştırmalara ve uygulamalara yol göstermesi beklenmektedir.

Özel öğrenme güçlüğü, normal veya normalin üzerinde zekâya sahip bireylerde okuma, yazma, matematik gibi akademik becerilerin kazanımında yaşanan kalıcı güçlükler olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme güçlüğü, bireylerin akademik başarılarının yanı sıra sosyal uyum ve psikolojik gelişimlerini de olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle erken dönemde doğru tanılama ve müdahale büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de öğrenme güçlüğü’nün tanılanması Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından yürütülmektedir. Ancak uygulamada kullanılan araçların çeşitliliği, standartlaştırma düzeyleri ve öğretmenlerin tanı sürecine ilişkin görüşleri literatürde tartışılmaktadır. Bu derleme çalışmasında, Türkiye’de öğrenme güçlüğü’nün tanılanmasında kullanılan araçlara ilişkin yapılmış araştırmalar incelenerek mevcut durum ortaya konulmuştur.

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Türkiye’de öğrenme güçlüğü’nün tanılanmasına yönelik olarak 1972–2025 yılları arasında yayımlanmış makale ve tezler incelenmiştir. ULAKBİM, YÖK Tez tarama, Google Scholar ve Dergipark veri tabanları taranmış, ‘özel öğrenme güçlüğü’, ‘tanılama’, ‘ölçme aracı’ ve ‘Türkiye’ anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Çalışmaya dahil edilen araştırmaların bulguları tablolastırılarak özetlenmiştir.

İncelenen araştırmalar sonucunda Türkiye’de öğrenme güçlüğü’nün tanılanmasında kullanılan araçların şu başlıklar altında toplandığı görülmüştür:

- Eğitsel değerlendirme araçları (öğretmen gözlem formları, performans değerlendirme)
- Okuma ve yazma becerisi testleri (SOBAT, Okuma hızı ve anlama testleri)

- Matematik başarı testleri
- Zekâ testleri ve bilişsel değerlendirmeler (WISC-R, WISC-IV)
- DSM-5 tanı ölçütlerine dayalı klinik değerlendirme

Türkiye’de öğrenme güçlüğü’nün tanılanmasında hem psikometrik testler hem de eğitsel değerlendirme araçları kullanılmaktadır. Ancak standartlaştırılmış ölçme araçlarının sayısının azlığı ve öğretmenlerin tanılama konusundaki bilgi eksiklikleri sürecin en önemli sınırlılıklarıdır. Uluslararası alanda daha fazla kullanılan öğrenme güçlüğü tarama ölçeklerinin türkçeye uyarlanmasına ve yeni araçların geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu derleme çalışması, Türkiye’de öğrenme güçlüğü’nün tanılanmasına ilişkin kullanılan araçların genel bir çerçevesini sunmuştur. Elde edilen bulgular, tanılama sürecinde hem ölçme araçlarının çeşitlendirilmesine hem de öğretmenlerin eğitilmesine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmalarda, uluslararası geçerliği olan ölçeklerin Türkçeye uyarlanması ve RAM’larda kullanılabilecek standart protokollerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Öğülmüş, K. (2021). Özel öğrenme güçlüğü tanılama süreci: RAM perspektifi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi.

Dinç, V., & İlik, Ş. Ş. (2025). Türkiye’de özel öğrenme güçlüğü ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi (2020-2024).

İzoglu Tok, A., & Doğan, Ö. (2022). Ailelerin özel öğrenme güçlüğü tanı sürecine ilişkin görüşleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi.

Görgün, B., & Melekoğlu, M. (2019). Türkiye’de özel öğrenme güçlüğü üzerine yapılmış çalışmaların incelenmesi (1972–2017).

Fırat, T., & Bildiren, A. (2022). Özel öğrenme güçlüğü tanılama modelleri üzerine bir değerlendirme. Trakya Eğitim Dergisi.

Yılmaz, S. (2020). Sınıf öğretmenlerinin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine ilişkin görüşleri. Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi.

Kara, G. (2021). Okul öncesi dönemde öğrenme güçlüğü riski ve tanılama araçları. IJETSAR.

Demir, M. (2018). SOBAT okuma becerisi değerlendirme aracı. Klinik Psikoloji Dergisi.

Arslan, H. (2019). DSM-5 kriterleri bağlamında özel öğrenme güçlüğü tanılması. Türk Psikoloji Yazıları.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Güçlüğü, tanılama, Ölçme araçları, Türkiye

Özel Öğrenme Güçlüğü Riski Olan Öğrencilere Yönelik Gönderme Öncesi Süreçteki Uygulamaların İncelenmesi

Yazgül Karadaş ^{1,*}, Bora Görgün ², Zeynep Sönmez Berrakçay ³ & Mine Merve Bostancı ³

¹ Özel Öğretim Öğretmenliği İzmir Demokrasi Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği İzmir Demokrasi Üniversitesi

³ Özel Eğitim Öğretmenliği İzmir Demokrasi Üniversitesi

yazgulkaradas.07@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlüğü, okuma, yazma, matematik veya dil becerilerinin kazanılmasında belirli ve kalıcı zorluklarla karakterize edilen, nörolojik temelli bir bozukluktur. Öğrencilerin akademik başarılarını ve sosyal uyumlarını olumsuz etkileyen bu durum, erken fark edilmediğinde daha karmaşık sorunlara yol açabilmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin Rehberlik ve Araştırma Merkezine (RAM) yönlendirilmeden önce yürütülen “gönderme öncesi süreç” büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan öğrencilerin gönderme öncesi süreçte yaşadıkları deneyimler ile sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler, okul idaresi ve velilerin bu süreçte üstlendikleri roller incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülmüş; bir ilkokulda görev yapan öğretmenler, rehber öğretmen, okul idarecileri ve velilerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Bulgular, sınıf öğretmenlerinin daha çok tekrar ve birebir çalışma gibi geleneksel yöntemleri tercih ettiklerini; rehber öğretmenlerin süreci bilgilendirme, yönlendirme ve sınırlı psikososyal destekle yürüttüklerini göstermiştir. Okul idaresinin prosedürel işleyişe odaklandığı, öğretimsel liderlik ve iş birliği mekanizmalarının yeterince gelişmediği belirlenmiştir. Velilerin sürece katılımının sınırlı kaldığı, öğrencilerin ise özellikle okuma güçlüğü, motivasyon kaybı ve sosyal ilişkilerde zorluk yaşadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, gönderme öncesi sürecin paydaşlar arası iş birliği ve kapsayıcı uygulamalar bakımından geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, Gönderme öncesi süreç, Kaynaştırma eğitimi.

OKULÖNCESİ DÖNEMDE OKULA UYUM İLE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ ERKEN GELİŞİMSEL BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Lokman Şahin ^{1,*} & Funda Aksoy ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Anadolu Üniversitesi

² Özel Öğretim Öğretmenliği Anadolu Üniversitesi

lokmanahin55@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, okulöncesi dönem öğrencilerinin okula uyum düzeyleri ile sahip oldukları öğrenme güçlüğü erken belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılında Isparta İli Merkez İlçesinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve bağımsız anaokullarında eğitim gören 424 öğrenci ve bu öğrencilerin öğretmenleri ile ebeveynleri katılmıştır. Araştırma verileri “Demografik Bilgi Formu”, “Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği-Kısa Formu” ve “Öğrenme Güçlüğü Erken Belirtiler Tarama Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrenme güçlüğü riski olan çocukların okula uyum düzeyleri öğrenme güçlüğü riski olmayan çocuklara göre düşük bulunmuştur. Kız öğrencilerin okula uyum düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin öğrenme güçlüğü erken belirti düzeyleri kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaş ile okula uyum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, öğrencilerin yaşı arttıkça öğrenme güçlüğü erken belirti düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrenme güçlüğü erken belirtileri ile okula uyum düzeyleri arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma bulguları bazı değişkenler açısından ilgili alanyazını desteklerken bazı değişkenler açısından farklılıklar göstermiştir. İlgili bulgular benzer ve farklı yönleriyle tartışılmış ve öneriler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, okula uyum, okul öncesi dönem, özel eğitim

ERKEN MÜDAHALE SÜRECİNDE DİSLEKSİ TANILI ÖĞRENCİLER İÇİN AİLE VE ÖĞRETMEN İŞBİRLİĞİ

Selin Sultan Yeşilçay

Özel Eğitim Öğretmenliği Gölçük Rehberlik ve Araştırma Merkezi
selinsultanyesilcay@gmail.com

Özet

Disleksi, bireyin okuma, yazma ve dil becerilerinde yaşadığı nörogelişimsel temelli bir öğrenme güçlüğüdür. Bu durumun erken tanınması ve müdahalesi, çocuğun akademik ve psikososyal gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, disleksi tanılı öğrencilerin erken müdahale sürecinde aile ve öğretmen işbirliğinin önemi ele alınmaktadır. Nitel literatür taraması yöntemiyle hazırlanan bu çalışmada, aile ve öğretmen arasındaki iletişim, eşgüdüm ve destek süreçlerinin öğrencinin başarısına katkıları incelenmiştir. Bulgular, etkili bir işbirliğinin hem akademik performansı artırdığını hem de öğrencinin özgüvenini desteklediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken müdahale , aile- öğretmen işbirliği,disleksi

Türkiye’de Erken Akademik Beceriler Çalışmalarının 15 Yıllık Serüveni: Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2010-2025)

Elif Emine Tiryaki

Özel Öğretim Öğretmenliği Atatürk Üniversitesi
eliftiryaki@atauni.edu.tr

Özet

Erken okuryazarlık ve erken matematik becerileri gibi erken akademik beceriler, yalnızca tüm çocukların okula hazırlık ve ilerleyen yıllardaki akademik başarılarının temelini oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda öğrenme güçlüğü olan ya da bu açıdan risk grubunda yer alan çocuklar için gelişimsel gecikmeleri erken dönemde belirleme, önleyici müdahaleler planlama ve uzun vadeli akademik uyumlarını destekleme açısından da kritik bir rol üstlenir.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de erken akademik beceriler alanında 2010–2025 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezleri betimsel içerik analizi yöntemiyle inceleyerek alandaki güncel eğilimleri, araştırma konularını, yöntemsel tercihleri ve eksik kalan yönleri ortaya koymaktır. Analiz sürecinde her bir tez; yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, tez türü, araştırma yöntemi, desen, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi, sonuçlar sınırlılıklar ve öneriler gibi temel ölçütler ile gerekli görülen diğer değişkenler açısından önceden oluşturulmuş bir veri kodlama formu aracılığıyla sistematik olarak incelenmiş ve kodlanmıştır.

Araştırmanın deseni olarak doküman analizi benimsenmiştir. Bu desen, araştırılacak olgu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanır. Verilerin analizinde, doküman analizi desenine uygun olarak betimsel içerik analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın verilerini, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan ve 2010–2025 yılları arasında erişime açık olan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Tezlerin incelenmesinde kullanılan anahtar kelimeler üç temel kategori altında belirlenmiştir: erken okuryazarlık becerileri (ör. fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı), erken matematik becerileri (ör. sayı kavramı, sayı hissi, sayma becerileri) ve hazırbulunuşluk (ör. okula hazırlık, akademik hazırlık). Bu kategoriler, alan yazınında erken akademik becerilerin temel bileşenleri olarak kabul edilmektedir. Belirlenen anahtar kelimelerle yapılan taramalar sonucunda toplam 619 teze ulaşılmıştır. Ancak bu tezler; okul öncesi döneme odaklanma, erken akademik becerilerle doğrudan ilişkili olma ve tekrar eden kayıtların ayıklanması gibi ölçütler dikkate alınarak elenmiş, sonuçta yaklaşık 200 tezden oluşan bir çalışma grubu analize dahil edilmiştir. Analiz sürecinde her bir tez; yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, tez türü, araştırma yöntemi, desen, çalışma grubu, veri toplama araçları, sınırlılıklar, bulgular ve sonuçlar gibi temel ölçütler ile gerekli görülen diğer değişkenler açısından önceden oluşturulmuş bir veri kodlama formu aracılığıyla sistematik olarak incelenmiş ve kodlanmıştır.

Bulgular arasında, tezlerde ağırlıklı olarak nicel yöntemlerin tercih edildiği, özellikle deneysel ve tarama desenlerinin öne çıktığı görülmektedir. Örneklem gruplarını çoğunlukla okul öncesi dönemdeki çocuklar ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, Türkiye’de erken akademik beceriler üzerine yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre düzenli bir artış gösterdiği, özellikle son on yılda bu alandaki ilginin belirgin biçimde yükseldiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte erken matematik becerileri ile dikkat ve bellek gibi diğer erken akademik alanların görece daha az çalışıldığı, dolayısıyla alan yazınında önemli boşlukların bulunduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca, tezlerde sunulan önerilerin çoğunlukla teorik düzeyde kaldığı, uygulamaya dönük önerilerin ise sınırlı olduğu görülmektedir.

Bulgular alan yazını doğrultusunda tartışılmış ve öğrenme güçlüğü olan ya da bu açıdan risk grubunda yer alan çocukların eğitimlerine ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: erken akademik beceriler, erken okuryazarlık becerileri, erken matematik becerileri, lisansüstü tezler

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklarda DEHB Eş Tanısı: Akademik ve Davranışsal Yansımalar

Berfin Karaman ^{1,*}, Murat Balcı ² & Nergis Ramo Akgün ¹

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

berff2112@gmail.com

Özet

Giriş

Öğrenme güçlüğü (ÖG), normal ya da normalin üstünde zekâyâ sahip çocuklarda okuma, yazma ve matematik gibi temel akademik becerilerde beklenen performansın altında kalma durumu olarak tanımlanmaktadır. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ise dikkatsizlik, dürtüsellik ve aşırı hareketlilik belirtileri ile seyreden, çocukluk çağında en sık görülen nörogelişimsel bozukluklardan biridir. Alan yazın, ÖG ve DEHB'nin sıklıkla birlikte görüldüğünü, bu birlikteliğin hem tanı sürecinde hem de eğitimsel müdahalelerde önemli zorluklar yarattığını göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, ÖG ve DEHB komorbiditesini literatür ışığında ele almak, akademik ve davranışsal yansımalarını tartışmak ve eğitimcilere yol gösterecek öneriler sunmaktır.

Komorbiditenin

Yaygınlığı

Araştırmalar, öğrenme güçlüğü olan çocuklarda DEHB'nin eş tanı oranının %30 ile %50 arasında değiştiğini göstermektedir. Örneğin, disleksi tanısı olan çocukların yaklaşık üçte birinde dikkat eksikliği belirtilerinin eşlik ettiği bildirilmektedir. Benzer şekilde diskalkuli ya da disgrafi yaşayan öğrencilerde de dikkat sorunları ve dürtüsel davranışlar daha yüksek oranda gözlenmektedir. Bu yüksek oran, ÖG ve DEHB'nin ortak nörobiyolojik temellere sahip olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle çalışma belleği, işleme hızı ve yürütücü işlevler gibi bilişsel süreçlerde görülen yetersizlikler, iki bozukluğun kesişim noktasını oluşturmaktadır.

Akademik

Yansımalar

ÖG ve DEHB birlikteliği, öğrencilerin akademik performansını tek tanı gruplara kıyasla daha olumsuz etkilemektedir. Komorbid gruptaki öğrenciler, okuma hızında düşüklük, metin anlama güçlüğü, yazılı anlatımda tutarsızlık ve matematiksel işlemleri sürdürmede yetersizlikler göstermektedir. Bu durum, yalnızca öğrenme güçlüğüne değil, aynı zamanda dikkat eksikliğinin ve görev üzerinde kalamamanın etkisiyle daha da ağırlaşmaktadır. Literatürde, DEHB eş tanısı olan öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların sınıf tekrarı, düşük not ortalamalarına ve okuldan erken ayrılmaya daha yatkın oldukları bildirilmektedir.

Davranışsal

ve

Psikososyal

Yansımalar

DEHB belirtileri, öğrenme güçlüğü olan çocukların sınıf içi davranışlarını ve sosyal ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. Dikkat dağınıklığı, dersi bölme, yönergelere uymakta güçlük çekme ve arkadaş

ilişkilerinde çatışma yaşama sık karşılaşılan durumlardır. Ayrıca bu öğrencilerde düşük özsaygı, akademik başarısızlıktan kaynaklı kaygı ve motivasyon kaybı gözlenmektedir. Öğretmenlerle ve ebeveynlerle yaşanan iletişim problemleri, öğrencilerin eğitim hayatında ek stres faktörleri yaratmaktadır. Bu nedenle, komorbiditenin yalnızca akademik değil, sosyal-duygusal gelişim üzerinde de geniş çaplı etkileri bulunmaktadır.

Ayırıcı	Tanı	Güçlükleri
ÖG ve DEHB'nin birlikte görülmesi, tanı sürecini karmaşık hale getirmektedir. Çünkü iki bozukluğun belirtileri kısmen örtüşmektedir. Örneğin, dikkat eksikliğinden kaynaklanan yazım hataları ile disleksiye bağlı okuma hatalarını ayırt etmek çoğu zaman güçtür. Benzer şekilde, görevden çabuk sıkılma davranışı, hem dikkat sorunlarından hem de öğrenme materyalini anlamadaki zorluklardan kaynaklanabilir. Bu noktada çok boyutlu değerlendirme yaklaşımlarına ihtiyaç vardır. Gözlem, akademik performans kayıtları, öğretmen ve aile formları, bilişsel testler ve davranış ölçeklerinin birlikte kullanılması, doğru tanı için kritik öneme sahiptir.		

Eğitimsel	Müdahaleler	ve	Öneriler
Komorbiditenin varlığı, eğitimsel müdahalelerin hem akademik hem de davranışsal stratejileri içermesini zorunlu kılmaktadır. Akademik açıdan bireyselleştirilmiş öğretim yöntemleri, küçük adımlarla ilerleme, görsel destekler ve çoklu duyuya hitap eden materyaller etkili olmaktadır. DEHB belirtileri için ise sınıf yönetiminde yapılandırılmış rutinler, kısa ve net yönergeler, pekiştirme sistemleri ve dikkat artırıcı etkinlikler kullanılabilir. Ayrıca ailelerin ve öğretmenlerin bu komorbidite konusunda bilgilendirilmesi, iş birliğini güçlendirerek öğrencinin gelişimini destekleyecektir.			

Sonuç

Öğrenme güçlüğü ve DEHB komorbiditesi, hem tanısal açıdan hem de akademik ve davranışsal sonuçlar bakımından kritik bir öneme sahiptir. Literatür, bu birlikteliğin öğrencilerin eğitim hayatında daha yoğun sorunlara yol açtığını açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, erken tanı ve bütüncül müdahale yaklaşımları geliştirmek, öğrencilerin potansiyellerini gerçekleştirmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, ÖG ve DEHB komorbiditesi için özel olarak tasarlanmış müdahale programlarının etkinliğini test eden uzunlamasına çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü , Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) , Komorbidite / Eş tanı , Akademik performans , Davranışsal yansımalar

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklarda DEHB Eş Tanısı: Akademik ve Davranışsal Yansımalar

Berfin Karaman ^{1,*}, Nergis Ramo Akgün ¹ & Murat Balcı ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi

berff2112@gmail.com

Özet

Öğrenme güçlüğü, bir kişinin zekasına göre beklenen akademik başarıyı gösterememesi durumunda ortaya çıkar. DEHB'de ise dikkat, hiperaktivite, dürtüsellik ile görülmektedir. Bu iki tanının sıklıkla bir arada görülmesi, hem değerlendirme prosedürlerini hem de eğitimsel müdahalelerin kapsamını değiştiriyor. Türkiye'de yapılan incelemeler, uluslararası araştırmalarla uyumlu olarak, DEHB belirtilerinin öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda görülme sıklığının daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, öğrenme güçlüğü (ÖG) ile dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu (DEHB) arasındaki komorbiditenin yaygınlığı, sistematik mekanizmalarını ve akademik-davranışsal olarak analiz edilmesidir. Literatür taraması; komorbiditenin tanı sürecini nasıl zorlaştırdığını, akademik başarı üzerindeki etkilerini ve eğitimsel müdahale çıkarımlarını göstermektedir. Çalışma 2000–2024 yılları arasında yayımlanmış, hakemli dergilerde yer alan sistematik derlemeler, meta-analizler ve özgün araştırmaların taranmasına dayanır. PubMed, Web of Science ve Scopus veri tabanlarında “specific learning disorder”, “learning disability”, “ADHD”, “comorbidity”, “working memory”, “processing speed” anahtar sözcükleriyle arama yapılmıştır. Seçim kriterleri: hakemli yayın, örneklem büyüklüğü ve bilişsel/akademik ölçümler içermesi; vaka raporları dışlanmıştır. Türkiye’de yapılmış çalışmalara ayrıca ulusal veri tabanlarından ulaşıldı (ör. ULAKBİM). Çalışma hem uluslararası kanıtları hem de Türkiye’den elde edilen verileri birleştirerek pratik öneriler sunar. İncelenen çalışmalar komorbiditenin %25–50 aralığında bildirildiğini göstermektedir; oranlar örnekleme ve tanı kriterlerine göre değişmektedir. Komorbidite eşlik eden bireylerde yürütücü işlevler, çalışma belleği ve işlem hızı belirgin olarak zayıflamaktadır; ancak matematiksel eksiklikler kodlama, okuma akıcılığı işlem hızı daha belirgin olarak etkilenip zayıflamaktadır. Disiplin güçlükleri ve düşük özsayıgı sık sık raporlanan davranışsal problemlerdendir. Akademik açıdan ise sınıf içi dikkat sorunları mevcuttur. Türkiye’de ise sınırlı sayıdaki çalışma da bu tabloyu desteklemektedir. Aksoy'da (2024) ÖG tanısı olan çocuklarda DEHB eş tanısının sürdürüldüğünü daha da güçlü hale getirdiğini ve akademik başarısızlık riskinin arttığını vurgulamıştır. Buna göre, genel dikkat ve öz düzenlemeye odaklanması gerektiği gösterilmektedir. Kanıtlar Komorbidite bireylerin yürütücü işlevleri, çalışma belleği ve işlem hızının daha düşük olduğunu, matematiksel ayrıntılar, ayrıntılı problem çözme, kodlama ve okuma akıcılığı gibi akademik alanların ise büyük ölçüde etkilendiğini göstermektedir. Davranışsal açıdan ise sık sık sınıf içi dikkat sorunları, disiplin sorunları ve düşük özsayıgı raporları vardır. Bu tablo, Türkiye’de yapılan sınırlı sayıdaki çalışmalarla da desteklenmektedir. (Aksoy (2024), ÖG tanısı olan çocuklarda DEHB eş tanısının görülme olasılığının yüksekliğini ve bu risk grubunda bulunan çocukların akademik başarısızlık olasılıklarının gözle görünür oranda arttığını göstermiştir).

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, Dikkat eksikliği ve Hiperaktivite, Komorbidite, Yürütücü işlevler, Akademik Başarı

Özel Öğrenme Güçlüğünde Çözüm Üçgeni: Tıbbi Destek, Eğitim ve Aile İşbirliği

Gizem Ergir

Özel Eğitim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı
gizemrgr.33@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlüğü (disleksi, disgrafi, diskalkuli gibi) çocukların akademik performansını ve birçok gelişim alanını olumsuz etkileyen nörogelimsel bir durumdur. Özel öğrenme güçlüğü çocuğun birçok alanda gelişimini etkilediği için bu güçlükler yalnızca eğitimsel müdahalelerle yönetilemez; tıbbi ve psikososyal destek, öğrenme sürecinin başarılı olabilmesi için kritik öneme sahiptir. Multidisipliner yaklaşım, çocuğun gelişim alanlarını bütüncül olarak ele alır ve okul–aile–sağlık hizmetleri ile işbirliğini merkezine koyar. Tıbbi destek süreci, öncelikle tanı ve değerlendirme ile başlar. Çocuk psikiyatristi veya nörolog, zekâ testleri ve akademik performans testleriyle öğrenme güçlüğü'nün türünü belirler. Görme ve işitme taramaları, çocuğun öğrenme sorunlarının başka sağlık sorunlarından kaynaklanmadığını doğrular. Ayrıca, öğrenme güçlüğüne sıklıkla eşlik eden dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu (DEHB), kaygı veya depresyon gibi durumlar da tespit edilir. Bu eşlik eden durumlar, çocuğun odaklanmasını ve akademik başarısını doğrudan etkileyebilir.

Özellikle odaklanma ve dikkat sorunları görülen çocuklarda, tıbbi destek kapsamında ilaç tedavisi önemli bir rol oynar. DEHB veya dikkat eksikliği durumlarında doktor kontrolünde verilen ilaçlar, çocuğun sınıf ortamında dikkatini sürdürmesini, görevleri tamamlamasını ve öğrenme sürecine aktif katılım göstermesini sağlar. İlaç tedavisi, Öğrenmeyi doğrudan iyileştirmez; ancak çocuğun odaklanma kapasitesini artırarak eğitsel müdahalelerin etkisini güçlendirir. Buna ek olarak, psikolojik destek çocuğun özgüvenini ve motivasyonunu artırır. Bireysel terapi, kaygı ve stres yönetimini desteklerken, aile danışmanlığı ebeveynlerin uygun yönlendirme ve destek sunmasını sağlar. Okul ortamında, bireyselleştirilmiş eğitim planları (BEP) uygulanır ve sınıf içi uyarlamalar yapılır. Ek süre, görsel materyal kullanımı ve öğrencinin güçlü yönlerine odaklanma gibi düzenlemeler öğrenmeyi destekler. Bu süreçte okul, aile ve sağlık ekibi arasındaki sürekli iletişim çocuğun akademik ve sosyal gelişimini optimize eder. Düzenli geri bildirim ve işbirliği, erken müdahale fırsatı sağlayarak öğrenme güçlüğü'nün olumsuz etkilerini azaltır.

Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eğitim sürecinde aile desteği, akademik ve duygusal gelişim açısından kritik bir faktördür. Araştırmalar, ailelerin öğrenme sürecine aktif katılımının, çocuğun akademik başarı düzeyini artırdığını, özgüvenini güçlendirdiğini ve motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. (Smith, 2020; Brown & Lee, 2019)

Bu bildiri, özel öğrenme güçlüğünde tıbbi destek, ilaç tedavisi ve multidisipliner yaklaşımın önemini, ayrıca okul–aile–sağlık hizmetleri işbirliğinin sürece katkısını vurgulamaktadır.

Kaynakça

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.

Korkmazlar, Ü. (2012). Özel öğrenme güçlüğü: Tanı, ayırıcı tanı ve tedavi. Türk Psikiyatri Dergisi, 23(1), 1–10.

Çiftçi, Ö., & Yıldırım, A. (2020). Özel öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği: Klinik özellikler ve tedavi yaklaşımları. Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi – Özel Sayı, 8(2), 55–64.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Özel Öğrenme Güçlüğü Destek Eğitim Programı. Ankara: MEB.

Sarı, H., & Ataman, A. (2019). Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklara yönelik eğitimsel düzenlemeler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 52(2), 345–368.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, tıbbi destek, multidisipliner yaklaşım, okul-aile işbirliği, psikososyal destek

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli- Çoklu Yabancı Dil Eğitim Modeli Çerçevesinde 5. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Destekleme Etkinliklerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Bağlamında İncelenmesi

Aykut Mert

Özel Eğitim Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi
amert@aydin.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında yenilenen 2024 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda yer alan 5. sınıf destekleme etkinliklerinin, Özel Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG) yaşayan öğrencilerin öğrenme gereksinimleriyle uyumunu incelemektir. Çalışma, nitel içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiş; programda önerilen etkinlikler **somuttan soyuta ilerleme, çoklu duyuşal girdi, tekrar ve pekiştirme, adım adım yönergeler, dikkat ve bellek özellikleri, bireysel farklılıklara uyum, öğrenci katılımı ve motivasyon** gibi kriterler üzerinden değerlendirilmiştir.

Bulgular, programın büyük ölçüde **kapsayıcı öğrenme ilkeleriyle uyumlu** olduğunu göstermektedir. Özellikle somut materyaller, görsel-işitsel araçlar, deney ve drama gibi yöntemlerin yer alması, ÖÖG öğrencilerinin algı ve bellek süreçlerini desteklemektedir. Ayrıca işbirlikli öğrenme ve oyunlaştırma etkinlikleri öğrencilerin motivasyonunu artırıcı niteliktedir. Bununla birlikte, **dikkat sürelerinin kısa olması**, yazılı ifade yükünün fazla olması ve bireysel uyarılma örneklerinin öğretmen inisiyatifine bırakılması, programın geliştirilmesi gereken yönleri arasında öne çıkmaktadır.

Sonuç olarak, 5. sınıf Fen Bilimleri dersi destekleme etkinlikleri ÖÖG öğrencilerinin katılım ve öğrenme süreçlerini destekleme potansiyeli taşımaktadır. Ancak etkinliklerin **daha kısa, basitleştirilmiş yönergelerle, alternatif çıktı seçenekleriyle ve ek tekrar stratejileriyle** zenginleştirilmesi, kapsayıcı eğitimin niteliğini artıracaktır. Bu bulgular, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin kapsayıcı eğitim vizyonu ile uyumlu olmakla birlikte, özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için program tasarımında daha sistematik uyarlamalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Fen Bilimleri Eğitimi, Özel Öğrenme Güçlüğü, Kapsayıcı Eğitim, Çoklu Duyusal Öğrenme

Türkiye'de 2014-2024 Yılları Arasında Yayımlanan Özgöl Öğrenme Güçlüğü Konulu Lisansüstü Tezlerin Betimsel Olarak İncelenmesi

Elif Ipek Güney

Çocuk Gelişimi Üsküdar Üniversitesi
elifipek.guney@uskudar.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de 2014-2024 yılları arasında özgöl öğrenme güçlüğü (ÖÖG) konulu yayımlanan lisansüstü tezleri betimsel olarak incelemektir. Bu doğrultuda YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde tarama yapılmış ve belirlenen kriterlere uygun tezler analiz edilmiştir. Çalışmada tezlerin yayın yılı, araştırma türü (yüksek lisans/doktora), yöntem türü, örneklem özellikleri, örneklem sayısı gibi değişkenler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bulgular, ÖÖG alanında yapılan tezlerin sayısının yıllar içinde artış gösterdiğini; tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde yapıldığını ve nitel yöntemlerin daha sık tercih edildiğini ortaya koymuştur. Elde edilen veriler, Türkiye'de ÖÖG alanında lisansüstü düzeyde yürütülen akademik çalışmaların genel eğilimlerini ortaya koymakta ve gelecekte yapılacak araştırmalara yön vermektedir.

Anahtar Kelimeler: özgöl öğrenme güçlüğü, lisansüstü tez, betimsel analiz, Türkiye, özel eğitim

NöroDİSLEKSİ Eğitim Modelinin Öğrenme Güçlükleri Alanında Çalışan Çocuk Gelişimcilere Katkısının İncelenmesi

Elif Özcan

Çocuk Gelişimi Disleksi Kids
uzmelifozcan@gmail.com

Özet

Öğrenme güçlükleri, dünya genelinde milyonlarca çocuğun eğitim ve sosyal yaşamında belirgin etkiler yaratan önemli bir konudur. Disleksi, en sık karşılaşılan öğrenme güçlüklerinden biri olarak, okuma, yazma ve dikkat süreçlerinde güçlüklerle kendini göstermektedir. Son yıllarda nörobilim alanındaki gelişmeler, eğitim programlarının yeniden tasarlanmasına imkân tanımış ve özellikle nöroplastisite kavramı, öğrenme güçlüklerinin desteklenmesinde yeni bir yol haritası sunmuştur.

Bu çalışmada, Nörodiseksi Eğitimi modeli tanıtılmakta ve çocuk gelişimcilere sağladığı mesleki katkılar ele alınmaktadır. Araştırmanın amacı, nörobilimsel temelli ilkelerin öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklara uyarlanabilirliğini incelemek ve çocuk gelişimcilerin uygulamalı becerilerini geliştirmektir. Yöntem olarak, Nörodiseksi Eğitim Programı kapsamında hazırlanan materyaller, uygulama planları ve sınıf içi gözlemler değerlendirilmiştir. Ayrıca, vaka temelli incelemelerden elde edilen nitel bulgular, programın çocukların bilişsel ve akademik performansına etkisini ortaya koymuştur.

Sonuçlar, bu eğitimin çocukların öğrenme süreçlerini desteklediğini ve farklı öğrenme stillerine sahip bireyler için bireyselleştirilmiş çözümler sunduğunu göstermektedir. Ayrıca, çocuk gelişimciler bu program aracılığıyla mesleki donanımlarını güçlendirerek öğrenme güçlükleri alanında daha etkin müdahaleler yapabilmektedir.

Nörodiseksi eğitimi, hem akademik başarı hem de sosyal uyum açısından çocuklar için bütüncül bir destek sağlamakta; çocuk gelişimciler içinse bilimsel, güncel ve uygulamaya dönük bir model sunmaktadır. Disiplinlerarası yürütülen bu eğitim modeliyle her bir çocuğa ayrı müdahale programı hazırlanarak akademik başarıları desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nörodiseksi, disleksi, öğrenme güçlüğü, nörobilim, eğitim modeli

Nörobilim Temelli Yaklaşımlarla Özel Öğrenme Güçlüklerine Müdahale: Teorik Temeller, Uygulamalar ve Değerlendirme Ölçütleri

Ayşe Köse ^{1,*}, Müjgan Haşimoğlu ¹ & Hande Gül Çelik ¹

¹ Nörobilim Yüksek Lisans Programı Üsküdar Üniversitesi
aysekose2@gmail.com

Özet

Özel öğrenme güçlükleri (ÖÖG), bireylerin normal veya normalin üzerinde zeka düzeyine sahip olmalarına rağmen okuma, yazma ve matematik becerilerinde belirgin zorluklar yaşamasıyla tanımlanır. Bu durum yalnızca akademik başarıyı değil, sosyal uyum ve benlik saygısını da etkilemektedir. Günümüzde nörobilim temelli yaklaşımlar, öğrenme süreçlerindeki farklılıkların biyolojik temellerini anlamada ve etkili müdahaleler geliştirmede önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Nörogörüntüleme çalışmaları, özellikle disleksi gibi durumlarda sol hemisferdeki dil ağlarının ve işleyen bellek ile dikkatle ilişkili bölgelerin farklı aktivasyon örüntüleri sergilediğini göstermektedir. Bu farklılıklar yalnızca yapısal değil, işlevsel bağlantısallık düzeyinde de ortaya çıkmaktadır. Erken çocukluktan ergenliğe kadar beynin yüksek plastisite kapasitesi, sinaptik budanma ve miyelinizasyon süreçleri öğrenme becerilerinin kazanımında kritik rol oynamaktadır. Küçük nörolojik farklılıklar bile bilgi işleme hızını, çalışma belleğini ve akademik performansı etkileyebilir.

Nöroplastisite, ÖÖG yaşayan çocukların beyin bağlantılarını yeniden düzenlemelerini ve bilişsel işlevlerini geliştirmelerini sağlar. Araştırmalar, uygun müdahalelerle sinaptik bağlantıların güçlendirilebileceğini ve üstbilişsel becerilerin desteklenebileceğini göstermektedir. Nöroçeşitlilik yaklaşımı, öğrenme güçlüklerini toplumsal ve bireysel farklılıkların doğal bir yansıması olarak görmektedir. Böylece etiketlemeyi azaltır ve kapsayıcı eğitim politikalarının gelişmesine katkıda bulunur.

Eğitim ortamlarında beyin dostu yaklaşımlar, ÖÖG yaşayan öğrencilerin akademik ve bilişsel gelişimi için kritik öneme sahiptir. Nörobilim temelli öğretim teknikleri ile etkileşimli sınıf ortamları, hem öğrenme süreçlerini hem de sosyal-duygusal gelişimi desteklemektedir. Literatür, beyin temelli öğretim ve öz-düzenleme stratejilerinin birlikte uygulanmasının akademik performansı artırdığını; nörofeedback ve sanal gerçeklik tabanlı uygulamaların dikkat, okuma, yazma ve üstbilişsel becerilerde gelişime katkı sağladığını göstermektedir. Ayrıca oyun tabanlı yapay zeka destekli uygulamalar, kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunarak öğrencilerin derse katılımını artırmakta ve kapsayıcı eğitimin güçlenmesini sağlamaktadır.

Fonksiyonel beyin görüntüleme çalışmaları, yoğun fonolojik farkındalık eğitimlerinin dil işleme bölgelerinde yeniden yapılanmayı desteklediğini göstermektedir. Uygulamalı davranış analizi, çoklu duyuşal öğretim yöntemleri ve teknoloji destekli eğitim programları kanıta dayalı müdahaleler arasında

öne çıkmaktadır. Ayrıca aile katılımı ve okul temelli destekler, öğrenmenin kalıcılığını ve öğrencilerin sosyal uyumunu güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, nöroplastisite ve nöroçeşitlilik odaklı nörobilim temelli müdahaleler, ÖÖG yaşayan bireylerin akademik başarılarını, üstbilişsel becerilerini ve sosyal yaşam kalitesini artırmaktadır. Bu yaklaşımlar, eğitimciler ve bu alanda politika geliştiriciler için disiplinlerarası bir yol haritası sunmaktadır. Bireyselleştirilmiş öğrenme stratejilerinin ve kapsayıcı eğitim uygulamalarının geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Teorik temeller, sınıf içi uygulamalar, teknoloji destekli müdahaleler ve çok boyutlu değerlendirme ölçütlerinin bütüncül biçimde ele alınması, öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarını mümkün kılmakta ve öğrenme süreçlerinde kalıcı gelişmeyi desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Nöroçeşitlilik, Nörobilim Temelli Müdahale, Nöroplastisite, Disleksi, Kapsayıcı Eğitim, Üstbilişsel Beceriler

Öğretmenlerin Mesleki Duygularının Sınıf İçi Zorluk Algısına Etkisi: TIMSS 2023 Norveç ve Türkiye Karşılaştırması

Umut Birkan Özkan

Eğitim Bilimleri İstanbul Aydın Üniversitesi
ubirkanozkan@aydin.edu.tr

Özet

Giriş ve Amaç: Öğretmenlerin mesleki refahı ve duyuşsal durumu, sınıf içi dinamikleri, öğretim kalitesini ve özellikle öğrenme güçlüğü gibi özel destek gerektiren öğrencilere sunulan eğitimin niteliğini şekillendiren temel unsurlardır. Sınıflarda yaygın olarak karşılaşılan öğrenci dikkat dağınıklığı gibi zorluklar, nesnel bir problem olmanın ötesinde, öğretmenlerin kendi içsel durumları tarafından filtrelenerek algılanan ve yorumlanan olgulardır. Bir öğretmenin mesleğine yönelik hissettiği memnuniyet, anlam, coşku, gurur ve takdir gibi duygular, bu zorluklara karşı psikolojik dayanıklılığını ve başa çıkma kapasitesini doğrudan etkileyebilir.

Bu çalışma, öğretmenlerin mesleklerine ilişkin yedi temel duygu durumunun (mesleki doyum, anlam ve amaç bulma, coşku, ilham alma, gurur duyma, takdir edilme hissi ve zorluklardan keyif alma), "dikkat dağınıklığı olan öğrencileri" bir öğretim engeli olarak algılama düzeyleriyle olan ilişkisini karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, pozitif mesleki duyguları daha az sıklıkta yaşayan öğretmenlerin, dikkat dağınıklığını daha büyük ve sınırlayıcı bir engel olarak rapor etme eğiliminde olup olmadığını ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırmada, Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması (TIMSS) 2023'ün Norveç ve Türkiye öğretmen anketi verilerinden yararlanılmıştır. Öğretmenlerin yedi farklı duygu durumunu ne sıklıkla yaşadıklarına verdikleri yanıtlar ("Çok sık", "Sık sık", "Bazen", "Asla veya neredeyse asla"), bağımsız değişken gruplarını oluşturmuştur. Bu farklı duygu gruplarındaki öğretmenlerin, "Dikkat dağınıklığı olan öğrenciler" ifadesini öğretimleri için ne düzeyde bir engel ("Hiç", "Biraz", "Çok") olarak gördüklerine ilişkin yanıtları (bağımlı değişken) incelenmiştir. Veri analizinde çapraz tablo (crosstab) metodolojisi kullanılmıştır.

Bulgular: Analizler, incelenen yedi duygu durumunun tamamında ve her iki ülkede de tutarlı ve güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir: Öğretmenlerin mesleklerine yönelik pozitif duyguları yaşama sıklığı azaldıkça, dikkat dağınıklığını "çok" sınırlayıcı bir faktör olarak raporlama oranları sistematik olarak artmaktadır.

Örneğin Norveç'te, "çok sık" takdir edildiğini hisseden öğretmenlerin sadece %18,7'si dikkat dağınıklığını "çok" sorun olarak görürken, bu oran "bazen" takdir edildiğini hisseden öğretmenlerde %39,3'e yükselmektedir. Benzer şekilde, işini "çok sık" anlamlı ve amaç dolu bulanların %26,5'i bu sorunu raporlarken, "bazen" anlamlı bulanlarda bu oran %40,0'a çıkmaktadır.

Bu eğilim Türkiye'de daha da keskin bir şekilde gözlemlenmektedir. Yaptığı işle "çok sık" gurur duyan öğretmenlerin %22,3'ü dikkat dağınıklığını "çok" sorun olarak görürken, "asla veya neredeyse asla" gurur duymayan öğretmenlerde bu oran %67,7'ye fırlamaktadır. En çarpıcı bulgulardan bir diğeri, mesleği hakkında "asla veya neredeyse asla" coşku duymadığını belirten öğretmen grubunda ortaya çıkmıştır; bu gruptaki öğretmenlerin %75,2'si dikkat dağınıklığını en üst düzeyde bir engel olarak görmektedir.

Sonuç ve Tartışma: Bulgular, öğretmenlerin duyuşsal durumlarının, sınıf içi zorlukları nasıl deneyimledikleri ve yorumladıkları üzerinde güçlü bir belirleyici olduğunu kanıtlamaktadır. Öğretmen refahı, yalnızca sınıf içi olayların bir sonucu değil, aynı zamanda bu olaylara verilen tepkiyi ve algıyı şekillendiren temel bir süzgeçtir. Düşük mesleki doyum ve olumsuz duygular, öğretmenlerin zorluklara karşı toleransını düşürerek ve psikolojik kaynaklarını tüketerek, yönetilebilir durumların dahi başa çıkılması zor engeller olarak algılanmasına neden olabilir.

Bu sonuçlar, öğrenci davranış problemlerine yönelik müdahalelerin yalnızca öğrenciye odaklanmaması gerektiğini göstermektedir. Öğretmenlerin mesleki refahını, iş doyumunu ve mesleklerine yönelik olumlu duygularını destekleyecek okul kültürü ve politikaları oluşturmak, onların sınıf içi zorluklarla daha yapıcı bir şekilde başa çıkmalarını sağlayacaktır. Özellikle öğrenme güçlüğü yaşayan ve duygusal olarak istikrarlı eğitimcilere en çok ihtiyaç duyan öğrenciler için, mesleki açıdan tatmin olmuş ve kendini iyi hisseden bir öğretmenin varlığı, en etkili müdahale yöntemlerinden biri olabilir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen refahı, dikkat dağınıklığı, öğrenme güçlüğü, TIMSS 2023, karşılaştırmalı eğitim, Norveç, Türkiye

MATEMATİK ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERE SÖZLÜ PROBLEM ÇÖZME BECERİSİNİN ÖĞRETİMİNDE SANAL-YARI SOMUT-SOYUT ÖĞRETİM DİZİSİNİN ETKİLİLİĞİ: KARMA YÖNTEMLER ARAŞTIRMASI

Nihal Sen ^{1,*} & Ahmet Yıkılmış ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Harran Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

nihalakbassen@gmail.com

Özet

Bu araştırmada a) matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilere sözlü problem çözme becerisinin edinimi, kalıcılığı ve genellemesinde sanal-yarı somut-soyut (VRA) öğretim dizisinin etkililiğinin belirlenmesi, b) matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözlü problem çözme sürecinde yaptıkları hata türlerinin ve sıklıklarının belirlenmesi ile bu hataların azaltılmasında VRA öğretim dizisinin rolünün incelenmesi, c) VRA öğretim dizisinin etkisini anlamada, matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözlü problem çözme başarı düzeyleri ile hatalarının azalmasında müdahalenin rolüne ilişkin meta-çıkarımlar yapılması amaçlanmaktadır. Eş zamanlı karma yöntemler araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmaya, matematik öğrenme güçlüğü olan ve yaşları 12 ile 13 arasında değişen üç erkek öğrenci katılmıştır. Araştırma sürecinde nicel veriler görsel analiz ve etki büyüklüğü hesaplamalarıyla, nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilere sözlü problem çözme becerisinin ediniminde VRA öğretim dizisinin etkili olduğunu, öğrencilerin iki aşamalı sözlü problem çözme becerisi öğretiminde gösterdikleri performansları üç aşamalı sözlü problemlere genelleştirebildiklerini ve müdahale sona erdikten 1, 2, 3 ve 4 hafta sonra öğrencilerin sözlü problem çözme becerilerini sürdürdüklerini göstermektedir. Araştırmanın sosyal geçerlik verileri ise, matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin VRA öğretim dizisine ilişkin olumlu görüşlerini yansıtmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin problem çözme sürecinde en çok anlama, dönüştürme ve süreç becerileri ile ilgili hatalar yaptıkları belirlenmiştir. Matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözlü problem çözme sürecinde yapmış oldukları hataları azaltmada VRA öğretim dizisinin önemli bir rolü olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçları, VRA öğretim dizisinin matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözlü problem çözme başarı düzeylerini artırdığını ve hata yapma olasılığını azalttığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik Öğrenme Güçlüğü, Sanal-Yarı Somut-Soyut Öğretim Dizisi, Sanal Manipülatifler, Sözlü Problemler, Karma Yöntemler Araştırması

İnce Motor Becerilerin Öğrenme Güçlüğü ile İlişkisi: Beden Eğitimi Perspektifinden Disiplinler Arası Bir Değerlendirme

Tuğçe Gizem Ulun Ulun

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ondokuz Mayıs Üniversitesi
tugcegizemulun@gmail.com

Özet

Öğrenme güçlüğü, normal zekâ düzeyine sahip bireylerin okuma, yazma ve matematik gibi akademik becerilerde yaşıtlarına kıyasla belirgin zorluk yaşaması ile tanımlanan nörogelişimsel bir bozukluktur. Son yıllarda yapılan araştırmalar, bu güçlüklerin yalnızca bilişsel süreçlerle açıklanamayacağını; ince motor beceriler ve görsel algı süreçlerinin de akademik performans üzerinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir (Carames, Irwin, & Kofler, 2022; Granados-Delgado et al., 2024).

İnce motor beceriler, yazma, çizim, küçük nesneleri manipüle etme gibi akademik görevlerin temelini oluşturur. Görsel algı ile motor beceriler arasındaki uyum eksikliği, özellikle yazma güçlüğü yaşayan çocuklarda harf biçimlendirme, satır takibi ve okunabilirlik sorunlarına yol açabilmektedir. Beden eğitimi disiplini, yalnızca kaba motor becerilerin değil, aynı zamanda psikomotor etkinlikler aracılığıyla ince motor ve görsel-motor bütünleme becerilerinin gelişimini desteklemesiyle bu sürece katkı sağlamaktadır (Gallahue, Ozmun, & Goodway, 2012).

Bu çalışmada, 4–8 yaş aralığında öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların ince motor becerileri ile akademik performansları arasındaki ilişki nicel yöntemlerle incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak iki standart test kullanılmıştır:

- Gesell Gelişim Figürleri Testi, çocukların görsel-motor gelişimini ve ince motor koordinasyonunu ölçmek amacıyla uygulanmıştır.
- Frostig Görsel Algı Testi (DTVP), görsel algı, mekânsal konumlandırma, şekil-zemin ilişkisi ve el-göz koordinasyonu gibi akademik başarıyla ilişkili alt boyutları değerlendirmek için kullanılmıştır.

Çalışmanın amacı, bu iki ölçüm aracından elde edilen skorlarla çocukların okuma-yazma performansları arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Ön bulgular, Frostig testinden düşük puan alan çocukların yazı yazma hızında ve okunabilirliğinde belirgin zorluklar yaşadığını, Gesell figürlerinde ise çizimlerin

bütünlük ve orantısında bozulmalar görülen çocukların akademik görevleri tamamlamakta daha fazla güçlük yaşadığını göstermektedir.

Türkiye’de yapılan araştırmalar da bu bulguları desteklemektedir. Demirci ve Toptaş Demirci (2016) özel öğrenme güçlüğü olan çocukların ince motor becerilerinde yaşlarına göre anlamlı farklılıklar bulunduğunu göstermiştir. Yavuz, Güney ve Taştepe (2021) ise ince motor becerilerin yaş ve cinsiyete göre değişiklik gösterdiğini, bu farklılıkların akademik hazırbulunuşluk üzerinde etkili olabileceğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, ince motor beceriler ve görsel algının öğrenme güçlüğünde kritik bir rol oynadığı, beden eğitimi temelli psikomotor etkinliklerin erken dönemde bu becerileri destekleyerek akademik başarıya katkı sağlayabileceği görülmektedir. Bu nedenle öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarda, erken tanı ve müdahale süreçlerinde Frostig ve Gesell gibi standardize testlerin kullanılması ve elde edilen bulgular doğrultusunda disiplinler arası programların geliştirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça (APA 7, doğrulanmış)

- Carames, C. N., Irwin, L. N., & Kofler, M. J. (2022). Is there a relation between visual–motor integration and academic achievement in school-aged children with and without ADHD? *Child Neuropsychology*, 28(2), 224–243. <https://doi.org/10.1080/09297049.2021.1967913>
- Demirci, N., & Toptaş Demirci, P. (2016). Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların kaba ve ince motor becerilerinin değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 47–57. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inubesyo/issue/28567/304807>
- Frostig, M. (1961). *The Marianne Frostig developmental test of visual perception*. Consulting Psychologists Press.
- Gallahue, D. L., Ozmun, J. C., & Goodway, J. (2012). *Understanding motor development: Infants, children, adolescents, adults (7th ed.)*. McGraw-Hill.
- Granados-Delgado, P., Casares-López, M., Martino, F., González Anera, R., & Castro-Torres, J. J. (2024). The role of visual performance in fine motor skills. *Life*, 14(11), 1354. <https://doi.org/10.3390/life14111354>
- Yavuz, E. C., Güney, M., & Taştepe, T. (2021). 60–71 aylık çocukların ince motor beceri düzeylerinin yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 4(7), 1–11. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cgd/issue/62204/933170>

Anahtar Kelimeler: İnce motor beceriler, öğrenme güçlüğü, Frostig Görsel Algı Testi, Gesell Gelişim Figürleri Testi, beden eğitimi

Özel Eğitimde Dijital Öğrenci Takip Sistemleri ve Mobil Uygulama

İbrahim Sani Arıncal

Özel Eğitim Öğretmenliği Rehapedia Akademi Özel Eğitim Kurumları
ozelegitim.ibrahimarinkal@gmail.com

Özet

Günümüzde dijitalleşmenin eğitim alanındaki etkisi giderek artmaktadır. Özellikle özel eğitim kurumlarında, öğrencilerin gelişim süreçlerinin doğru, hızlı ve sistematik biçimde takip edilmesi hem aileler hem de uzmanlar için kritik önem taşımaktadır. Geleneksel yöntemlerle yürütülen öğrenci takibi, çoğu zaman kâğıt üzerinde sınırlı kalmakta, verilerin güncellenmesi ve paylaşılması süreçlerinde çeşitli aksaklıklar yaşanmaktadır. Bu noktada dijital öğrenci takip sistemleri ve mobil uygulamalar, özel eğitimde yenilikçi ve verimli bir çözüm sunmaktadır.

Dijital takip sistemlerinin en önemli avantajı, öğrencinin bireysel eğitim planına (BEP) dayalı gelişim verilerini düzenli olarak kaydetme ve anlık raporlama imkânı sunmasıdır. Öğretmenler, her ders sonrası öğrencinin katılım, performans ve ilerleme durumunu sisteme işleyebilmekte, böylece veriler uzun vadeli analiz için arşivlenebilmektedir. Mobil uygulamalar aracılığıyla bu bilgilere aileler de anında erişebilmekte, çocuğun gelişim süreci şeffaf bir şekilde takip edilebilmektedir. Bu durum, okul-aile iş birliğini güçlendirerek eğitim sürecine aktif katılımı artırmaktadır.

Sistemlerin sunduğu bir diğer katkı ise çok disiplinli ekiplere yönelik kolaylaştırıcı işlevlerdir. Özel eğitimde sıklıkla bir öğrenciyle öğretmen, psikolog, dil ve konuşma terapisti, ergoterapist gibi farklı uzmanlar çalışmaktadır. Dijital platformlar sayesinde tüm uzmanlar aynı öğrenciye ait güncel verilere ulaşabilmekte, değerlendirmelerini paylaşabilmekte ve ortak hedefler doğrultusunda koordineli biçimde ilerleyebilmektedir. Bu da öğrencinin bireysel farklılıklarına uygun, bütüncül bir eğitim yaklaşımı geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Mobil uygulamaların günlük kullanım kolaylığı ise aileler açısından büyük bir avantajdır. Veliler, uygulama üzerinden ders programlarını görebilmekte, seans hatırlatmaları alabilmekte, iptal ya da değişiklik durumlarında anında bilgilendirilmektedir. Ayrıca gelişim raporları, grafikler ve kısa notlarla çocuğun ilerlemesini daha somut bir biçimde gözlemleme fırsatı bulmaktadır. Bu şeffaf ve etkileşimli yapı, ailelerin memnuniyetini ve kuruma olan güvenini artırmaktadır.

Ancak dijital sistemlerin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken bazı noktalar da bulunmaktadır. Veri güvenliği, gizlilik ve kişisel bilgilerin korunması özel eğitimde son derece hassas konulardır. Bu nedenle kullanılacak yazılımların güvenlik altyapısının güçlü olması, kullanıcı yetkilendirmelerinin doğru tanımlanması ve mevzuata uygun bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Ayrıca öğretmen ve uzmanların sistemi etkin biçimde kullanabilmeleri için gerekli eğitimlerin verilmesi de kritik bir unsurdur.

Sonuç olarak, dijital ğrenci takip sistemleri ve mobil uygulamalar, özel eğitim kurumlarında hem verimliliği hem de kaliteyi artıran güçlü araçlardır. Bu teknolojiler, öğrencinin gelişimini daha objektif ve sürdürülebilir bir şekilde izlemeyi mümkün kılarken, ailelerle iletişimi güçlendirmekte ve çok disiplinli ekip çalışmalarını kolaylaştırmaktadır. Gelecekte, yapay zekâ destekli analizlerin ve kişiselleştirilmiş öneri sistemlerinin de bu platformlara entegre edilmesiyle, özel eğitimde dijitalleşmenin etkisinin daha da artacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Mobil Uygulama, Dijital Takip Sistemleri

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler İçin Video Tabanlı Öğretim: Sistematiik Derleme ve Meta-Analiz

Sultan Kaya ^{1,*} & Veysel Aksoy ²

¹ Özel Eğitim Öğretmenliği Anadolu Üniversitesi

² Engelliler Araştırma Enstitüsü Anadolu Üniversitesi

sultan_kaya@anadolu.edu.tr

Özet

Özel öğrenme güçlüğü olan bireyler yazılı metinleri anlama ve doğru okuma, aritmetik kuralları öğrenme ve uygulama, matematiksel akıl yürütme, dilin yapısını anlama, bilgiyi işleme gibi akademik ve günlük yaşam becerileri destekleyen kritik becerilerde güçlük yaşamaktadır. Bu bireylerin yaşadıkları güçlüklerin önlenmesi ve müdahale edilebilmesi amacıyla araştırmalar, çeşitli yöntem, teknik ve stratejilerin etkililiğini incelemektedir. Çalışmaların son yıllarda özellikle teknoloji destekli öğretimler üzerine odaklandıkları görülmektedir. Teknoloji içeren öğretimsel müdahaleler özel öğrenme güçlüğü olan bireylere yönelik gerçekleştirilen uygulamalarda etkili bir şekilde kullanılabilmektedir. Bu müdahalelerden biri olan video tabanlı öğretimler, ses ve görsel efektler aracılığıyla hedeflenen becerilerin aktarılmasını kolaylaştırarak öğretim süreçlerine destek olmaktadır. Alan yazın incelendiğinde özel öğrenme güçlüğü olan bireylere akademik, sosyal veya günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video tabanlı öğretimlerin kullanıldığı görülebilmektedir. Bu çalışmada özel öğrenme güçlüğü olan bireylere beceri öğretiminde video tabanlı öğretimin etkililiğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Alan yazında yer alan çalışmalar belirlenen dahil etme ve dışlama kriterleri kapsamında incelenmiştir. İnceleme sonucunda toplam 64 çalışmaya ulaşılmıştır. Belirlenen kriterleri karşılayan ve tek denekli araştırma modelleriyle desenlenen toplam 18 çalışmanın betimsel analizi yapılmıştır. Analiz tamamlandıktan sonra, 18 çalışma Tek Denekli Deneysel Araştırmaların Niteliksel Göstergeleri kapsamında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda toplamda dokuz çalışmanın kabul edilebilirlik kriterlerini karşıladığı belirlenmiştir. Kabul edilebilirlik kriterlerini karşılayan çalışmalar meta-analiz sürecine dâhil edilmiştir. Dokuz çalışmanın etki büyüklükleri örtüşmeyen veri yüzdesi ve ortancayı aşan veri yüzdesi ile hesaplanmıştır. Ortancayı aşan veri yüzdesi hesaplamaları tüm çalışmaların oldukça etkili olduğunu, örtüşmeyen veri yüzdesi hesaplamaları ise sekiz çalışmanın oldukça etkili ve bir çalışmanın orta düzeyde etkili olduğunu göstermiştir. Gerçekleştirilen analizler ve etki büyüklüğü hesaplamaları, video tabanlı öğretimlerin öğrenme güçlüğü olan bireyler için oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Akademik, sosyal ve günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video tabanlı müdahalelerin etkili olduğu bulgusu, özel öğrenme güçlüğü olan bireylere beceri öğretiminde bu müdahalelerin güçlü bir öğretim aracı olarak kullanılabileceğine ilişkin kanıt oluşturmaktadır. Ek olarak, öğrenme güçlüğü olan bireylere beceri öğretiminde video tabanlı öğretimle ilgili çalışma sayısının sınırlı olduğunu söylenebilmektedir. Elde edilen bulguların genişletilebilmesi ve özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin gereksinim duydukları alanlarda desteklenebilmesi amacıyla gelecekte araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: özel öğrenme güçlüğü; video tabanlı öğretim; sistematik derleme; meta-analiz

Disleksi Koçluğu: Öğrenme Güçlüğü Alanında Yenilikçi ve Bütüncül Bir Yaklaşım

Ipek Elgin

Beyin Enstitüsü Bekids Beyin Enstitüsü
ipekelgin@gmail.com

Özet

Disleksi, bireylerin okuma, yazma ve öğrenme süreçlerinde önemli zorluklar yaşamalarına neden olmakta; bu durum yalnızca akademik değil, aynı zamanda duygusal, sosyal ve ailevi alanlarda da çeşitli güçlükler doğurmaktadır. Türkiye’de disleksi alanında psikoloji, eğitim ve özel eğitim temelli uygulamalar uzun süredir var olmakla birlikte, **disleksi koçluğu** kavramı yeni gelişen ve hızla önem kazanan bir destek alanıdır.

Disleksi koçluğu, öğrencilerin güçlü yönlerini fark etmelerine, kendi öğrenme stratejilerini geliştirmelerine, öz düzenleme ve motivasyon becerilerini güçlendirmelerine yardımcı olan bireysel bir gelişim sürecidir. Bu yaklaşım, disleksiye yalnızca akademik açıdan değil, bütüncül bir çerçeveden bakarak öğrencinin iyi oluşunu da merkezine almaktadır.

Bu bildiride, disleksi koçluğunun temel bileşenleri ve öğrencilere sağladığı katkılar üç başlık altında ele alınacaktır:

- **Motivasyon ve Öz Düzenleme:** Öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu üstlenmesi, hedeflerini netleştirilmesi ve düzenli çalışma alışkanlığı geliştirmesi.
- **Duygusal Dayanıklılık ve Öz Değer:** Öz güvenin desteklenmesi, başarısızlık deneyimlerinin yeniden çerçevelenmesi ve öz değer duygusunun güçlendirilmesi.
- **Disiplinler Arası İş Birliği:** Disleksi koçluğunun psikoloji, özel eğitim ve aile sistemleriyle etkileşimi; öğrenciyi merkeze alan çok boyutlu destek modeli.

Sunumda, disleksi koçluğunun Türkiye’de gelişim süreci, uygulama örnekleri ve öğrenciler üzerinde gözlemlenen olumlu etkiler paylaşılacaktır. Ayrıca bu yeni yaklaşımın öğrenme güçlüğü alanına nasıl yenilikçi bir katkı sunduğu tartışılacaktır.

Sonuç olarak, disleksi koçluğu; disleksi yaşayan öğrencilerin akademik performanslarının yanı sıra yaşam doyumlarını, öz güvenlerini ve psikolojik sağlamlıklarını destekleyen, alan için **yepyeni ve bütüncül bir yaklaşım** olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, disleksi koçluğu, motivasyon, öz düzenleme, iyi oluş

Erken Çocuklukta Oyun Temelli Öğrenmenin Çocukların Bilişsel ve Sosyal Gelişimine Etkisi: Güncel Araştırmalar Işığında Bir Derleme

Ceren Aleyna Bilikci

Okul Öncesi Öğretmenliği İstanbul Aydın Üniversitesi
cerenbilikci@stu.aydin.edu.tr

Özet

Bu derleme çalışması, erken çocukluk döneminde oyun temelli öğrenmenin çocukların bilişsel ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini güncel araştırmalar ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Kuramsal çerçevede, Piaget ve Vygotsky'nin oyunla öğrenme yaklaşımları ile Montessori, Reggio Emilia, Waldorf, HighScope, Bank Street ve Head Start gibi eğitim modelleri, oyunun bilişsel, sosyal ve dil gelişimini desteklemedeki önemini vurgulamaktadır. Son beş yıl içinde yapılan araştırmalar, yapılandırılmış, serbest ve dijital oyun uygulamalarının çocukların problem çözme, yaratıcı düşünme, dil becerileri, empati ve sosyal iş birliği gibi alanlarda gelişimini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Öte yandan, denetimsiz dijital oyun kullanımı ve rehberliği sınırlı serbest oyunların sosyal etkileşimlerde eksiklikler yaratabileceği belirlenmiştir.

Derleme kapsamında yapılan değerlendirmeler, oyun temelli öğrenmenin çocukların bilişsel, sosyal ve dil gelişimini bütüncül biçimde desteklediğini ortaya koymaktadır. Türkiye'deki araştırmalar, öğretmen rehberliğinde yapılandırılmış oyunların sosyal-duygusal becerileri güçlendirdiğini; uluslararası çalışmalar ise serbest, dijital ve karma oyun uygulamalarının bilişsel gelişimi desteklediğini göstermektedir. Bu bulgular, erken çocukluk eğitiminde oyun temelli öğrenmenin bireysel gelişim ve toplumsal uyumu destekleyen etkili bir pedagojik yaklaşım olduğunu doğrulamaktadır.

Sonuç olarak, oyun temelli öğrenme programlarının yaygınlaştırılması, öğretmenlerin rehberlik becerilerinin güçlendirilmesi, aile katılımının artırılması, dijital oyun kullanımının planlanması ve farklı eğitim yaklaşımlarının entegrasyonu, erken çocukluk döneminde çocukların çok yönlü gelişimini desteklemekte kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, oyun temelli öğrenme, bilişsel gelişim, sosyal gelişim, öğretmen rehberliği.

2020-2025 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE’DEKİ ÖZEL EĞİTİM ve DİL - KONUŞMA ALANINDA YAPILAN DİSLEKSİ ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ

Mahmut Celalettin Keçeci ^{1,*} & Abidin Kaya ²

¹ Eğitim Programları ve Öğretim Akdeniz Üniversitesi

² Odyoloji Ana Bilim Dalı İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi
mahmutcelalettinkececi@gmail.com

Özet

Günümüzde disleksi üzerine pek çok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalar hem öğrencilerin öğrenmelerinin artırılması hem de eğitimcilerin dislektik öğrencilere karşı uygulayacakları eğitim programlarını daha çok yaygınlaştırmaları için önemlidir. Bu kapsamda disleksi ile ilgili pek çok yayın da yapılmıştır. Bu araştırmada da Türkiye’de disleksi alanında 2020-2025 yılları arasında yayımlanan bilimsel makale, yüksek lisans tezi, tıpta uzmanlık tezi ve doktora tezlerinin çeşitli kriterlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi deseni ile yürütülmüştür. Araştırma için YÖK Tez Merkezi ve Google Scholar (Google Akademik) veri tabanlarında disleksi, fonolojik bozukluk, artikülasyon, özel eğitim ve özel öğrenme güçlüğü anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmış ve ölçütleri karşılayan 22 araştırma incelenmiştir. Yapılan çalışmalarda, dislektik bireyleri tarama, tanılama, değerlendirme safhasında özel eğitim alanında bazı program, teknik, model ve yöntemlerden faydalanılmıştır. Dil ve konuşma alanında ise disleksi sebebiyle ortaya çıkan durumlar belirli değerlendirme ölçütleriyle tespit edilmiştir. Türkiye’deki dislektik bireylerin mevcut oranının tespit edilmesi için daha geniş ölçekli çalışmalara ihtiyaç vardır. Diğer ülkelerde azımsanmayacak sayıda olan dislektik öğrenciler için ülkemizde de çalışmalar artırılmalı, dislektik bireylerin tüm eğitim hayatını hatta bütün yaşamını etkileyen erken müdahale ve tedavi yöntemleri geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: disleksi, fonolojik bozukluk, artikülasyon, özel eğitim, özel öğrenme güçlüğü

Relationship Between Cognitive Disengagement Syndrome and Headache in Children: The Role of Biochemical Parameters

Öznur Adıgüzel Akman ^{1,*} & Nihal Yıldız ²

¹ Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ad. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi

² Çocuk Nöroloji Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

oznuradiguzel58@gmail.com

Özet

Objective: This study aims to investigate the possible relationship between headaches and Cognitive Disengagement Syndrome (CDS) in children and to understand the biochemical basis of this association.

Materials and Methods: The study included children aged 6–16 who presented with headaches to the pediatric neurology and child psychiatry outpatient clinics of Zonguldak Bülent Ecevit University Medical Faculty. A total of 42 children with headaches and 40 healthy controls were enrolled. All participants completed a sociodemographic data form, the Barkley Child Attention Scale (BCAS), and DSM-5-based Atilla Turgay ADHD Rating Scale. In addition, laboratory evaluations included complete blood count parameters, ferritin, vitamin D, vitamin B12, TSH, and free T4 (fT4) levels.

Results: Significant differences were found between children with and without headaches in terms of biochemical parameters, including RBC, hemoglobin, ferritin, vitamin B12, vitamin D, free T4, and TSH levels. There was a negative correlation between BCAS scores and levels of vitamin B12, ferritin, vitamin D, sT4, and TSH (respectively, $r = -0.246$, $p = 0.026$; $r = -0.361$, $p = 0.001$; $r = -0.436$, p

Anahtar Kelimeler: Headache, Cognitive Disengagement Syndrome, B12, vitamin D, ferritin, fT4, TSH

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE SAHİP ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE YÖNELİK METAFORİK ALGILARI

Betül Türkoğlu Balı ^{1,*}, Hasan Kızılkaya ² & Hasan Yolal ³

¹ Okul Öncesi Öğretmenliği Gazi Üniversitesi

² Özel Eğitim Öğretmenliği Afyon Kocatepe Üniversitesi

³ Eğitim Programları ve Öğretim Afyon Kocatepe Üniversitesi
ubetult@gmail.com

Özet

Araştırma, öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin öğrenme süreçlerini nasıl algıladıkları ve nasıl tanımladıkları konusu bu alanda daha etkili destek yöntemleri geliştirmek için önemlidir. Bu çalışma, öğrencilerin öğrenme güçlüğü deneyimlerini metaforlar aracılığıyla ifade etmelerini sağlayarak, onların içsel bakış açılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle toplanan veriler, öğrencilerin öğrenme süreçlerini anlamlandırma biçimlerini derinlemesine incelemektedir.

Bu çalışma, öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin öğrenme süreçlerine ve okul deneyimlerine ilişkin metaforik algılarını ortaya çıkararak öğrenme deneyimlerini; bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarından yola çıkarak anlamlandırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, öğrenme güçlüğü tanısı almış ilköğretim veya ortaöğretim öğrencilerini kapsamaktadır. Katılımcılar, öğrenme, okul, öğretmen, ders çalışma, yazı yazma, kitap okuma ve matematik gibi kavramlara yönelik metaforik algılarını paylaşacaktır. Görüşmeler, öğrencilerin bireysel deneyimlerini anlamaya odaklanmayı sağlayacak kapsamda gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşmeler, öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencilerle bireysel olarak gerçekleştirilmiş ve ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır. Katılımcılar, öğrenme ve okul deneyimlerini metaforlar aracılığıyla ifade etmeye teşvik edilmiş ve cevaplar kaydedilmiştir. Veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilecektir. Katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır, kişisel bilgiler gizli tutulmakta ve kayıtlar çalışma sonunda imha edilecektir.

Anahtar Kelimeler: ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ, METAFORİK ALGI

Fonolojik Dislekside Görülen Sesbilgisel Farkındalık Zayıflığı ile Bellek Zayıflığının Birlikte

Desteklenmesi ve Egzersiz Oluşturma

Uzm. Dkt. Hacer KARAYEL

ÖZET

Bu bildiri fonolojik bozukluklar ile fonolojik dislekside çalışma belleği ve kısa süreli bellek işlevleri arasındaki bağlantıları dikkate alarak klinikte uygulanabilecek yeni egzersizler oluşturmayı hedeflemektedir. Fonolojik teori, disleksinin fonolojik temsillerde bir işlev bozukluğundan kaynaklandığı fikrini desteklemektedir. Ancak fonolojik disleksiklerin bozuklukları, çalışma belleği ve kısa süreli bellek gibi diğer bilişsel yetenekleri harekete geçiren fonolojik görevlerde daha belirgin görünmektedir. Kısa süreli belleğin ilk modellerinde özellikle fonolojik döngü düzeyinde zorluklar öne sürülürken, daha yeni teorik modellere dayanan son çalışmalar, çalışma belleği ve kısa süreli bellekte seri sıralama eksikliklerini ortaya koymaktadır.¹ Bu sonuçlardan yola çıkarak hem teorik düzeyde hem de klinik uygulama perspektifinde, fonolojik dislekside görülen sesbilgisel farkındalıkla birlikte çalışma belleğini ve kısa süreli belleği desteklemek için egzersizler sunulacaktır.

Anahtar kelime: fonolojik disleksi, sesbilgisel farkındalık, çalışma belleği, kısa süreli bellek, egzersiz

¹ (Sarah Wokuri) (Sarah Wokuri, Mémoire de travail et troubles phonologiques chez le dyslexique, 2018), Mémoire de travail et troubles phonologiques chez le dyslexique, Revue de neuropsychologie 2018/4 Volume 10, Éditions JLE Éditions, sayfa 269-278,